

# zeneKar

2009/01

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

<http://www.hungorchestras.com/>

**nka**  
Nemzeti Kulturális Alap

**TÖRVÉNY SZÜLETETT AZ ELŐADÓ-MŰVÉSZETI SZERVEZETEK TÁMOGATÁSÁRÓL**

**EURÓPAI-ÁZSIAI KULTURÁLIS KONFERENCIA HANOIBAN**

**ZENESZERZŐ VERSENY EREDMÉNYHIRDETÉS**

**KÉNYSZERŰ VÁLTOZÁSOK A MÁV SZIMFONIKUSOKNÁL**



## A KULTÚRPONT IRODA hírei

3

## KALENDÁRIUM

4

## ZENEI KÖZÉLETÜNK

## Szeljegyzet az előadó-művészeti törvény margójára

Ez volt az a legnagyobb és legfontosabb lépés abba az irányba, hogy hazánkban is egyszer megvalósuljon az a fajta állami támogatási rendszer, amely nem az ismerettségi tőke, és egyéb nem szakmai érdemek révén működik, de inkább azokat a teljesítményalapú és mérhető tevékenységeket fogja honorálni, amelyek megeremthetik hazai zenekarainknak a még magasabb színvonalú, a nemzetközi összehasonlítást is kiálló minőségi munka irányába mozdító körülményeket. (Popa Péter)

6

## TÖRVÉNYALKOTÓK AZ ELŐADÓ-MŰVÉSZETI TÖRVÉNYRŐL

Dr. Schneider Márta: „Sikerült olyan törvényt készítenünk, amely lehetőséget ad finomhangolásra”

Dr. Gyimesi László: „Tervezhető költségvetés, speciális jogok a művészeknek”

Magi István: „A bivatásos előadó-művészeti tevékenység támogatása állami feladat”

Gulyás Dénes: „Bár a kisebbségi, etnikai kultúra védelme szerepel a szövegben, nem találok a magyar többségi kultúráét...”

7

## SZAKMAI VÉLEMÉNYEK AZ ELŐADÓ-MŰVÉSZETI TÖRVÉNYRŐL

Victor Máté: „Kizárja a lobbizást, erőszakoskodást, ügyeskedést”

Kovács Géza: „A zenei szakma döbbenettel figyelte, hogy ez a szakmai törvény hogyan vált különböző politikai játszmák játékszerévé...”

Szabó Péter: „Arra vagyunk készítetve, hogy minél több koncertet rendezzünk”

Lendvai György: „Átlátbatóbb viszonyokat teremt a kulturális életben. Sajnálom, hogy kikerült a törvényből, hogy a létszám terén az számítson, hányan vannak munkaviszonyban.”

Hamar Zsolt: „Nem érzem azt, hogy ezzel a törvényvel boldognak kellene lennem”

12

## „Egy olyan csapat, ahová igazán érdemes tartozni”

Izgalmas az idei esztendő a Pannon Filharmonikus Zenekar életében, hiszen a napokban jár le a koncertteremre beadandó pályázat határideje, s a következő szezonzuk második fele már a 2010-es Pécs Európa Kulturális Fővárosa projektre esik.

(Réfi Zsuzsanna)

17

## Kényszerű változások a MÁV Szimfonikusoknál

Új muzsikusokkal egészül ki a MÁV Szimfonikusok együttese, s tavaly kinevezett művészeti vezetőjük, Kollár Imre a zenekaron belüli meghallgatásokkal kívánja még jobbra tenni az együttes teljesítményét. Lendvai György bízik abban, hogy ez az átalakulás gyorsan lezajlik, és ismét nyugalom lesz az együttesben.

(Réfi Zsuzsanna)

19

## Újabb átalakítás előtt a Duna Szimfonikusok

A belügyminisztérium kettéválása után az Önkormányzati Minisztériumhoz került Duna Szimfonikus Zenekar ideiglenes próbahelyen, Békásmegeyeren készül fellépéseire. Az együttes hétköznapi nehézségeiről és arról, mi tartja bennük a lelket, Szklenár Ferencsel, a zenekar művészeti igazgatójával beszélgettünk.

(Bilkei Éva)

21

## Új karnagyok a Magyar Rádió Zenei Együttese élén

Január 1-jétől a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarához és Énekarához új karnagyokat szerzödtettek, szakmai területen meglehetősen szokatlan elő-válogatási procedúra után. Steven D'Agostino első karmester és Somos János Csaba karnagy a két kiválasztott, akik valószínűleg szűk mezsgyén mozoghatnak majd a szakmailag helyes művészi elképzelések és a részvénytársaság által erőltetett költséghatékony működés közötti területen.

(Bilkei Éva)

23

## ÚTIJEGYZET

## Jó Reggelt... Európa!!!

## Európai-Ázsiai kulturális konferencia Hanoiban

Kollégákkal, szakemberekkel beszélgetve egyre világosabbá vált, hogy a hagyományos, akár kormányközi megállapodáson nyugvó, akár tisztán kereskedelmi alapú turnéztatásnak – a régi formájában legalábbis – kezd vége szakadni. Helyébe az együttműködés léphet, hiszen senki nem láthatja a nemrég nyakunkba zuhant gazdasági válság végét, de az emberi együttműködés örök.

(Kovács Géza)

24

## Eredményes ifjú tehetségek

Hat fődj és hét különdj talált gazdára az UMZF 2009 zeneszerzőverseny január 12-i, Művészetek Palotájában rendezett döntőgálakoncertjén.

(Bilkei Éva)

26

## KRITIKA

## Hangverseny

Hangversenykritikák az Óbudai Danubia Zenekar, a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara, a Budafoki Dohnányi Zenekar, a Duna Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, az MR Szimfonikusok, a Zuglói Filharmonia – Szent István Szimfonikus Zenekar, és a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar előadásairól.

(Fittler Katalin és Várkonyi Tamás)

28

## ZENETÖRTÉNET

## Reményi Ede hegedűművész életrajza – 8.

Reményi, a kiváló magyar hegedűművész leírta számunkra egy látogatását a Bengal Academy of Music-ban: „Ha részletesen akarnók tárgyalni a hindu zenét, köteteket kellene megtöltenem vele. Nekem azonban arra kell szorítkoznom, hogy mint zenész, pártatlan véleményemet nyilvánítsam, amennyire e tárgyról való ismereteim terjednek...”

(Közreadja: Rakos Miklós)

36

## MŰHELY

## BALKÁNI TÚRA

## Juhsajt Schubert helyett?

Abban az országban, ahol nem kevesebb nehézséggel, mint a szocializmusból a kapitalizmusba való átmenettel küzdöttek meg, a kultúra a prioritások listájának egészen az alján helyezkedik el. Sok idealizmussal és a művészek személyes elkötelezettségével azonban a hátrányos körülmények ellenére is sokoldalú kulturális programok születtek.

(Ulrich Rubinke)

42

## HANGVERSENYNAPTÁR

44

## REJTVÉNY

47

Az ifjú brácsás

## AZ NKA ZENEI SZAKMAI KOLLÉGIUMÁNAK PÁLYÁZATA

A Nemzeti Kulturális Alap Zenei Szakmai Kollégiuma pályázatot hirdet 2009. május 1. és 2010. június 30. között megvalósuló projektek támogatására a belföldi komolyzenei hangversenyélet felpozíciójára.

Többek között hangversenyek rendezésére, külföldi művészek meghívására, külföldi konferencia-részvételre és fellépésekre, illetve mesterkurzusok megrendezésére lehet támogatást kérni.

Beadási határidő: 2009. március 9.

## ZENEKARI MENEDZSERT KERESNEK ANGLIÁBA

Zenekari menedzsert keres a Bournemouth-i Szimfonikusok (Nagy-Britannia) a zenekar napi munkájának megszervezésére, szerződések kezelésére, munkaerő-felvétel és logisztikai feladatok lebonyolítására.

Jelentkezési határidő: 2009. január 30.

## OSZTRÁK ZENEKAR MŰVÉSZETI IGAZGATÓT KERES

Stratégiai tervezésben és pénzügyekben jártas művészeti igazgatót keres az osztrák Tonkünstler Orchester.

Jelentkezési határidő: 2009. január 31.

## 34. LISZT FERENC NEMZETKÖZI LEMEZDÍJ

*Meghirdették a 2009. évi 34. Liszt Ferenc Nemzetközi Lemezdió pályázatát.*

Az 1975-ben alapított Liszt Ferenc Nemzetközi Lemezdió pályázatot most 34. alkalommal hirdették meg Liszt Ferenc műveit előadóknak és lemezkiadóknak. A díjazott lemezek listáját a Gramophone című angol zenei szaklap 2009. szeptemberi számában is közzéteszik.

Beadási határidő: 2009. április 30.

## INGYENZENÉHEZ TÁRSSZERVEZŐT KERESNEK

Free Music (Ingyenes zene) című projektjéhez keres zenei területeken alkotó, működő társszervezőt a lett Free Music Agency zenei szervezet. A projektet az EU Kultúra keretprogramja keretében tervezik megvalósítani. Népszerűsíteni és segíteni a zeneszerzők, zenészek és együttesek ingyenes tevékenységeit és kreativitásukat; népszerűsíteni a legkülönbözőbb zenei eseményeket a koncertektől kezdve a fesztiválokon át egészen a zenei előadásokig; valamint kulturális projekteket koordinálnának. Jelentkezést 2009. szeptember 20-ig várnak.

## NÉMETORSZÁGI TANULMÁNYÚT ZENEI MENEDZSEREKNEK

2009. május 29. és június 3. között nemzetközi tanulmányutat szerveznek kórusok művészeti menedzsereinek Marktobendorfba (Németország). A program a marktobendorfi Nemzetközi Kórusverseny keretében nyújt lehetőséget a szakemberek számára, hogy tapasztalatot szerezzenek egy nemzetközi kórusverseny megszervezésében.

Jelentkezési határidő: 2009. március 15.

## 25. RÉGI ZENEI NAPOK

A Filharmónia Budapest és Felső-Dunántúl Kht. 2009. június 20. és 27. között rendezi meg a 25. Régi Zenei Napokat Sopronban. A rendezvénysorozatban mesterkurzusok, előadások és fesztiválkoncertek kapnak helyet fuvola, hegedű, fortepiano, ének, tánc- és kamarazene témakörökben. Magyar és külföldi muzikusok, zenekedvelő amatőrök jelentkezését egyaránt várják.

Pályázási határidő: 2009. május 1.

## HANGSZERVÁSÁR FRANKFURTBAN

Musikmesse Frankfurt 2009 címmel hangszerkiállítást és vásárt rendeznek Frankfurtban (Németország) 2009. április 1. és 4. között. A rendezvényen megtalálhatók lesznek a klasszikus és elektromos hangszerek, kiegészítők, zenei szoftverek és hardverek.

## PÉCS RENDEZHETI A WASBE KONFERENCIÁJÁT 2013-BAN

2008 decemberében Pécs városát választották ki arra, hogy 2013-ban megrendezze a Szimfonikus Fúvószenekarok és Együttesek Világszövetségének (WASBE – World Association for Symphonic Bands and Ensembles) konferenciáját. Ezzel elsőként ad otthont a rendezvénynek közép-kelet-európai ország. A 2013-as konferencia megrendezésére kiírt pályázatra Magyarország mellett Kanada és Spanyolország jelentkezett. A magyar szervezők a döntést 2009. február elején a WASBE elnökeinek részvételével megtartandó gálakoncerttel ünneplik Pécsen. *(A szervezet bibásan fordított elnevezésével „Szimfonikus Zenekarok és Együttesek Világszervezete” számos médium tévesen „Szimfonikus világkonferenciát rendezhet Pécs” cím alatt jelentette meg a hírt! A Szerk.)*

## GAZDASÁGFEJLESZTŐ SZEREPE LESZ A HAYDN-ÉVNEK

„Haydn közös örökségünk, amelynek közös ápolása mindkét félnek fontos” – jelentette ki Csák Ferenc, az Oktatási és Kulturális Minisztérium kultúráért felelős államtitkára

azon a sajtótájékoztatón, melyen a 2009-es Haydn-év magyar programjait ismertette 2008 november végén. Az államtitkár szerint az osztrák–magyar együttműködés elősegíti a kultúra gazdaságfejlesztő szerepének megjelenését. Halálának 200. évfordulóján a világ Joseph Haydn előtt tiszteleg. Az emlékév magyarországi programja 30 külföldi sztárfellépő és zenekar közreműködésével 140 rendezvényt és 134 komolyzenei koncertet vonultat fel. A Haydn Év kiemelkedő rendezvénye 2009. május 31-e, Haydn halálának 200. évfordulója. Ezen a napon világszerte több koncertteremben, így például Esztergomban, Sopronban, Balatonfüreden, Pécsen és Budapesten is felcsendül Haydn A teremtés című oratóriuma. A Haydn Évben a Kastélykoncertek sorozat keretében az Esterházy-kastély is kitüntetett szerepet kap: a kastély barokk környezetében 2009. júliustól szeptember közepéig minden hétfőn különleges koncertekkel tisztelegnek a nagy mester előtt.

## PROJEKTISMERTETŐ: AZ EURO-MEDITERRÁN ZENE KÖZÖS ÚTJAI: EUROMED MUSIC FESTIVAL

Az euro-mediterrán zene közös útjai: EuroMed Music Festival című projekt közel 198 ezer euró támogatást nyert az EU Kultúra keretprogram részeként, 2008-ban. A szervezők egy világzenei hálózat kiépítését tervezik Európa és a Földközi-tenger túlsópartján élő szomszédai közötti kapcsolatok erősítésére. A projekt vezető szervezete a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum.

## PROJEKTISMERTETŐ: EMLÉKEZÉS BEETHOVENNEL – ZENEI MEGEMLÉKEZÉS 1989 EURÓPA TÖRTÉNELMI ESEMÉNYEIRŐL

Az Emlékezés Beethovennel – Zenei megemlékezés 1989 Európa történelmi eseményeiről című projekt közel 64 ezer eurót nyert a Kultúra keretprogramban, 2008-ban. A projekt célja összekötni a közép-európai operaházak menedzsmentjeit, valamint hogy a multikulturális Európa elfogadásának és megértésének jelképe legyen. A projektben Magyarország részéről társszervezőként a Miskolci Operafesztivál Kulturális Szolgáltató Közhasznú Társaság vett részt. A projekt megvalósulásának ideje: 2008. szeptember 30.–2010. március 31.

Kultúr pont  
KULTÚRPONT IRODA

Bővebb információ  
valamennyi hírről:

[www.kulturpont.hu/zenekar](http://www.kulturpont.hu/zenekar)

**DÍSZDOKTOR LETT VÁSÁRY TAMÁS.** A Debreceni Egyetem tudományos tevékenységének nemzetközi elismertséghez jelentős módon járul hozzá az oktatók szakmai tevékenysége. 2008-ban a Debreceni Egyetem három, a műszaki, a természettudományos és a zenei fel-sőoktatás területén kiemelkedőt alkotó professzort emelt díszdoktorai közé, köztük Vásáry Tamás zongoraművész is.

**SHIZUO KUWAHARA NYERTE AZ IDEI SOLTI-KARMESTERVERSENYT.** A második helyezett a szintén amerikai Eugene Tzigane lett és a dobogó harmadik fokára a német Andreas Hotz került. Az idén negyedik alkalommal kiírt Sir George Solti Karmesterversenyt a frankfur-ti Alte Oper, a Frankfurter Museums-gesellschaft, a Hessischer Rundfunk és a Frankfurter Oper rendezik, összdíjazása 30 000 euró. A meg-mérettetésre most 70 országból 540 fiatal karmester jelentkezett. A döntőbe 24-en jutottak, ahol egy kötelező darabot, Stravinsky Tűz-madár-szvitjét, valamint egy, a helyszínen kisorsolt művet kellett nyilvános koncerten dirigálniuk.

**ADAKOZÁS AZ ÚJ ZENEISKOLAI ÉPÜLETÉRT.** A Dohnányi Ernő Zeneiskola és az Etűd Zenei Alapítvány jótékonyági hang-versenysorozatot és közadakozási akciót hirdetett meg az új zeneiskolai épület, és benne egy 4-600 férőhelyes hangversenyerem javára.

**GIL SHAHAMÉ AZ AVERY FISHER-DÍJ.** A 37 éves izraeli-amerikai hegedűművésszel élőben közvetített Sarasate-estje végén közölték, hogy ő kapja az Avery Fisher által 1974-ben alapított, egyik legrangosabb zenei díjat, amely 75 ezer dollár pénzjutalommal jár. Shahan így olyan művészekhez csatlakozott, mint Joshua Bell, Yefim Bronfman, Emanuel Ax, Murray Perahia, Midori vagy Sarah Chang.

**TROMBITÁSOK TÚL A VERSENYEN.** November 20-án rendezték meg Budapesten a Zeneakadémia Kistermében az Országos Trombita-versenyt, melynek győztese Tóth Balázs lett. A verseny két fordulóból állt. Az első körben 25 trombitás mérhette össze erejét, a döntőbe pedig hat ember jutott tovább. Díjazottak: I. Tóth Balázs (Zeneakadémia) II. Kresz Richárd (Zeneakadémia) III. Szászi Benedek (Szeged), Különdj Merczel Huba (Szeged). A zsűriben olyan jeles művészek ültek, mint Prof. Dr. Hőna Gusztáv Liszt-díjas harsonaművész – elnök, Szűcs Zoltán, Kovács Zoltán, Bakó Levente és Tarkó Tamás trombitaművész.

**ELHUNYT SULLYOK IMRE.** A 97 éves zeneszerzőt, orgonaművészt és zenetörténészt november 24-én érte a halál. 1950-től nyugdíjba vo-nulásáig a Zeneműkiadónál dolgozott, melynek szerkesztője, majd főszerkesztője volt. Ő gondozta az Liszt életmű új kiadását. Munkássá-gáért 1994-ben Liszt-díjat kapott, 1996-ban a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja lett.

**HAYDN 2009. KISMARTON ÉS AZ ESTERHÁZY VÁLLALKOZÁSOK HAYDN MESTERMŰVÉBŐL.** A Teremtésből felcsendülő részletekkel és különleges tűzijátékkal köszöntötte a 2009-es Haydn-évet szilveszter éjszakáján. Bécsben idén 4. alkalommal rendezik meg a Nemzetközi Joseph Haydn Kamarazenei Versenyt, és május 31-én interaktív kiállítás nyílik Haydn-Explosiv! címmel, amely élményekben gazdagon, zenehallgatáson keresztül mutatja be a zeneszerzőt az Esterházy-kastély Sala Terrena helyiségeiben a látogatók számára. Május 20–24. között rendezik meg a Weinklang Fesztivált Deutschkreutz, Lackenbach, Horitschon és Raiding településeken). A nemzetközi tudós társadalom Haydn ünneplő rendezvénysorozatá-nak részeként kétnapos szimpóziumot tart a bécsi Tudományos Akadémián és Kismartonban október 15 és 17 között. Neves tudósok és művészek vitatkoznak majd Joseph Haydn személyének és műveinek aktuális megítéléséről. Az október 16. és 18. között megrendezendő Vonósnégyes-fesz-tivál jelenti a Haydn év csúcspontját. Nemzetközileg elismert nagy nevű kamarazenekarok, a Quatuor Mosaiques (Ausztria/Franciaország), Artis Quar-tett (Ausztria), Keller Kvartett (Magyarország), Carmina Quartett (Svájc), Hagen Quartett (Ausztria) gondoskodnak a zenei élményről.

**KURTÁG-LEMEZ A MIDEM DÖNTŐJÉBEN.** A Kurtág 80 című dupla album bekerült a MIDEM Classical Awards 2009 kategóriájának döntő-jébe. A díjat a lemezipar legnagyobb szakmai találkozóján, a MIDEM-en adják át január 20-án Cannes-ban. A Kurtág 80 a világhírű magyar zeneszerző születésnapja alkalmából rendezett budapesti és bécsi fesztiválok anyagából válogatva főleg lemezen korábban meg nem jelent műveket tartalmaz. A lemezt a BMC Records adta ki.

**KARRIER-DÍJ BATA ANDRÁSNAK.** A HVG és a jobline.hu hagyományteremtő szándékkal karrierversenyt hirdetett hét különböző kate-góriában. Azokat a kiemelkedő szakembereket keresték, akik a legsikeresebb életpályát futották be, munkájukban átlag feletti teljesít-ményt nyújtva. A közsférában dolgozó legeredményesebb vezetőknek járó díjat ez alkalommal dr. Batta András, a Liszt Ferenc Zenemű-vészeti Egyetem rektora kapta.

**BRETT DEAN NYERTE A GRAWEMEYER-DÍJAT.** A rangos zeneszerzői elismerés, a Louisville-i Egyetem 200.000 dolláros jutalma 2009-ben Brett Deant illeti. Az ausztrál komponista olyan alkotókhöz csatlakozik, mint Lutoslawski, Penderecki, Ligeti, Kurtág vagy Boulez. Dean győztes műve A levélírás elveszett művészete című négytételes hegedűverseny, amely a Kölni és a Stockholmi Filharmonikusok ren-delésére, Frank Peter Zimmermann hegedűművész számára készült. A 2007-ben bemutatott kompozíció mindegyik tétele egy-egy 19. századi levél részletével kezdődik, olyan művészek tollából, mint Brahms, Hugo Wolf vagy Vincent van Gogh.

**KÉTSZÁZ UNICEF NAGYKÖVET KONCERTJE.** Az UNICEF javára adtak hangversenyt december 23-án a Nemzeti Filharmonikusok. A csaknem 200 fős együttest 2006-ban nevezték ki az UNICEF magyarországi jószolgálati nagykövetévé, és a ceremónián megjelent Sir Roger Moore is. A mostani UNICEF-koncertet, mely már a negyedik volt a sorban, a Művészetek Palotájában rendezték. A hangverseny prog-ranján Bach monumentális h-moll miséje szerepelt, Kocsis Zoltán vezényletével.

**MAGYAROK A GRAMMY-JELÖLTEK KÖZÖTT.** Az amerikai lemezipar legnevesebb elismerésének klasszikus zenei kategóriáinak jelöltjei között 2008-ban is vannak magyar érintettek. Cecilia Bartoli Maria című lemezét a legjobb klasszikus zenei album és a legjobb klasszikus

vokális előadások közé sorolták, a felvételen Fischer Ádám vezényli a zürichi Opera La Scintilla együttesét. A Takács Kvartett Brahms-lemezét, amelyen az op. 51 no. 2-es vonósnégyes és Stephen Hough részvételével az op. 34-es zongoranégyes hallható, a legjobb kamarazenei kategóriában jelölték. A legjobb kortárszenei kompozíció kategóriában karmesterként feltűnik Eötvös Péter neve is, aki Marc-André Dalbavie fuvolaversenyeit vezényli.

**GRAMOFON DÍJAK 2008.** Decemberben nyolcadik alkalommal rendezte meg a Gramofon zenei magazin szerkesztősége a Gramofon Díjak átadását. Az év magyar klasszikus zenei produkciója hanglemezen: Kurtág György: Játékok II. – Csalog Gábor, Kemenes András, Kurtág György és Kurtág Márta – zongora (BMC Records). Az év külföldi klasszikus zenei produkciója hanglemezen: Bach: Christus, der ist mein Leben (kantáták BWV 27, 84, 95, 161) – Dorothee Miels, Matthew White, Hans Jörg Mammel, Thomas Bauer – ének; Collegium Vocale Gent, vezényel: Philippe Herreweghe (Harmonia mundi – Karsay és Társa Kft.). Az év klasszikus zenei produkciója DVD-n: Őszi utazás (Portréfilm Dietrich Fischer-Dieskauroól) Rendezte: Bruno Monsaingeon (Warner Classics). A Gramofon Magyar Klasszikus Zenei Díj 2008-ban Szilasi Alex zongoraművészt illette meg.

**ALEXANDER MARKOV MESTERKURZUSA.** Decemberben Alexander Markov világhírű hegedűművész tartott mesterkurzust a MÁV Szimfonikus Zenekar próbatermében ahol szólókoncertet is adott a résztvevőknek.

**ELHUNYT RICHARD HICKOX.** A brit karmester mindössze hatvan évet élt. Nevéhez fűződik a London Sinfonietta és a Collegium Musicum 90 barokk együttes megalapítása; az Endellion Music Festival és az olaszországi Spoleto Festival művészeti vezetője, 2005 óta pedig a sydney-i Opera Australia zeneigazgatója volt.

**BARÁTI KRISTÓF ISMÉT MAGYARORSZÁGON LÉPETT FEL.** Napjaink egyik legkiválóbb magyar hegedűművésze Korngold Hegedűversenyét adta elő a MÁV Szimfonikus Zenekarral Ivan Meylemans vezényletével a Zeneakadémia Nagytermében.

**DIGITÁLIS KONCERTTERMET NYITOTT A BERLINI FILHARMÓNIA.** Nem kell a Potsdamer Platzig utazni, ha a Berlini Filharmonikusokat szeretnénk hallani. A Sir Simon Rattle vezette együttesnek otthont adó Berlini Filharmónia koncertjeit tíz euróért élőben, vagy még két napig felvételtől követhetjük az interneten, 149 euróért pedig az évad összes hangversenyét láthatjuk. (Mivel a program januártól indul, ezért az idei szezonnak 89 euró az ára.)

**KIS- ÉS NAGYDÍJASOK.** A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének Zenei Tagozata átadta kis- és nagydíjait december 10-én és 16-án. A Zenei Alkotói Nagydíjat idén Dr. Tallián Tibor zenetörténész kapta. Péterfi-plakettet Jávorszky Béla Szilárd újságíró szerkesztőnek, a Weiner Leó Zenepedagógiai Díjat Fonó Erzsébet, Mező Judit és Esze Jenő zenepedagógusoknak ítelték oda. A Zenei Alkotói Nagydíjast, Dr. Tallián Tibort Eckhardt Mária méltatta, az elismerést pedig Bauer István a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének elnöke adta át.

**ARTISJUS-DÍJAT KAPOTT** a Corpus Harsonakvartett: Sütő András, Pálinkás Péter, Káip Róbert és Veér Mátyás együttese. A díjat az Artisjus Egyesület vezetősége minden naptári évben átadja az arra méltó művészeknek. A Corpus Harsonakvartett 2001-ben alakult a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem fiatal növendékeiből. Kezdeti céljuk a rézfúvós kamarazene iránti rajongásukból adódóan a harsonakvartett-irodalom megismerése és megismertetése a szakmán belül és kívül egyaránt.

**ÚJABB ISMERETLEN BACH-KÉZIRATOKAT TALÁLTAK.** A lipcsei Szent Pál egyetemi templomban három, 1743-ból, 1745-ből és 1748-ból származó Johann Sebastian Bach-kéziratra bukkant a Bach-archívum munkatársa, Andreas Glöckner.

**STANDAGE AZ ORFEO ZENEKAR ÉLÉN.** Egyedülálló együttműködés veszi kezdetét 2009-ben a világhírű hegedűművész, Simon Standage és a Vashegyi György által vezetett, korabeli hangszereken játszó Orfeo Zenekar között. A Collegium Musicum 90, az English Concert, és az Academy of Ancient Music után ettől az évtől kezdve a világszerte elismert művész rendszeresen koncertmesteri szerepet vállal a Purcell Kórus és Orfeo Zenekar koncertjein.

**ELHUNYT CHARLES CAMILLERI.** Málta egyik legjelentősebb zeneszerzőjét 77 éves korában érte a halál január 3-án. Életművének második szakaszában egyedülálló stílust fejlesztett ki, amelyet az "ütem felaprózásának" nevezett.

**AZ ÉV IFJÚ MUZSIKUSA: DANIJEL DETONI.** Horvátországban a horvát-magyar zongoraművész, Danijel Detoni nyerte el az Év Ifjú Muzsikusa díjat. A fiatal tehetséget 13 évesen vették fel a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem különleges tehetségek számára indított osztályába, ahol kitüntetéssel diplomázott 2006-ban.

**NINCS ZENESZÓ GÁZÁBAN.** Lemondani kényszerült közel-keleti fellépéseit Daniel Barenboim izraeli-argentín karmester, valamint arab és izraeli zenészekből álló zenekara, mert a gázai összecsapások miatt aggályosnak ítélték a zenészek biztonságát. Idén Daniel Barenboim vezényelte a Bécsi Filharmonikusokat az együttes hagyományos újévi koncertjén; az eseményen – közel-keleti békeaktivistaként – Barenboim nem elégedett meg a szokványos újévi jókívánságokkal, hanem kifejezte reményét, hogy 2009 békét hoz a világnak és „igazságosságot” a Közel-Keletnek. A világhírű zenész Bécsben arra is felhívta a figyelmet, hogy erőszakkal nem lehet rendezni az izraeli-palesztin konfliktust.

# Széljegyzet az előadó-művészeti törvény margójára

„...Néked örök rend arany láncai  
Fűzik egybe a világokat,  
Mellyek mint szép egyesség lyányai  
Ölelkezve járnak táncokat.  
Írigy daemon néhánynak kebelét  
Nem marcongja mérges dárdával,  
Hogy a sereg másik kedvesb felét  
Hízlalja prédájával...”  
(Kis János, 1792–1832)

Történelemmé és azt meghatározó eseményé vált immár az a kezdeményezés, amely a magyar szimfonikus zenekarok finanszírozása jogszabályi úton történő rendezésének, továbbá a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége megalapításának volt közvetlen indítéka.

Itt az ideje ismét felidézni az akkori történeteket – amelyekre talán már kevesen emlékeznek – vagyis a 90-es évek elejére jellemző magyarországi kulturális helyzetet.

Az 1983-ban megalakított és 1992-től állandó jelleggel működő Budapesti Fesztiválzenekar példátlan támogatása mutatott rá arra, hogy Magyarországon a zenekari finanszírozás rendszere távolról sem megoldott kérdés, és a kialakuló problémák kezelését célzó, kézi vezérléssel történő állami beavatkozások súlyos sérüléseket okoznak a magyar zenekari struktúrában éppúgy, mint a nagy múltú együttesek életében. A frissen alakított zenekar – nem utolsó sorban addig nem tapasztalt magas anyagi támogatottsága, illetve a zenészeknek juttatott magas honoráriumok okán – óriási elvándorlást okozott az akkori ÁHZ, illetve Operazenekarból. Majd e zenekarok megsegítésére irányuló nem kismértékű állami beavatkozás miatt – amikor közel 100%-os fizetésemelést hajtottak végre az ÁHZ-nál – a Rádiózenekart hagyta el tizenkét vezető muzsikusa, amely lényegében megroppantotta a magyar zenekarok egyik zászlóshajóját.

Nem véletlen tehát, hogy – idejekorán felismerve a bajt – éppen ez a zenekar volt az, amely megtette az első lépést egy átgondolt finanszírozás kialakításának irányába, amikor 1991 októberében levélben fordult az akkori művelődési miniszterhez, Andrásfalvy Bertalanhoz egy koncepció felvázolásával, amelynek lényege, hogy a külföldi példák figyelembe vételével, hozzanak létre olyan finanszírozási kategóriákat,

amelyek lehetővé teszik a normatív rendszerre épülő egységes állami támogatás bevezetését. A levelet az akkori zenekari tanács jegyezte. (Andrássy Pál, Drahos Béla, Popa Péter, Szabó Vilmos és Vas László) A felvázolt koncepció menetrendjét is megjelölte a levél, elsőként egy előkészítő szakmai bizottság, második lépésként egy szakmai szervezet létrehozásával, harmadik lépésként pedig a meglévő külföldi példák hazai viszonyokra való adaptálásával, vagyis a kategóriák és a normatívák létrehozásával. Fekete György (akkori helyettes államtitkár) válaszában csak azt tette, amit ilyenkor egy hivatal(nok)tól el lehet várni, még meg nem született civil szerveződésre bízta az ügyet (a munka dandárját). Biztatta a levélírókat egy szakmai szervezet megalakítására, valamint a megalakítandó szervezet által kidolgozott, egyeztetendő javaslatok elkészítésére. A hivatal jól számolt, el is telt némi idő, mire sikerült megalakítani a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségét (1993–94), majd sikerült megfogalmazni a „hivatásos szimfonikus zenekar” fogalmát, és – nem utolsó sorban – sikerült egy olyan normatív rendszer alapjait lerakni, amely az önkormányzati együttesek támogatásának odaitélésében is egyre komolyabb szerepet játszott. Az így szerzett adatok és tapasztalatok nélkül nem lehetett volna azokat a tényleges valós hatástanulmányokat elvégezni, amelyek nélkül ma bizonyára nem beszélhetnénk az előadó-művészeti törvény megszületéséről múlt időben! De nem beszélhetnénk akkor sem, ha nem sikerült volna hathatós segítséget kapni testvérszervezetünkől a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetétől és jogászaitól, legfőképpen Dr. Gyimesi Lászlótól, akivel karöltve éveken át kerestük és vártuk azt a pillanatot, amely végre lehetővé teszi a nagyszabású tervek megvalósítását.

Az út nem volt sem rövid, sem könnyű. Nem volt rövid, hiszen az első ötlettől a meg-

valósulásig 17 év telt el. Nem volt könnyű, mert a megszületés előtt a Csipkerózsikából ismert gonosz tündér, Demona is megjelent hamvába halasztani a friss sarjat. Csak a „jó tündéreken” múlt, hogy – ha kisebb-nagyobb születési rendellenességekkel is – de mégis világra jöhetett ez a szakma által oly régen várt törvény. Az akaraton, a szakértelmen kívül szükség volt szerencsére is, hiszen a színházi világ csatlakozása és érdekérvényesítő képessége nélkül kevés lett volna a zenei szakma elhatározása. Tudjuk, hogy nincs olyan törvény, amely mindenki számára egyformán előnyös. De tudjuk azt is, hogy ez volt a legnagyobb és legfontosabb lépés abba az irányba, hogy hazánkban is egyszer megvalósuljon az a fajta állami támogatási rendszer, amely nem az ismerettség, és egyéb nem szakmai érdek révén működik, de inkább azokat a teljesítményalapú és mérhető tevékenységeket fogja honorálni, amelyek megteremthetik hazai zenekarainknak a még magasabb színvonalú, a nemzetközi összehasonlítást is kiálló minőségi munka irányába mozdító körülményeket. Remélhető, hogy a politika és a szülőköröség által manipulált indulatok hamarosan elcsitulnak, és az érintettek inkább a törvényből fakadó, nem kis előnyök kihasználására fognak összpontosítani.

Ugyanakkor a sors kegyetlen fintora, hogy – hovatovább színházi előadások kíséretében szüllyesztve – éppen az az együttes nem élvezheti a törvényből fakadó előnyöket, amely nem kis mértékben járult hozzá a törvény megszületéséhez, és amelynek percemberek által leveleznyelt tönkretételét („átpozicionálását”) néma csendben figyelik a nemzeti kincseink megőrzéséért is felelős politikusok, valamint a magyar zenei közélet többsége, azok is, akiknek műveit örökölte meg az örökkévalóságnak, és azok is, akik e zenekar révén jutottak ki a világ nagy pódiumaira...

Popa Péter

# Törvényalkotók az előadó-művészeti törvényről

*Dr. Schneider Márta úgy véli, a kritériumrendszernek ösztönöznie kell az együtteseket*

**„Sikerült olyan törvényt készítenünk, amely lehetőséget ad finomhangolásra”**



**Az Oktatási és Kulturális Minisztérium kulturális szakállamtitkára,**

**dr. Schneider Márta nagy lépésnek tartja, hogy megszületett az előadó-művészeti törvény, s a kormányzat többletforrásokat biztosít a kulturális területnek. Bár a szabályozásról már több pozitív visszajelzést kapott, azzal is tisztában van, hogy a művészek többsége számára nem érhető a törvényi megfogalmazás. Ezért a tárca a következő hetekben készíti egy füzetet, amely érthetően elmagyarázza a finanszírozási és munkajogi változásokat, s ezt eljuttatják minden érintetthez. Márciusra pedig a minisztériumban megszületik az előadó-művészeti iroda, ahol nemcsak az együttesek regisztrációját kezelik, hanem a személyes egyeztetésre is van lehetőség.**

**■ Kapott már visszajelzéseket az elkészült előadó-művészeti törvényről?**

Igen, egyértelműen pozitív visszhangokat hallottam, a szakma nagy része örömmel üdvözölte a megszületett és elfogadott szabályozást. Sőt, nemcsak a művészekről, hanem a kulturális élet más képviselőitől is kaptam ilyen visszajelzéseket. Mindez azt mutatja, nagy szükség volt már a művészeti területen erre az áttekintésre. Szinte mindenki nagy fegyverténynek könyveli el, hogy egy olyan szituációban, amikor a tervezés még stabil, többségi kormányzat, működő koalíció alatt kezdődött el, az egyre nehezebbé váló feltételek mellett is végigvittük a törvénytervezetet, és kisebbségi kormányzás alatt is sikerült elfogadtatnunk. A parlament hatvan százaléka igennel szavazott az előadó-művészeti törvényre. Arról nem is beszélve, hogy a szabályozásnak köszönhetően az állam – a gazdasági problémák ellenére – komoly ágazati forrásokat, jelentős többletösszeget rendel erre a területre.

**■ A zenekarvezetők közül azonban többen jelezték, nem tartják jónak, hogy az eredeti tervekhez képest végül nem a státuszos muzsikusok száma, hanem a koncerten fellépő muzsikusok átlaga adja a létszámot...**

Ez is szakmai megegyezés volt. S úgy véljük, nincs arra szükség, hogy egy-egy zenekart mesterségesen felduzzassanak, csak azért, hogy nagyobb állami támogatást vehessenek igénybe. Ebben a törvényben a szakmai kereteket kellett meghatározni.

**■ Néhányan a fizető nézőszám megjelenését is aggályosnak tartották, éppen az egyenlően feltételek miatt...**

A kritériumrendszer elemeinek ösztönző erővel kellene bírniuk az együttesek számára. Hiszen nekünk az a célunk, hogy minden előadást minél többen lássanak, halljanak. Nagyon fontos adat, hogy hányan ülnek előadásoként, koncertenként a né-

zőtéren, hiszen a művészeti együtteseknek az is a feladatuk, hogy eljuttassák a publikumhoz a műveket.

**■ A törvény több éves előkészítés után született meg. Mióta vesz részt ebben a munkában?**

Nagyon hosszú ideje. 1995 óta, amikor a Fővárosi Önkormányzat Kulturális és Oktatási Főpolgármester-helyettesi Irodájának a vezetője lettem, azóta az előadó-művészeti területtel foglalkozom. Én irányítottam a törvény előkészítését, hiszen ennek a szabályozásnak nagyon sok előképe felmerült már. Jó ideje látszódott, nagy szükség lenne erre, hiszen számos probléma, strukturális gond adódott az előadó-művészeti életben. Ezért is hívtuk életre annak idején a Táncművészeti Kerekasztalt... A konkrét terveken pedig 2006 óta dolgozom.

**■ Az egyeztetés során mely részek okozták a legnagyobb vitát?**

A zenei területen sokkal kevesebb probléma merült fel, mint a színházi világban. Ami engem is meglepett, az az volt, hogy mekkora vitákat kavart az előadó-művészeti tanács felállítása. S bár valóban fontos grémium, vannak akik túlzott jelentőséget tulajdonítanak neki. Emellett a munkajogi részben akadt pro és kontra sok vita, de ez érthető is, hiszen a művészekre speciális szabályozás vonatkozik, s a munkáltatók a saját pozícióikat, jogosultságukat szerették volna erősíteni, bővíteni, a munkavállalók pedig érthető módon nagyobb egzisztenciális biztonságot, pluszjuttatásokat kívántak elérni.

**■ Sokakat nagyon zavar az a passzus is, mely szerint, ha egy művésznek a szerződésben megszabott előadásszáma felében nem tud feladatot adni a színház, akkor elbocsáthatja...**

Félreértették a művészek. Nem akarták megérteni a szabályozás lényegét, és in-

kább érzelmi alapon közelítették meg a kérdést. Végig kell olvasni alaposan a jogszabályokat, s kiderül, a törvény egyedülálló juttatásokat ad a művészeknek, s főként az érdekeiket védi.

**I Számukra nebezen érthető a törvény nyelve, a jogszabályi megfogalmazás...**

Nem is kell, hogy a művészek törvényt olvassanak, az intézmények menedzsmentjének kell pontosan tudnia, hogy a törvénnyel milyen lehetőségek nyíltak a számukra. Egyébként a finanszírozási és a munkajogi változásokról készítünk egy füzetet, amely közérthetően elmagyarázza az előadó-művészeti törvény minden részletét, s ezt eljuttatjuk a művészekhez, a fenntartókhoz, hogy pontosan értsenek mindent. Azért is nagyon lényeges, hogy mi történik az idei esztendőben, hiszen ez a következő évek finanszírozására is jelentős hatással lesz. Felajánljuk emellett a személyes egyeztetés lehetőségét, hiszen a minisztériumon belül előadó-művészeti irodát

hozunk létre. A törvény szerint ennek már március 1-jétől fel kell állnia.

**I Látható már az is, hogy hol kell majd csiszolni a szabályozáson?**

Azt nagyon jónak tartom, hogy sikerült olyan törvényt készítenünk, amely lehetőséget ad finomhangolásra, hiszen az éves költségvetési törvényben lehet a finomítási arányokat beállítani. S nagyon jó, hogy a nyilvántartási, besorolási adatok teljes rálátást nyújtanak a területre. Évről évre követhető lesz, hogy melyik művészeti intézménynél, előadó-művészeti ágánál, mi a helyzet, hol akadnak gondok. A „finomhangolás” kezdeményezője az Előadó-művészeti Tanács lehet, s ha a grémiumnak bármilyen kérdése van a területet illetően, azzal nyugodtan fordulhat az irodához. Ha tehát azt jelzik például, hogy kevés a magyar zene külföldi promóciója, s ez problémát okoz, akkor a tanács a miniszter számára javaslatokat tehet ezeknek a gondoknak a megoldására.

**I Fél százánál több módosító indítvány érkezett a törvényhez. Mi volt a véleménye ezekről a javaslatokról?**

Végül majdnem kétszáz volt ezeknek a száma, s akadt közöttük sok használható, a törvényt pontosító módosítás, amit beépítettünk a szövegbe. A nem elfogadható indítványból is sokkal több volt. Mivel ezek a törvény koncepcióját kérdőjelezték meg, nem építhettük be a törvénybe.

**I Akadnak együttesek, amelyek helyzetét ez a törvény sem rendezi. Mi lesz a további sorsuk, milyen megoldási ötletei vannak a minisztériumnak?**

A törvény a Magyar Rádió Zenei Együttesének állami támogatását nem érinti, de tudomásom szerint finanszírozásuk ebben az évben jelentősen emelkedett, 1 milliárd forintra.

A Magyar Állami Operaház Zenekara, a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara finanszírozását is lehetővé teszi a törvény.

R. Zs.



*Dr. Gyimesi László szerint a nyolc éves munka meghozta gyümölcsét*

### **„Tervezhető költségvetés, speciális jogok a művészeknek”**

**I A művészeti törvény első változatát már nyolc esztendővel ezelőtt, 2001-ben elkészítette. Mennyiben változott ahhoz képest a most megszületett szabályozás?**

Úgy vélem, hogy túlnyomórészt az, amit akkor elképzeltünk és magam is elképzelttem, megvalósult. S ez a törvény nemcsak a zenei, hanem a színházi, és a táncművészeti terület számára is kialakított egy viszonylag kiszámítható, normatív jellegű támogatási rendszert. Ez ugyanis a művészeti területen kulcskérdés. A törvény megszületésével az állam az előadó-művészet támogatásának alkotmányos kötelezettségét törvényben ismeri el. Akárcsak azt, hogy ez nagyon fontos közfeladat, s ehhez garantáltan rendel jogi- és pénzeszközöket. Annak idején, amikor az egészbe belekezdünk, ez volt az egyik alapvető cél. Az is nagyon fontos cél volt, hogy az állami támogatás mellett az adókedvezmények körében további forrás nyíljon a művészet támogatására. Aki támogatja a zenei együtteseket speciális társasági adókedvezményben részesül, és ez mindenképpen egy új, pluszbevételi forrás lehet a zenekaroknak. Az együttes finan-

szírozása mellett az is nagyon lényeges, hogy áttekinthető és tervezhető legyen a zenekarok pénzügyi helyzete, s ebben is segít a törvény.

**I A zenei szakma évek óta dolgozott azon, hogy ehhez kidolgozza a kritériumrendszert.**

Sok vita árán született meg a regisztrációs rendszer, de ez már az eredeti, 2001-es elképzések között is szerepelt. Emellett nagyon lényegesnek tartom, hogy a művész jogállás terén is sikerült előrébb jutnunk. A nyolc évvel ezelőtti törvénytervezetben ez még ebben a formában nem sikerült... De nagyon jó, hogy most megszületett, hiszen a művészek teljesen speciális körülmények között dolgoznak. S arról se feledkezzünk el, hogy a törvény előzményének tekinthető a 2005-ben született ekho-törvény, hiszen ez a szabályozás a közteherviselés meghatározó kérdéseiben, így az adózás és társadalombiztosítási járulékfizetés terén nagyon kedvező szabályokat állapít meg a művészek számára.

Munkajogi tekintetben a zenekari területen a

**Az előadó-művészeti törvény elődjén, a művészeti törvényen 2001-ben, nyolc esztendővel ezelőtt kezdett dolgozni Dr. Gyimesi László, a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöke, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének a főtitkára. Az akkori elképzések jelentős része megvalósult, bekerült a szabályozásba, így végre átláthatóbb viszonyok teremődtek a művészeti terület finanszírozásában és a munkaügyi szabályozásában is. A szakszervezeti vezető jelenleg is dolgozik a törvény végrehajtási rendeletein, s többek között egy olyan szabályozáson, amely a jövőben a próbajátékra és a próbaéneklésre vonatkozik.**



jelenleg még hatályos, a zenekari muzsikuskokra is kiterjedő közalkalmazotti szabályozás kedvező jogi körülményeket alakított ki, természetesen ebben a szakszervezet nem kis szerepet játszott. A törvény alkotása során főleg arra kellett törekednünk, hogy ebből a jó pozícióból ne veszítsünk. Ezt sikerült is elmünk az esetek döntő többségében, s az óriási eredmény, hogy mindezek a szabályok ma már nem egy rendelet, hanem egy törvény kereteiben jelennek meg, már nem csak a közalkalmazottakra, hanem valamenyny művész munkavállalóra kiterjesztve.

■ *Azért akad még néhány igazán kedvező szabályozás is a törvényben...*

A Munka Törvénykönyve 40 órás munkahetet határoz meg, s ez alól a művészek sem kivételek. Nagy kérdés volt, hogy a próbákkal, koncertekkel, azaz a szolgálatokkal hogyan lehet a napi nyolcórás munkaidőt összehangolni. A mostani törvény olyan alapelveket fogadott el, amelyek szerint van munkahelyen eltöltendő és munkahelyen kívül eltöltendő munkaidő. S a munkaidő része lett a felkészülés, sőt még a mennyiségét is meghatározta, átlagosan napi két órában. Ennyit kell a művészeknek elszámolni. Nagy változás, hiszen ezt eddig a szabályozás nem ismerte el. A másik, szintén lényeges előrelépés, hogy a munkaidő részének számítanak az előkészítő és befejező feladatok. Tehát a művész nemcsak az előadás alatt dolgozik, hanem akkor is, amikor sminkel, felveszi a jelmezét, majd a produkciót követően lemossa a festéket... S mindez része a napi nyolc órának. De a munkajog terén az is fontos, hogy sikerült elérnünk, öt évnél tovább senkit sem lehet határozott idejű szerződéssel foglalkoztatni. Ha eléri ezt az időt, akkor automatikusan határozatlan idejű lesz a szerződése. Tehát a munkaügyi kérdésekben is rendezettebbek lettek a viszonyok. Szintén jó az is, hogyha egy művésztől több éves munka

után válnak meg, akkor a határozott idejű jogviszony esetében is jár végkielégítés. Szintén nagyon lényeges, hogy a munkaidőn kívül végzett, oktatói, szerzői oltalom alá eső tevékenységet a művésznak nem kell bejelentenie, és ezt a munkáltató csak akkor tilthatja meg, ha be tudja bizonyítani, hogy pluszmunka veszélyezteti a zenekar üzemszerű működését. Ezek egyébként nagyon érzékeny pontok, hiszen különösen a vidéki zenekarokban játszó művészek jelentős számban a zeneiskolában is tanítanak. Lényeges új szabály az is, hogy a munkáltató előtt megnyílik a lehetőség az előadásokon történő közreműködés külön honorálására. Ez eddig számos vita forrása volt. De a művészeti munkakörben foglalkoztatottnak biztosított öt nap pót-szabadság is nagy eredmény. Számos részszabály mellett a kollektív szerződések szerepe is igen fontos, hiszen a munkahelyi működés igazi részleteit ezeknek kell szabályozniuk.

■ *Abogy nagy előrelépés az is, hogy végre az énekkarok, táncegyüttesek is átláthatóbb viszonyok közé kerültek...*

Igen, most ezeknél az együtteseknél is tisztázva lettek a szolgálatszámok, a munkaidő, s az egyéb lényeges munkajogi szabályok. Korábban ezen a területen ilyenek jogszabályi szinten nem léteztek. Most dolgozunk éppen azon a végrehajtási rendeleten, amely többek között a zenekarok regisztrációját szabályozza majd. De hadd említsem meg, hogy azzal az önálló jogszabállyal is foglalkozunk, amely a próbajátékra és a próbaéneklésre vonatkozik majd. Ez valószínűleg találkozik majd egy rendeletben a közalkalmazotti törvény módosításával keletkezett jogalkotási kötelezettséggel, amely a közalkalmazottak minősítéséhez kapcsolódik. Ezt a jogalkotási alkalmat szeretnénk arra is felhasználni, hogy megszűnjön a próbajáték és a minősítés, vagy

szintfelmérés egybemosása. Éles különbség lesz a minősítés és a próbajáték között, nem csak eljárási, hanem elsősorban jogi következményei tekintetében. Azért is fontos, hogy ennek meglegyen a jogi szabályozása, mert meg kell előzni azt, hogy egy minősítés, vagy meghallgatás olyan pánikreakciókat, vagy esetenként túlkapasokat okozzanak, amelyekkel sajnálatos módon nem egyszer találkoztunk az elmúlt esztendőben.

■ *Még egy új elemmel is bővült a legelső elképzelés: az előadó- művészeti tanáccsal.*

Régóta jelentkezett arra is az igény, hogy az állam és a művészeti élet képviselői között legyen olyan egyeztető fórum, amely szakmai, jogi szempontból befolyásolja a döntéseket. Ezért született meg ez az intézmény, amely szintén fontos jogosítványokat kapott.

A művészeti életnek semmilyen értelmező szabályrendszere nem volt eddig. Fontos újdonság az, hogy a törvényt záró rendelkezések között 39 értelmező szabályt állapít meg, ez könnyebbé teszi a jogalkalmazást, s ezekre a meghatározásokra mások is tudnak hivatkozni. Hiszen eddig sehol sem volt leírva, hogy pontosan mi az a szimfonikus zenekar, kamarazenekar, népi zenekar, bigband... Nagyon sokan, sokat dolgoztak, s vitakoztak is, amíg ez a törvény megszületett. Az pedig a következő hónapokban, években fog kiderülni, mennyire alkalmazható. Annak örülök, hogy jó szándék vette körül mindenütt, a politikusok, azok is, akik sok tekintetben nem támogatták a törvénytervezetet, számos módosító javaslattal járultak hozzá a javaslat jobbításához. Mindezt talán jelzi, hogy a Parlament közel hatvan százalékos többséggel fogadta el. Nem utolsósorban azt is sikerült vele elérnünk, hogy a 2009-es esztendőben jelentős anyagi többletet, fejlesztést hozott az előadóművészeti területre, ami sajnos más területen nem így történt... R. Zs.

*Sólyom László köztársasági elnök is aláírta az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló, az Országgyűlés által 2008. december 8-án csaknem 60 százalékos többséggel elfogadott törvényt. A törvény legtöbb rendelkezése 2009. március 1-jétől lép hatályba.*

*A 183. számú Magyar Közlönyben 2008. évi XCIX. számon kibirdetett törvény legtöbb rendelkezése azért lép később (2009. március 1. után) hatályba, mert még meg kell állapodni munkajogi kérdések részleteiben, mivel a törvény e területen bevezeti az évad fogalmát, valamint szolgálat- és előadásszámokat állapít meg.*

*Az adókedvezmények ügye pedig Brüsszelből, az Európai Bizottságtól jóváhagyásra vár, így a kedvezmények 2010-től lesznek érvényesíthetők.*



**Az előadó-művészeti törvény egyik legnagyobb pozitívumának tartja Magi István, hogy kimondja, a hivatásos előadó-művészeti tevékenység támogatása állami feladat. Ahogy annak is nagyon örül, hogy a szabályozás fontos szerepet szán az Előadó-művészeti Tanácsnak, s ha annak szakmai véleményével ellentétes döntést hoz a miniszter, akkor ezt meg kell indokolnia. Magi István eddig a regisztrációs munkacsoport vezetőjeként vett részt a törvény előkészítésében, most pedig a végrehajtási utasításon dolgozik. Úgy véli, ez akkor lesz jó, ha emiatt egyetlen értékes művészi munkát végző szervezet sem kerül törvényen kívülre.**

**■ Mit tart a megszületett előadó-művészeti törvény legnagyobb erényének?**

Azt, hogy a törvény kodifikált szövegének megalkotásában a szakma delegált képviselői is részt vettek. Eddig ilyen még nem történt. Nem arról volt szó, hogy bizonyos érdekek csak az elkészült szöveg véleményezése során kerültek elő, hanem ezek a vélekedések már a munka során elhangozhattak, így lehetőség volt az egyeztetésre, a szükséges kompromisszumok megkötésére.

**■ Hogyan lehetett a szakmai gondolkodást a törvény nyelvére lefordítani?**

Az előkészítő, három munkabizottságban a szakma képviselői mellett a kulturális tárca

*Magi István fontosnak tartja, hogy végre szakmai szabályozás született*

## **A hivatásos előadó-művészeti tevékenység támogatása állami feladat**

közigazgatási szakemberek is dolgoztak, ők moderálták a munkát. Így nem került papírra olyan szöveg, ami jogi nonszensz lenne. Azért is volt ez nagyon lényeges, mert széles spektrumot érint a törvény, és nem azonosak sem a szempontok, sem az érdekek. Amikor aztán megszületett a szöveg – ami ismét szakmai egyeztetésre került –, akkor mindenki kereste benne a saját javaslatait, pozícióit. Mivel a szakmai vitákon is részt vettek a közigazgatási szakemberek, így azonnal meg tudták magyarázni, mit miért kellett adott esetben másképp megfogalmazni, hiszen egy törvény nem mondhat ellent egy másiknak, olyan erős szabályozásoknak például, mint államháztartási vagy az önkormányzati törvény.

**■ Az sem tette egyszerűbbé az egyeztetést, hogy volt, aki a munkaadók és volt, aki a munkavállalók érdekeit igyekezett képviselni...**

Érdekes, hogy ebből a szempontból kevesebb konfliktus adódott, mint ahogy várható lett volna, hiszen a munkában az érdekképviseleti szervek is részt vettek. Nem is volt olyan kérdés, amelyben nem született végül megegyezés.

**■ Volt, aki azt hiányolta, nem derül ki a törvényből, hogy mit kell tennie azért, hogy magasabb támogatást kapjon.**

A művészi minőség nem közigazgatási és nem politikai kérdés. Nagyon nagy baj lenne, ha ilyen jellegű határozatokkal minősítenénk művészeti produktumokat. Azt gondolom, hogy a művészi minőség kérdéséről szakmai fórumok hivatottak dönteni. Éppen ezért a törvény nagyon érzékenyen vigyázz arra, hogy a szakmai kérdésekről ne dönthessenek közigazgatási vagy politikai szempontok. Van azonban a törvénynek egy olyan része – éppen az Előadó-művészeti Tanács létrehozása –, amely legitim szakmai fórumot teremt, s így a mindenkor kulturális kormányzat számára biztosítani tudja azokat az információkat, amelyek a minőség kérdéséről szólnak. A tárca tehát nem marad információ nélkül a minőség kérdésében. A törvénytől közvetlenül nem lesznek jobbak a koncertek. Ez csak a művészeknek múlik.

**■ A művészeti tanács életre hívásakor azonban komoly harc várható...**

Minden jelentős kulturális területnek vannak szakmai szervezetei. Azt gondolom, hogy az előadó-művészet egy ilyen szerv megteremtésével komoly pozíciókat nyert. Eddig nem volt formalizálva, hogy a szakmai egyeztetésbe kit vont be és kit nem a kormányzat. Most azonban egy olyan szervezet jött létre, amelynek megkérdezése szakmai ügyekben kötelező. Bár a tanács nem vonhat el semmilyen jogkört a döntéshozóktól, de közvetíteni tudja a művészi minőségre vonatkozó információkat is számukra. Ennek a szervezetnek nagyon hamar fel kell állnia, hiszen a jogosítványai között többek között az is szerepel, hogy javaslatot tesz a kultúráért felelős miniszternek a költségvetési előirányzatok elosztására, arányaira. Miután a költségvetési tervezés nyár elején már kezdődik, így a tanácsnak legkésőbb az év közepéig fel kell állnia. Biztos vagyok benne – a törvényalkotás tapasztalatai alapján is –, hogy a szakmai szervezetek képesek lesznek meg egyezni egymás között a művészeti tanácsba történő delegálásról. A tanácsnak vannak szakági kollégiumai, s ezek szakmai rész kérdésekkel is tudnak majd foglalkozni, akár a finanszírozás, akár a munkajog terén. A kollégiumban zajlik a részletes szakmai vita, ennek eredménye kerül a tanács elé, ahol már az összes művészeti ág képviselői tárgyalják meg mindezt egymás között. Komoly lépésnek tartom, hogy a miniszternek a döntéseit – amennyiben azok eltérnek a tanács által javasolttól – ettől kezdve indokolnia kell. Nagyon erős jogosítvány ez.

**■ Tebát ha közszolgálati szerződést köt egy szervezettel, előtte egyeztetni kell a művészeti tanáccsal?**

Így van. A döntéshozótól a törvényekben előírt jogát elvenni nem lehet. Ez a demokráciában így van, még akkor is, ha a szakma gyakran azt érzi, sorozatosan rossz döntések születnek. De meg lehet teremteni egy olyan folyamatot – még a vezetőválasztás kapcsán is – amely biztosítja a szakmai szempontoknak a döntéshozóhoz történő eljuttatását, törvényes eszközökkel. Húsz éves közigazgatási múlttal

mondhatom, a nyilvánosság nagyon komoly tényező. A törvény lényeges eleme, hogy az előadó-művészet állami kezelése nem kétszereplős játék. Nem csak a kulturális kormányzat és a szervezetek szerepelnek benne, hanem ugyanilyen súllyal a fenntartók is. S ezeknek a fenntartóknak a döntő többsége önkormányzat. Ezt a törvényt sikeresen végrehajtani az önkormányzatok nélkül nem lehet. Hiszen az egész törvény arról szól, hogy döntési joggal a fenntartó rendelkezik. Az állam pedig – attól függően, hogy a fenntartó milyen döntéseket hoz - állami támogatásokat rendel hozzájuk. Ezért egy fenntartói döntés nagy hatással lehet arra, hogy milyen mértékben részesül a szervezet az állami támogatásból...

■ *Elvileg ez eddig is így volt.*

Igen, de ennek nem voltak a gyakorlatban mérhető és előre kiszámítható paraméterei. Mostantól sokkal átláthatóbbakká válnak a döntések következményei. A fenntartók elemi érdeke, hogy a szakmai véleményekkel szembesüljenek, a törvény ezt is biztosítja. Persze a művészeti élet sem vonhatja ki magát az ország általános problémáiból. De amennyiben a terület képes bizonyítani, milyen fontos szerepet játszik az ország életében, akkor különleges elbírálásra számíthat. Ezt bizonyítja, hogy egy nagyon nehéz gazdasági helyzetben olyan törvény született, ami először mondja ki, hogy a hivatásos előadó-művészeti tevékenység

támogatása állami feladat. És még jelentős többlet költségvetési forrást is rendelt a törvényhez. Ezzel a lehetőséggel élni kell. Egyetlen intézmény sem fog persze emiatt annyival jobb helyzetbe kerülni, hogy a problémái megszűnjének. De a törvény lehetőséget ad rá, hogy ha jól dolgoznak, és megfelelően használják ki a törvény adta lehetőségeket, ne kelljen visszalépniük. Lehetősége nyílik arra, hogy olyan intézmények, amelyek eddig indokolatlanul kevesebb támogatást kaptak, jobb helyzetbe kerüljenek, és mindez ne menjen eleve mások rovására. A szabályozás persze minimumkövetelményeket is felállít, s aki azt nem teljesíti, nem fog bekerülni a rendszerbe, vagy az általa megcélzott kategóriába. Azt gondolom, hogy mindez mennyiségileg és minőségileg is jobb munkára kell, hogy ösztönözze az előadó-művészeti szervezeteket.

■ *A minősítés hatása számomra még mindig kérdéses...*

A rendszernek három fontos szereplője van: az állam, az önkormányzat és a művészeti szervezet. S ha megnézi az ember a mutatókat, látszik, hogy azonos nagyságú településen dolgozó, azonos feladatkörű intézmények teljesítménye között óriási eltérés van. Ennek pedig már a negyedik nagyon fontos, ha nem a legfontosabb szereplő, a közönség a haszonélvezője vagy a kárvallottja. A közönséget meg kell szerezni, meg kell tartani, sőt, számát

folyamatosan növelni kell. Ez a művészeti szervezetek egyik legnehezebb feladata.

■ *A végrehajtási utasítás milyen részein dolgoznak?*

A törvényben több felhatalmazás van arra vonatkozóan, hogy milyen végrehajtási utasításokat, kormány- és miniszteri rendeleteket kell megalkotni. Ezek elkészítésének határideje időben eltér egymástól. Most annak a rendeletnek a megalkotása a legelső, amely a nyilvántartásba vétellel, a besorolással kapcsolatos, hiszen a törvény március elsején életbe lép, s a 2010-es költségvetési kondíciók kialakításához erre már szükség van. Mindez azért nehéz, mert konkrét, részletes szakmai feltételrendszerekről kell dönteni, ami teljes körű szakmai átgondolást igényel. Akkor jó a végrehajtási utasítás, ha értékes művészi munkát végző szervezetek nem kerülnek emiatt a törvényen kívülre. Az is fontos, hogy jobb és intenzívebb munkára ösztönözze az együtteseket. Nem lehet egy feltételrendszer a leggyengébb teljesítményhez igazítani. S aki nem kerül be az áhított kategóriába, annak lesz egy éve arra, hogy javítson a paraméterein. A zenekarok esetében egyébként is speciális a helyzet. Finanszírozásuk konkrétumairól évente külön miniszteri rendelet rendelkezik, így évente lehetőség van arra, hogy szükség esetén a követelményszinteket korrigálják.

R. Zs.



*Gulyás Dénes országgyűlési képviselő az előadó-művészeti törvényről*

## „a kisebbségi, etnikai kultúra védelme szerepel a szövegben, nem találok a magyar többségi kultúráét...”

■ *A parlamentben többször hangot adott annak, hogy elégedetlen az előadó-művészeti törvénnyel...*

Mindenre vevő vagyok, amivel nem tudok vitatkozni, vagy aminél nem tudok jobbat kitalálni. De már a törvény preambuluma-

val is sok a problémám. Miért csak az európai kultúra értékeit említi, és miért nem az egyetemes kultúráét? S bár azt állítja, a globalizáció és a tömegkultúra káros hatásaival szemben védi a kultúrát, ennek a jeleit nem látom a szabályozásban. Akkor tenné valóban ezt, ha minden kereskedelmi csatornának úgy módosítanák a sugárzási feltételeit a médiatörvényben, hogy kötelező lenne számukra hetente koncertet, színházi előadást élőben közvetíteni. S bár a kisebbségi, etnikai kultúra védelme szerepel a szövegben, nem találok a magyar többségi kultúráét... A törvény első verzióját több

kollégának elküldtem, s ők is erősen hiányolták, hogy a nemzeti kultúra fenntartása, védelme nincs benne. De hogy emellett konkrétumokat is említsek, miért hosszabítható meg öt évre az előadó-művészeti szervezettel (értsd színházzal, zenekarral) a közszolgálati szerződés, hol van az a tétel, amely kiköti, hogy csak abban az esetben tehető ez meg, ha az illető szervezet bemutatja előre az erre az időszakra szóló teljes műsorrendet, költségvetést. A művészeti törvényben szerepel az Előadó-művészeti Tanács, mint véleményező, döntés-előkészítő testület. E testület működése esetén,

kétféle olyan hatását érzem, amelyet nem tartok jónak. Óhatatlanul, kimondva ki-mondatlanul úgy érzem, a művészeti tanács „ízlésrendőrséggé” is válhat, s uniformizál-hatja ezt a területet. S nem azt mondom, hogy ez egyértelműen rossz irány, hiszen valószínűleg rangos művészek lesznek tagjai a grémiumnak, de legalább ugyanannyi, szintén rangos művész nem fog benne helyet kapni... A színházakban, zenekarokban működő Művészeti Tanácsokkal sem értek egyet igazán, mert lehetőséget adhatnak, a felelős döntés felelősségének elmismásolására.

**I A tanácsot én inkább fékrendszernek érzem a politikai akarattal szemben...**

Valóban az lenne, ha a törvény nem feltételes módban fogalmazna, s nem azt mondaná, hogy a miniszter figyelembe veheti, annak alapján dönthet... Ha, tegyük fel, a tanács kétharmadánál többen javasolnak valamit egyöntetűen a miniszternek, akkor azt el kell fogadnia. Legyen köteles teljesíteni. Ne mond hasson mást, mint a tanács, hiszen ha ez tényleg irányadó testület, akkor legyen kötelező, amit mond. Ebben az esetben valóban regulátori szerepkört töltene be. Az egyéb rendelkezésekkel is

akad gondom. „Fizető nézőszám azon magánszemélyek száma számít, akik belépőt vesznek”. Ha egy bank vásárolja meg a jegyeket, akkor az általa küldött emberek már nem fizetőnézők? Az opera definíciója például nem sorolja fel sem a karmestert, sem az ügyelőt. Azt javasoltam, hogy kerüljön bele a szövegbe az is: minden olyan közreműködő, akit a rendező szükségesnek tart. De hiába adtam be módosító indítványként, nem vették figyelembe... Ha ilyen hibákat találni benne, akkor mit gondoljak a törvény egészéről? A legnagyobb botrányt pedig az a pont kavarta, hogyha valakinek a munkaszerződésben megállapított előadásszámának legalább a felében nem tud feladatot biztosítani a művészeti intézmény – mert megváltozott a koncepciója –, akkor attól meg lehet válni... S bár sokan tiltakoztak ellene, ez a pont is változatlan maradt... Nem inkább olyan darabokat kellene műsorra tűzni, amelyek a társulat tagjai között kioszthatók? S egyébként is, ki dönti el, hogy beleillik-e a koncepcióba? S ez hogyan vonatkozik a zenekarokra, hiszen karmesterekről is szó van... Ahogy annak is természetesnek kellene lennie, hogy az, aki felmegy a színpadra, külön díjazásban részesül. Ne feltételes mód rendel-

kezzen erről. Kérdés persze az is, mi lesz a Rádiózenekarral, a MÁV Szimfonikusokkal, a Danubiával vagy a Filharmóniai Társasággal. A meghallgatáson felvettem azt is, hogy a minisztériumban külön létre kellene hozni egy olyan osztályt, amely ezekkel a zenekarokkal foglalkozik... Elszomorító-nak tartom a helyzetet. A társadalom megtartó ereje a kultúrája, az anyanyelve, az oktatása. Ha ezeket a legkisebb sérelem is éri, akkor ez a seb alapjaiban támadja a társadalom fennmaradását, reprodukáló képességét. Továbbra is az a meggyőződésem, hogy jobban együtt kellett volna gondolkodnunk a kultúra ma betöltött szerepéről. Érdeklődéssel várom egyébként, hogy a képzőművészeti szervezetek mikor jelentkeznek, hogy nekik is kell egy törvény. S hol az irodalom, hol vannak az írók? Az a baj, hogy nem érzem azt a törekvést, hogy a társadalom legmélyebb rétegéig le akarnák pumpálni azt az erőt, amit a kultúra jelent. Olyan oktatási és kulturális stratégiát kell kialakítani, ami nem enged nem részt venni a művészeti életben. Olyan társadalmi közhangulat kell létrehozni, hogy mindenki a mindennapjai elengedhetetlen részének tartsa a kultúrát.

R. Zs

# Szakmai vélemények az előadó-művészeti törvényről

*Victor Máté műfajilag is nyitottnak tartja a törvényt*

**„Kizárja a lobbizást, erőszakoskodást, ügyeskedést”**

**Az előadóművészeti törvény végrehajtási utasításának megfogalmazásában is részt vesz Victor Máté, a Magyar Zenei Tanács elnöke.**

**Bár nem teljesen elégedett a szabályozás végső változatával, úgy véli, örvendetes, hogy végre egy törvényben helyet kapott a zene szó is. Annak is örül, hogy sikerült belevetetni a szabályozásba a nagyobb létszámú népi koncertzenekart és a jazz-bigbandet is. Ahogy azt is fontosnak tartja, hogy a törvénnyel olyan munkajogi rendelkezések is születtek, amelyek tisztázzák, és végre megfelelő módon szabályozzák a művészek speciális munkaidő-beosztását.**





■ *Úgy hallottam, Ön is kissé csodálkozva olvasta a törvényt elfogadott, végső verzióját...*

Tudomásul kell vennem, hogy sokan dolgoznak egy törvény megszületésénél, s mindig van, aki utoljára nyúl bele a formálódó szövegbe. Persze az, aki egy korábbi fázisban elfogadtatott egy gondolatot a többi partnerrel, s később azt látja, hogy az teljesen – akár ellenkezőjére – megváltozott, eléggé meglepődik. Az első pillanatban én is dühös voltam. De be kellett látnom, hogy az utolsó szót a parlamenti frakciók mondják ki, s minden pártnak megvannak a maga külön „privát” szakértői és személyes szakmai kapcsolatai. Így néhány ponton felülírták – az egyébként széles szakmai fórumokon elfogadtatott, kidolgozott – javaslatainkat. A lényeg azonban az, hogy született egy törvény, ami nagyon sok mindent szabályoz, olyan dolgokat is, amelyek eddig önkényes döntések nyomán dőltek el. Az új szabályozás mostantól több ponton kizárja a szubjektivitást, a személyes kapcsolatokat, a lobbizást, az ügyeskedést és az erőszakoskodást. Ha csak egyet is lépünk ebbe az irányba, az már nagy eredmény. Végre van egy törvény, ami a zeneművészet egy területét szabályozza. Óriási dolog az, hogy egyáltalán a „zene” szó, szerepel egy törvényben.

■ *Milyen visszhangjai vannak az elfogadott törvénynek?*

Egyelőre még semmit sem hallottam. Úgy érzem, mostanra már mindenki belefáradt a folyamatos változások figyelemmel kísérésébe, s kevesen tanulmányozták az elfogadott, végső verziót. Azért arról se feledkezzünk el, hogy egy muzsikusszá számára az ilyen jogi szövegezés olvasása pokoli kínokat jelent...

■ *Melyek azok a pontok, amelyekben nem sikerült érvényesítenie az elképzeléseit?*

Ami nekem nagyon fáj, az az, hogy nem sikerült teljesen tisztán keresztülvinnünk azt a törekvésünket – ami abszolút szakmai igény –, hogy a zenekarok, énekarok legkedvezőbb, legjobban támogatott kategóriába való besorolásának egyik feltétele az legyen, hogy állandó összeállításban működjenek. Hogy az együttes létszámát a minimum egy éves vagy tartós szerződésben, folyamatosan foglalkoztatott muzsikusok adják. Ez a meghatározás arra módosult, hogy a koncerteken közreműködő zenészek átlagos száma... Persze

részben esztétikai vita az, hogy egy zenekar minőségét mennyiben határozza meg, hogy ugyanazok ülnek egymás mellett estéről-estére, akik az évek, évtizedek alatt összecsiszolódtak, vagy olyan társulatról van szó, amelyben a legkiválóbb muzsikusok játszanak, de csak akkor találkoznak először. Mindkettő hozhat akár jó eredményt is. Mi azonban abból indultunk ki, hogy egy zenei együttes hosszú távú működésében fontos minőségi garancia az összeszokottság, tehát az állandó felállítás. Ezt szerettük volna érvényesíteni a törvény szövegében. Nem sikerült... A másik, ami bizonytalanságot szül bennem, hogy a fizető nézőszám befolyásolja a majdani támogatást. S itt nagyon különbözőek a feltételek, aszerint, hogy mekkora a város, a koncertterem... Mindez nem teszi egyenlő helyzetűvé az együtteseket, s ezt a törvényben nehéz lenne cizellálni. Itt is érzek tehát egy gyenge pontot, de ez sem a mi ötletünk volt. Persze elfogadom, hogy a logika azt kívánja, ha közpénzből működtetünk egy együttest, akkor annak legyen közönsége is. Úgy látom azonban, hogy ez a jelenlegi megoldás nem teljesen igazságos. Megnyugtatóan viszont mondhatom, hogy az állami támogatásnak csak kis hányadát befolyásolja a nézőszám. A végrehajtási rendeletben, ami éppen most alakul, azért van még lehetőség a fizetőnéző-szám kvótája terén olyan számban megegyezni, ami igazságosabb és teljesíthetőbb irányba tereli az alkalmazást.

■ *Mi okozza a legtöbb gondot a végrehajtási utasítás szövegezésében?*

Éppen ezeknek a feltételeknek a konkrét megfogalmazása. A törvény csak azt írja elő, hogy mely szempontokat kell figyelembe venni a regisztrációnál, valamint a támogatások elosztásánál. De hogy konkrét részleteiben ezt hogyan alkalmazzák, hogy mit várnak el számszerű mutatókban az együttesektől, az a végrehajtási utasításban szerepel csak. Ezek meghatározását talán még némileg befolyásolhatjuk. A regisztrációra vonatkozó végleges verzió egyébként februárban meg kell, hogy születessen.

■ *Mint a könnyűzenei műfaj elkötelezettjének, nem hiányzik Önnek ez a terület a törvényből?*

De hiszen lehetőségként benne van. Az például kifejezetten a mi javaslatunk, az én egyik vesszőparipám volt – és sikerült is elfogadtatnunk –, hogy a törvény szabá-

lyozása alá tartozzanak a népi koncertzenekarok és a bigbandek is. Persze csak, ha a szigorú, mindenkire érvényes kritériumoknak megfelelnek. Műfajilag tehát ezirányban nyitott a törvény, s ennek szükségességét nem is vitatta senki az egyeztetések során. De azért a legfőbb pozitívumnak azt tartom, hogy sikerült szakmai és számszerűsített kritériumokat felállítani, amelyek szabályozzák a támogatás elosztását. A keretösszeg mértékébe ugyan nem tudunk beleszólni, azt a Parlament szavazza meg évenként a költségvetési törvényben. Viszont az elosztási arányokban mostantól személyes kifogások alapján nem lehet beleszólni. Ami szintén nagyon fontos, hogy temérdek olyan munkajogi rendelkezés is született, amely tisztázza ezeknek az együtteseknek az egészen speciális működési formáját. A művésznek ugyanis – még ha napi nyolc órában dolgoznak is – azt egészen más időbeosztásban teszik, s ezt figyelembe is veszi a törvény. Úgy érzem, rendkívüli kedvezményeket sikerült kiharcolni számukra. Például; hogy nem lehet öt évnél hosszabb ideig határozott idejű szerződésekkel foglalkoztatni egy színészt. Azt meghaladva határozatlan idejűre kell módosítani a szerződését. Ez komoly szakszervezeti diadal, akárcsak az, hogy a szokásos végkielégítésen túl még – jobb esetben – akár egy évnyi pluszjövédelmet kap, ha netán felmentik státuszából.

■ *Mikor lesznek érzékelhetőek a törvény hiányosságai?*

Már a regisztráció során biztos, hogy felmerül majd jónéhány probléma. Az úrlapok kitöltése gondot fog okozni. Meg kell érteni, tanulni mindenkinek ezeket az új szabályokat. Biztos, hogy lesznek felfordulások. A támogatás elosztása viszont egyszerű lesz, hiszen a beérkező adatok alapján könnyű lesz kiszámítani az összeget, ami jár. Mindenesetre kell egy-két év hozzá, amíg mindenki kiismeri a rendszert, s igyekszik – akár még a művészeti programjával is – ehhez alkalmazkodni. Ez az alkalmazkodás nem lesz ellenünk, hiszen fontos ügyként szorgalmaztuk, hogy szempontként szerepeljen az ifjúsági hangversenyek száma, a kortárs magyar művek bemutatása. S ha emiatt – önző anyagi érdekből – valamelyik zenekar több ifjúsági koncertet fog adni, több új magyar művet fog játszani, afölött nem fogunk bánkódni.

R. Zs.



*Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár főigazgatója*

## **„A zenei szakma döbbenettel figyelte, hogy ez a szakmai törvény hogyan vált különböző politikai játszmák játékszerévé...”**

„Amikor először felmerült az ötlet, hogy a terület átláthatóbbá tétele miatt a film-törvény után színházi törvény is szülessen, kollégáimmal együtt magam is igyekeztem mindent megtenni azért, hogy ez a szabályozás a művészeti élet lehető legszélesebb spektrumát fogja át, s a színház mellett a zene és a tánc műfajára is vonatkozzon. Szerencsénk volt, hiszen a színházi szakma erős érdekérvényesítő képessége is sokat segített abban, hogy ezt a kezdeményezést sikerre vihessük.

Bár a törvény csak részben vonatkozik a Nemzeti Filharmonikus Zenekarra és Énekkarra, hiszen mi a központi költségvetés része vagyunk, nagyon örülök, hogy végre megszületett. Ez ugyanis egy olyan, irány- és mértékadó törvény, amely alapfogalmakat definiál. Eddig csak a közalkalmazottakról szóló szabályozásból vonatkozott a zenészekre néhány paragrafus, de az messze nem foglalkozott ilyen mélységben a munkaügyi és az egyéb kérdésekkel.

Most már Magyarországon hivatalosan előadó-művészeti intézményt csak ezeknek a szabályoknak a betartásával lehet létrehozni és működtetni. Végre törvény kezeli, honorálja azt a rendkívüli munkaidő-beosztást is, amely alapján a művészek hivatásukat végzik – s ami eddig munkaügyi szempontból sem mindig volt értelmezhető.

A munkaügyi rész szövegezésében magam is részt vettem, s úgy vélem, az eddigi, sok-sok bizonytalansághoz képest sokkal tisztábban fogalmazza meg a művészek és a munkáltatóik közötti helyzeteket.

Nagyon jónak tartom azt is, hogy a törvény állami garanciát tartalmaz, elismeri az előadó-művészettel szembeni kötelezettségeit. Jelenleg a törvény végrehajtási utasításain dolgozunk, ugyanis már 2009. március 1-jétől életbe lép, bár igazán az előadó-művészeti törvény a 2010-es esztendőől érezteti hatásait.

Nagyon örülök, hogy a parlament elfogadta a törvényt, de el kell mondjam azt is, a zenei szakma döbbenettel figyelte, hogy ez a szakmai törvény hogyan vált különböző politikai játszmák játékszerévé... Már csak amiatt is felháborodtunk ezen, mert bár a színházi szabályozást érintő kérdésekben sok volt a vita, a zenei területen mindig szakmai kereteken belül maradtunk, s közgyűlésünk, a Szimfonikus Zenekarok Szövetségének közgyűlése a Zene és Táncművészek Szakszervezetével együtt egyhangúan elfogadta a törvénytervezetet. Ez is azt jelzi, hogy a zenész szakma egy-két kivételtől eltekintve egységes. A továbbiakban is közösen gondolkodunk a szabályozáson, hiszen legközelebbi közgyűlésünk legfőbb napirendi pontja éppen az előadó-művészeti törvény egyes paragrafusainak gyakorlati megvalósításával foglalkozik.

S persze már most is látom, hogy a szabályozásban mindenképpen akadnak csiszolandó részek. Amiatt is, mert a szakmai szervezet által megszavazott szöveghez képest változott a végső verzió, s a jövőben még nagy vitákat fog generálni a létszám kérdése, valamint az előadó-művészeti szervezetek teljesítménynek a mérése... Egyébként nemzetközi tapasztalataim birtokában azt mondhatom, hogy Németországban létszám szerint történik a támogatások elosztása, de például Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban ez az adat egyáltalán nem számít... A zenekari szövetség többek között a főállásban foglalkoztatottak létszámához kötötte volna a pénzelosztást, ezt azonban az egyeztetések utolsó etapjában bizonyos erők megakadályozták...

Mindenesetre, ha már egy-két esztendeje működik a szabályozás, akkor ezekre a problémás pontokra vissza lehet térni. Ezért is rendkívül fontos, hogy a sokéves küzdelem után végre megszületett az előadó-művészeti törvény, mert így van mit tökéletesíteni, ráadásul a kulturális területen felfedezhető kaotikus állapotoknak is véget vet.

Annak pedig kimondottan örülök – a Nemzeti Énekkart is fenntartó szervezet főigazgatójaként – hogy végre az énekkarok speciális munkavégzését, belső struktúráját is törvény szabályozza, hiszen eddig ezen a területen kiszámíthatatlan viszonyok között kellett dolgozni. Most sokkal átláthatóbbá váltak a feladatok, s persze az együttesek finanszírozása is.

Szintén külföldi tapasztalataim alapján mondhatom, úttörő dolgot hajtottunk végre a művészetre vonatkozó szabályozás elkészítésével és elfogadtatásával. Európában ugyanis ilyen szabályozás sehol máshol nem létezik, mi hívtunk először életre előadó-művészeti törvényt. Nagy-Britanniában nincs ilyen, s bár Romániában két évvel ezelőtt készült a művészeti életre vonatkozó törvény, ott ezt nem előzte meg ilyen széleskörű szakmai vita, s az a szabályozás messze nem ölel fel ilyen széles spektrumot, mint a miénk. Ráadásul a közalkalmazottak maximum bérért szabályozza, míg nálunk a törvény a minimumot határozza meg... Finnországban találni hasonlót, de az főként a zenei oktatásra vonatkozik. Bár Dániában akad zenei törvény, nem szabályozza az együttesek működését.

A nálunk megszületett törvény egyik legfőbb erénye, hogy előkészítését valóban a legszélesebb szakmai kör végezte. Aki most azt mondja, hogy nem volt alkalma elmondani a véleményét, valótlan állít... Hét esztendő munka hozta meg tavaly decemberben a gyümölcsét, hiszen Dr. Gyimesi László 2001 óta dolgozott azon, hogy megszülessen egy művészeti törvény...

R. Zs.



*Szabó Péter, a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatója:*

## **„Arra vagyunk késztetve, hogy minél több koncertet rendezzünk”**

Azonban problémának tartom, hogy nem sikerült teljesen úgy elfogadtatni a törvényt, ahogy a szakma az egyeztetésen ezt jóváhagyta. Jobban örültem volna, ha nem a pódiumon lévő zenészek átlagos létszáma, hanem a főállásban lévő, tehát a státuszos muzsikuskok száma számít az együttes létszámának. Már csak amiatt is, mert így egy előző évadi átlaglétszám képezi a következő évről szóló támogatás alapját, pedig lehet hogy akkor a létszám már sokkal nagyobb, esetleg kisebb lesz.

Az adott város nagysága határozza meg azt is, hogy hány hangversenyre akad érdeklődő, s persze a koncertterem nagysága is nagyon fontos. S ezek a számok mind-mind nagy hatással lesznek a támogatás nagyságára. Ahogy az is kérdéses, hogy egy olyan együttesnél, amely színházi szolgáltatásokat is ellát, egy operett vagy egy musical kísérete is ugyanolyan koncertnek számít-e, mint egy

nagyzenekari hangverseny? A koncertrendezés a zenekar számára tetemes költségekkel jár (terembérlés vagy -fenntartás, jogdíjak, gázsik, propaganda, szállítás stb.), míg a színházi előadásnál ezek a költségek nem merülnek fel a zenekar számára.

Arra készítetik az együtteseket, hogy a meglévő pénzből minél több hangversenyt rendezzenek. Ez, ha nem lép túl ésszerű határokat, általában elfogadható szempont, de csupán mennyiségi, nem ösztönöz a több és alaposabb próbára, elmélyült műhelymunkára, egyszóval nincs a támogatásnak minőségi feltétele.

Ugyanakkor az ifjúsági előadások és a kortárs művek előadásának ösztönzése nagyon fontos és lényegi tartalmi igény.

Bízom azért abban, hogy ezeket a problémás pontokat majd részben orvosolja a törvény most készülő végrehajtási rendelete.

*R. Zs.*

Természetesen az előadó-művészeti törvény megszületését én is csak üdvözölni tudom, hiszen kiszámíthatóbbá teszi az együttesek pénzügyi finanszírozását. Ösztönzi a fenntartót támogatási színvonalának megtartására, ill. emelésére. Rendezi a munkügyi kapcsolatokat, figyelembe véve a speciális igényeket.



*Lendvai György, a MÁV Szimfonikus Zenekar igazgatója*

## **„Átláthatóbb viszonyokat teremt a kulturális életben. Sajnálom, hogy kikerült a törvényből, hogy a létszám terén az számítson, hányan vannak munkaviszonyban.”**

vélem, nem született megnyugtató megoldás. Problémának tartom például azt, hogy bár a szabályozás alapelveként leszögezi, a kulturális érték mellé pénzt rendel, de eközben a kritériumrendszerbe az is beletartozik, hogy olyan együttesek kerülhetnek csak az I. kategóriába, amelyek hosszú távú közszolgálati megállapodást kötöttek valamely önkormányzattal. Ez azért is jelent gondot, mert nem könnyű olyan önkormányzatot találni, amely hajlandó erre pénzt áldozni. Az önkormányzatok számára ugyanis még a néhány milliós támogatás is komoly kiadást jelent, éppen ezért nem lehet előre tudni, hogy például egy polgármesterváltást követően ismét megkötik-e ezeket a szerződéseket. Ha pedig ezzel a zenekar nem rendelkezik, hiába teljesíti jól a többi kritériumot, akkor

is egy kategóriával lejjebb kerülhetünk, jöllehet kultúrateremtő tevékenységünk mit sem változik. Sajnálom, hogy kikerült a törvényből, hogy a létszám terén az számítson, hányan vannak munkaviszonyban. Ez ugyanis foglalkoztatáspolitikai szempontból sem lényegtelen, s mindegyik álláshely mögött családokat találni. A mostani meghatározás: a koncerten játszó muzikusok átlaglétszáma azért is állít például bennünket furcsa helyzet elé, mert az egyik nap olyan hangversenyt adunk, amelyen 70-en muzsikálnak, másnap pedig két kismakonzertet, amelyen csupán 10-10-en játszanak. Így a három hangverseny átlaga, 30 fő lesz... Köztudott, hogy a muzsikuskok játékára jó hatással van a kamarázás, ráadásul ez a nagyzenekari játékot is javítja. Ugyanakkor nagyon sikeresek az óvodai

koncertjeink is, a gyerekek hétvégeken már a szüleiket is hozzák magukkal, hogy komolyzenét hallgassanak. Ha csak emiatt minden évben öt gyereknek lesz kedve hangversenyre járni, akik elhozzák családtagjaikat is, akkor máris születőben van egy új törzsközönség... A mostani szabályozással viszont arra ösztönzik a zenekarokat, hogy inkább minél nagyobb létszámú darabokat tűzzenek műsorra...

De gondolom minderről úgy is lesz még vita a jövőben, hiszen kérdés például a koncertszámánál, hogy egyenrangú lesz-e egy színházi opera-előadás egy hangversennyel, vagy egy MŰPÁ-ban megtartott teltházás gálaest, egy kerületi művelődési házban tartott koncerttel...

A munkakörülményekre vonatkozó passzusokkal is akad némi gondom, hiszen a szabadság kiadásában és a hiányzások

megoldásában ezek a paragrafusok sem segítenek...

Ezek azonban csak apróságok, egy részüket valószínűleg a végrehajtási utasításban is lehet már orvosolni. A lényeg, hogy megszületett az előadó-művészeti törvény, s tényleg átláthatóbb viszonyokat teremt a kulturális életben."

R. Zs.



*Hamar Zsolt, a Pannon Filharmonikusok zeneigazgatója*

### **„Nem érzem azt, hogy ezzel a törvénnyel boldognak kellene lennem!”**

Előre kell bocsátanom, hogy a törvény egészéről nem tudok és nem is akarok véleményt formálni, megjegyzéseimet mindösszesen a zeneművészet jövőjéért való aggodásom diktálja.

Úgy vélem, ennek a törvénynek egyszer és mindenkorra a következő dolgokat kellett volna meghatároznia: mi a játéktér, mik a játék feltételei és szabályai, kik vesznek-vehetnek ebben részt, mik a „díjak” és mik az esetleges következmények abban az esetben, ha valaki nem teljesít megfelelőképpen.

Emellett, az államnak, mint törvényalkotónak ebben az esetben is fontos feladata kellett volna legyen, hogy önmagát is kontrollálja. Azaz, meghatározza azt a határt ameddig törvényalkotó feladatot lát el, és azon túl – mint jól működő államhoz illik – a törvény betartásáért, betartatásáért felelős.

Szerintem ez az előadó-művészeti törvény – legalábbis annak a zeneművészetet érintő része – egyik kritériumnak sem felel igazán meg.

A törvényalkotó először is egyáltalán nem korlátozza magát. Azzal, hogy nagyon sok alapvető kérdést nem tisztáz, és miniszteri rendeletben kíván a későbbiekben szabályozni, mintegy fenntartja magának a jogot, hogy „menet közben” hozzon meg döntéseket, alakítson szabályokat, rúgjon fel belső arányokat, a mindenkor adott helyzetnek megfelelően, akkor már a szakma részéről természetesen nem ellenőrizhető módon.

Persze ne legyünk teljesen igazságtalanok! Mi az, hogy szakma? Hogyan jöhetett volna létre egy mindenki számára elfogadható törvény, amikor a törvényalkotónak nem volt megfelelő tárgyalópartnere? Amikor nem EGY, egységes tárgyaló partnerrel ült szemben, kik a szakma egészét és teljességét képviselték volna, hanem különböző lobby-csoportokkal tárgyalt, kik egy-némelyike még arra is rá tudta venni, hogy több éves egyeztetési folyamat után, a vég-szavazás előtt egy héttel, fontos és alapvető mondatok kikerüljenek, illetve átírással kerüljenek a törvény szövegébe! Ne felejtjük el, ez a törvény úgy született meg, hogy a szakma két legmeghatározóbb személyisége az egyeztetés során nem volt hajlandó egy asztalhoz ülni! Az egymással szemben álló, egymással rivalizáló szakmai érdekcsoportok pedig mást sem tettek, mint egymás pozícióját gyengíteni igyekeztek. Hogy aztán ez a törvény nemcsak ennek a két szereplőnek a státuszát és mozgásterét határozza meg, hanem mindenkiét? Az már a többiek problémája! Miért nem rendelkeztek erősebb érdekérvényesítő képességgel?

És hogy mi a problémám a törvény jogi és anyagi kereteivel? Be kell, valljam, én nagyon egyszerű gondolkodású ember vagyok. Engem leginkább az érdekelt volna, hogy ez a szabályozás lehetőséget ad-e nekem – egy nem budapesti szimfonikus zenekar vezetőjének – arra, hogy a reám bízott művészeti közösség szakmai fejlődését, illetve az ahhoz szükséges feltételeket megteremtsem. Magyarul, hogy a muzikusaim fizetését feljebb tornázzam! Ugyanis most az ötödét keresik annak, mint a két vezető zenekar tagjai, és úgy vélem, ötször nem rosszabbak náluk. Én nem a pénzt akarom természetesen, hanem a lehetőséget! Hiszen kell, hogy lelkesíteni tudjam őket valamivel, hogy azt mondjam, ha jobban játszanak, ez a fizetésükön is tükröződni fog! S szeretném, ha azt látnánk, milyen feltételeket kell teljesítenünk ahhoz, hogy elérjük azt az anyagi szintet. Úgy érzem azonban, senkinek sem áll érdekében, hogy erre egyértelmű választ adjon. Pedig még az is jobb lenne, ha azt felelnék, mind egy, hogy mit csináltok, semmiképp sem lesz több a pénzetek...

Egyszóval, nem érzem, hogy ezzel a törvénnyel boldognak kellene lennem, ami azért is fájdalmas, mert véleményem szerint kevés az esély arra, hogy öt-tíz éven belül ismét a Parlament elé kerüljön egy, a zeneművészet belső viszonyaira kiható szabályozás, így hát egy ideig biztosan minden marad a régiben. Sajnos! Vagy hála Istennek?

R. Zs.





**Izgalmas az idei esztendő a Pannon Filharmonikus Zenekar életében, hiszen a napokban jár le a koncertteremre beadandó pályázat határideje, s a következő szazonjuk második fele már a 2010-es Pécs Európa Kulturális Fővárosa projektjeire esik. De ezt még megelőzi egy szintén rendhagyó feladat, hiszen nyáron a városban rendezett, Plácido Domingo Énekversenynek szintén az együttes lesz a közreműködője. Az év különlegességeiről és a zenekar további terveiről Horváth Zsolt zenekari igazgató számolt be.**

**I Elég sok próbajátékot írtak ki az utóbbi időben. Cserélődik a zenekar?**

Folyamatosan, amelynek több oka is van: a nyugdíjazás, sok idős kollégától kellett elbúcsúznunk az elmúlt években és a fiatalodás. Magyarországon jelentős a szakmánk elnöiesedése, amelynek a pedagógusi pályához hasonlóan elsősorban egzisztenciális okai vannak. A fiatal hölgyek közül sokan mennek gyesre, sokszor évekig felváltva kell a helyettesítését megoldani valakinek. Szólv I. kürt próbajátékot is hirdettünk, a rezesek csapatába keresünk épp egy „vezető művészt” aki új lendületet ad ennek a szólamnak.

**I Milyen tapasztalataik vannak az eddigi próbajátékok jelentkezőiről?**

Változóak. A szakmai kérdések megítélése Hamar Zsolt zeneigazgató jogosultsága, de mint muzsikusként, én is látom, hogy a fiatalok kevésbé felkészültek a pályára, mint néhány évvel ezelőtt. Próbajátékainknál sajnos problémát jelent a „vidé-

# „Egy olyan csapat, ahová igazán érdemes tartozni”

## A Pannon Filharmonikusok az EKF-re és jubileumi ünnepségsorozatra készülnek

kiség”, hiszen nincs annyi „hakni lehetősége” egy profi muzsikusként, mint Budapesten, a fiatalok pedig minél hamarabb érvényesülni szeretnének. Ugyanakkor minden alkalommal megtaláltuk azt az egy muzsikust, akit vártunk. Bujtor Balázs, első koncertmesterünk a megmondhatója, hogy a Pannon Filharmonikusok olyan csapat, ahova igazán érdemes tartozni. A nehézségek orvoslására a Pécsi Tudományegyetem Zeneművészeti Intézetével közvetlen kapcsolatban állunk, és az egyetemista növendékek – a kredites képzés részeként – folyamatos lehetőséget kapnak a zenekarban, így a gyakorlati munka során elsajátítják a zenekari muzsikálás kritériumait.

**I Önök is részt vettek a Mezzo Operaversenyben. Milyennek ítéli meg programsorozatot, s Ön szerint mit kellene megváltoztatni a következő megméretésen?**

Mi nem pusztán részt vettünk az eseményen, hanem a Pannon Filharmonikusok alapító zeneszakmai partnere és rezidens zenekara a versenynek. Ezt fontosnak tartom megjegyezni, mert a zenekar teljes felületével (vezetés, menedzsment, művészek) részt vett, s vesz a verseny és fesztivál rendezésében. A verseny különlegessége, innovációja három pontban fogható meg. Egyrészt példátlan összefogásról és nemzetközi együttműködésről van szó. A verseny nem azt jelenti, hogy a jelentkező énekesek elutaznak egy városba, ahol a zsűri meghallgatja őket, majd kiosztják a díjakat. Ebben a versenyben öt ország operaházának vezetése, társulata, öt fiatal rendező, öt darab is versenyzett, ezeknek a műveknek a versenyszerepeit kellett az énekesi kvalitásokat vizsgáló elődöntőn és a színészi képességeket felmérő középöntőn átjutott művészeknek eljátszaniuk. Másrészt a rendezők feladata olyan opera-előadások létrehozása volt, amelyek a televízió képernyőin

keresztül is érdekesek a nézőknek, az énekesek színészi tehetségét is megmutatják, így megteremtik az operajátás egy XXI. századi módját, és ezzel a műfaj jövőjének lehetőségét. Korszakalkotó tehát ez a munka. Harmadrészt a MEZZO Televízió szerepvállalása teszi egyedivé a versenyt. A televízió 39 országban fogható, és Európában a komolyzenei élet egyfajta „védjegye” is, hiszen ebben a televízióban szigorú minőség-ellenőrzés után kerülhet adásba bármilyen produkció. Mivel a tv semmilyen kereskedelmi tevékenységet nem folytat – nincsenek reklámok, értékesített műsoridő keret és műsorkészítés sem –, különösen nagy jelentőséggel bír a minőségi garanciája, illetve az a tény, hogy az első projekt, amely mellé partnerként odaáll, egy magyarországi kezdeményezésű projekt. A megmérettetés számos szakmai pontja apró korrekcióra szorul, a legjelentősebb változást azonban a produkció kommunikációjában kell elérni: megváltoztatni a magyarországi sajtó és a magyar kultúrpolitika, valamint mecenatúra hozzáállását. Kevés hasonlóan nagyszabású, innovatív, gazdasági alapokon és nem állami kezdeményezéssel nyugvó projekt alakult a rendszerváltás óta hazánkban. Illene a szakmának és a sajtónak mindezt felismernie, és méltó helyén kezelnie.

**I Vár emellett az együttesre még egy különleges operaverseny az idei esztendőben... Meséljen ennek a részleteiről!**

Az Operália megrendezése Pécs városának fontos eseménye az életében, hiszen a zenés színház sajnos nem képviselteti magát kellőképpen a városban. Emiatt nem is „csupán” az énekverseny zajlik majd a városban a színház falain belül, hanem terveink szerint az OPERA műfaja költözik el Pécsre. A zenekar kapta meg a rendezés jogát a városban, és Plácido Domingo magyarországi ügynökségén keresztül az

Operálián korábban nyertes énekesek, és maga az opera világa lesz tetten érhető az utcákon, köztereken, szabadtéri helyszíneken, kivetítőkön, beszélgetéseken, közös énekléseken. Igazi spanyol „Fiesta” hangulatot kívánunk varázsolni a városba, amely a spanyol kulturális hagyományokban gyökerezik. Nem véletlenül egy érdekes sarokpontja az úgynevezett zarzuela énekek előadása a versenynek. Ne feledjük, Pécs mediterrán város, amelyből csak egy van Magyarországon!

**■ Milyen koncerteket, vendégművészeket emelne ki az évad bátralevő részéből?**

A hagyományos műfajban elsősorban azokat a hangversenyeket, amelyek éppen Budapesten, a Művészetek Palotájában is hallhatóak lesznek, hiszen az EKF támogatásának köszönhetően olyan kiváló nemzetközi művészeket tudunk meghívni, akikkel mindig öröm dolgozni. A teljesség igénye nélkül Sharon Kam klarinétművész, Howard Griffith karmester, Xavier de Maistre hárfaművész, Radovan Vlatkovic kürt szólista és pécsi születésű büszkeségünk, Várdai István csellista nevét emelném ki. A közönség tavasszal olyan ritkaságokat hallhat, mint Stravinsky Le sacre du printemps című műve, amelyet az Amadinda Ütőegyüttessel közösen állítunk színpadra. Az egyedi hangversenyek közül kiemelném cross-over produkcióinkat, amelyek szimfonikus zenekari és könnyűzenei csemegék. A tavalyi, Fekete Kovács Kornállal adott, nagysikerű KlasszJazz koncertünk után az UniCum Laude Énekegyüttessel és az After Crying együttessel muzsikálunk Pécssett, illetve június 21-én, a Zene Ünnepeén ismét a jazz és a szimfonikus zene világába kalauzoljuk a közönséget.

**■ A következő szezon második fele már az EKF-re esik. Milyen különlegességekkel készülnek?**

Már idén tavasszal befejeződik egy EKF-program által életre hívott együttműködésünk az észéki kórusokkal, amelynek keretében Davor Bobic, horvát kortárs zeneszerző művének ősbemutatójára kerül sor Pécssett és Horvátországban több helyen. A Pécsi Püspökség 1000 éves jubileumának tiszteletére augusztusban Mahler Ezrek szimfóniája lesz hallható 1000 előadó közreműködésében a Pécsi Bazilika előtti Dóm téren. 2010 tavasza a zenekar 200 éves jubileumi ünnepsorozatának és a kulturális fővárosi évnek kezdete egyben, amelyre sok érdekes programot tervezünk, de ezek még nem publikusak. Kiváló vendég-

művészeket várunk a „Világstárok Pécssett” sorozatunkba 2010. tavaszán is. Az új kezdeményezéseket 2010. őszére tervezük, amikor a pécsi hangversenytermet átadják.

**■ Rendbagyó és egyben példamutató kezdeményezésük a KULTurista bérlet. Hogyan született?**

A pécsi és dél-dunántúli kulturális intézmények, szolgáltatók össze kívánják hangolni kínálataikat annak érdekében, hogy ne megosszuk, hanem összefogjuk közönségeinket. A Pannon Filharmonikusok mindig is fogékony volt az együttműködésekre, az eredeti ötletet továbbfejlesztve olyan széleskörű bérlet bevezetését indította el a Dél-dunántúli Kulturális Ipari Klaszter összefogásában, amely tényleg példa nélküli Magyarországon. A KULTurista bérlet mintegy modellezi a kulturális ipar működését, hiszen az emberek a legritkább esetben érdeklődnek pusztán egy-egy kulturális szolgáltatás iránt. A bérlet segít az újdonságok befogadásában, változatosságával olyan fogyasztókat is megszólít, akik egy-egy műfaj iránt nem túl elkötelezettek, ugyanakkor a kulturális szolgáltatók is be tudnak „mutatkozni” egymás közönségének. A KULTurista tartalmaz nagyzenekari és kamarahangversenyeket, színházi előadásokat, felnőtt bábszínházi előadást, mozielőadást, kiállításra belépőt, szakemberrel kísért kulturális túrákat Pécs városában. A bérlet internetes fejlesztés alatt áll, hogy mindez az interaktivitást igénylő kulturális fogyasztást a modern technika eszközével lehessen működtetni.

**■ Művészeti vezetőjük két éves szerződést kapott a zürichi operaházba, s ekkor a Tensi Tours „Tapsoljon Hamar Zsoltnak Zürichben” nevű utazást szervezett. Itt ki volt az ötletgazda, s mennyire volt népszerű ez a szokatlan túra?**

A zenekar tagja a fent említett kulturális ipari klaszternek, de tagja a Magyar-Horvát Kereskedelmi és Iparkamarának is. Hogy jön ez ide? A lényege, hogy „kulturális ipari” tevékenységet kívánunk végezni, ez a metódus vezérli a munkánk menedzsmenti részét. Nagyon egyszerűen és sematikusan: a zeneigazgató és a muzsikások feladata minőségi „terméket” létrehozni. Az enyém mindehhez megfelelő erőforrások biztosítása, illetve eladni a szabadidő piacán. Ehhez a kulturális ipar szereplőivel, így a turisztikai vállalkozásokkal is együttműködünk, hiszen Pécs a kultúrára, többek között a kulturális turizmusra kívánja építeni jövőjét. A külföldön

rendkívül népszerű, de a magyarországi ilyen jellegű bel- és külföldi turizmus még nem elterjedt – sajnos az említett út sem valósult meg végül – de meggyőződésem, hogy a multinacionális cégek által alkalmazott „igényteremtő” marketing a mi műfajunkban is megállja a helyét. Régi kifejezéssel élve a „közönségnevelés”, valójában az igényteremtés az emberekben, az aktivitás felébresztése a kulturális fogyasztásban az, ami a feladatunk nekünk, és a kultúra minden szereplőjének.

**■ Milyen zenekari igazgatói feladatok várnak Önre az idei esztendőben?**

A korábbi céljaink mit sem változtak. A minőség maximális megtartása mellett a közönségréteg minél szélesebb körű elérése és ellátása a célom, amelyhez minden eszközt meg kell találnom: a szükséges anyagi kereteket, az infrastrukturális fejlődési lehetőségeket, a bemutatkozási lehetőségeket bel- és külföldön egyaránt. Az EKF Nagyköveteként a zenekar számos külföldi meghívásnak tesz eleget az elkövetkező években, immár abban a felsőkategóriás körben, ahova öt évvel ezelőtt pozicionáltuk magunkat. E pozíció megtartása és a lehetőségek minél szélesebb kihasználása elsődleges. Napjaink gazdasági helyzetében a fenntartó és a szponzorok nehéz helyzete nem szabad, hogy érdemben szűkítse a zeneművészet lehetőségeit. Nem adom fel a regionális zenekar létrehozásának célját nem kizárólag szolgáltatási szinten – ma is az egész régió zenei szolgáltatói vagyunk – hanem fenntartói szinten is. Ezen kell dolgoznom.

**■ Közeledve 2010-hez, sikerült több támogatót szerezniük?**

Folyamatosan növekszik támogatóink száma, ezt kevéssé 2010-nek, mint a mögöttünk álló munkának, és annak a referenciának köszönhetjük, amit a zenekar neve ma jelent. Bárhová „bekopogunk” az ország bármely pontján, a Pannon Filharmonikusok neve ismerősen cseng, és pozitív attitűdöt vált ki minden gazdasági szereplőben: egy állami fenntartású intézmény, amely az adófizetők pénzét úgy költi el, hogy értéket terem, érdemeket ér el, és nem állandóan panaszkodik. A támogatóknak mindez nagyon szimpatikus, azonban az a mérték, amely egy szimfonikus zenekar életében megérezhető, nagyon nehezen biztosítható. Rengeteg munkát igényel, hogy egy-egy projekt esetében megszerezhető legyen annyi támogatás, amelyet a zenekar költségvetése „megérez”. De úgy tudom,

Európában sehol nem haladja meg a költségvetések 10%-át a szponzorációs bevétel e területen. Sajnos, ez alól mi sem vagyunk kivételek...

! „Minőség. Innováció. Pannon Filharmonikusok”- szintén érdekes szlogen... Bár úgy vélem, ez nem elsősorban a közönségnek, inkább a támogatóknak szól...

Elsősorban a támogatóknak és fenntartóknak, azonban a közönség sem volt közömbös az új szlogent illetően. Kiegészítve a szlogent a bevezető kampány képi elemeivel és üzeneteivel olyan koherens kommunikációt valósítottunk meg, amely a teljes környezetünkben értő és tetszést kiváltó eredményt hozott. A képi világ tükrözi azt az újdonságkereső attitűdöt, amely szakmailag az együttessel jellemzi, ugyanakkor azt a minőségi igényt is, amelyből nem engedünk. Amit tehát nyújtani tudunk mindenkinek, azok a garantáltan minőségigényes zenei programok, amelyek nélkülözik

a komolyzenét sokszor beárnyékoló „unalmas”, „porlepte” asszociációkat, hiszen az innovatív kezdeményezéseink új színben tüntetik fel ezt a műfajt.

! „Minden további nélkül kijelenthető, hogy a Hamar Zsolt vezette zenekar jó úton jár.” – vélekedett Molnár Szabolcs Magyar Rádió Online-n. Mi ennek az útnak a következő állomása, s milyennek látják a végállomását?

Nincs végállomása. Egy olyan úthoz hasonlítanám, amely egy elképzelt város irányába tart. Az oda vezető úton, amely egy „akadályversenyhez” hasonlítható, vannak pihenőállomások, mint részcélok, ezek között pedig kaptatók és könnyebb szakaszok. Az utasok azonban mindig cserélődnek, ki- és beszállnak, az újak megismerik az út irányát, és csatlakoznak a többiekhez. Így tudom csak elképzelni a folyamatos igény fenntartását a minőségre, akár évtizedeken keresztül. Ez a zenekar nem csak a mának él, a jövőnek kívánja fenntartani a

komolyzene szeretetét. A következő állomás a nemzetközi megmérettetés Pécsset 2010-ben, és külföldön egyaránt.

! Tervez már 2011 utánra is?

Természetesen igen, de sokat segítene a tervezésben, ha a hangversenyterem építése megkezdődne, és tisztázódnának a működtetés körülményei. A zenekar épp a 2010-es, kulturális fővárosi évet követő 2011-ben ünnepli 200 éves jubileumát, amely után egy új „évszázad” kezdődik Pécs szimfonikus zenekari muzsikájában. Ez éppen egybeesik Pécs város kulturális alapon elképzelt életének kezdetével, hiszen a fővárosi év célja, hogy ennek az alapjait megteremtse. Fontos tehát e kezdet, a 2011-es folytatás, hiszen hosszan meghatározó lehet az azt következő esztendőkre. A 2011-et követő évekre szóló tervezésem tehát elsősorban Pécs város komplex zenei életére vonatkoznak, amelynek meghatározó eleme lesz az új hangversenyterem. R. Zs

# Kényszerű változások a MÁV Szimfonikusoknál

## Új tagok, különleges vendégek, jobb hangversenyek

**Új muzsikussal egészül ki a MÁV Szimfonikusok együttese, és a tavaly kinevezett művészeti vezetőjük, Kollár Imre a zenekaron belüli meghallgatásokkal kívánja még jobbat tenni az együttes teljesítményét. Lendvai György bízik abban, hogy ez az átalakulás gyorsan lezajlik, és ismét nyugalom lesz az együttesben. A zenekari igazgató emellett beszámolt arról is, milyen különlegességeket tartalmaz számukra az idei szezon, hiszen Miklósa Erikával, Irvin Hoffmannal, Vásáry Tamással és Varnus Xavérrel is koncerteznek.**

! Számos próbajátékot hirdettek meg az utóbbi időben. Teljesen átalakul a zenekar?

A próbajátékoknak nincs köze az átalakuláshoz. 2007-ben kezdődött egy folyamat, amikor is a zenekar anyagi mélyponthoz érkezett, s nem volt más lehetőségünk, mint a létszámot csökkenteni. Olyan tervet kellett készítenünk, ami a végső létszámot 79 státuszban határozza meg. Nagyon hosszú és komoly viták árán végül konszenzusra jutottunk a zenekari tanáccsal és a szakszervezettel. A MÁV – figyelembe véve, hogy a zenekar minden tőle telhetőt megtett a költségek csökkentése érdekében –, 50 millió forinttal megemelte a támogatás mértékét. Emellett pedig három évre szóló szerződést kötöttünk, amely évről-évre 10 millió Ft-tal növekszik. A 14 fős létszámleépítést sikerült úgy megoldani, hogy főként nyugdíjasokat kellett „csak” elbocsá-

tanunk. Egyébként mivel a létszámcsökkentés már évek óta Damoklész kardjaként lebegett az együttes feje felett, az előző vezetés tudatosan hagyott is álláshegyeken nyugdíjas kollégákat. Tőlük megválni is nagyon szomorú, de legalább aktív korú muzsikusoktól nem kellett elbúcsúznunk. Ennek a folyamatnak vagyunk most a végén, s ez év végére kell elérmünk a kitűzött létszámot. A mostani próbajátékok azonban függetlenek ettől. Kírársuk távozó nyugdíjas kollégák helyére történik, vagy olyan tag helyére, aki tartósan van távol a zenekartól (Gyes, külföldi tartózkodás stb.)

! Úgy ballom, új művészeti vezetőjük, Kollár Imre rendszeresen tart meghallgatásokat is...

Meghallgatásokról nincs igazán szó. Csupán arról, hogy rendszeresen tart szólampróbákat, s ha úgy ítéli meg, akkor pul-



A MÁV Szimfonikus Zenekarból alakult kamaraegyüttes

tonként, illetve egyénileg meghallgatja a szólamokat. Ez valóban új helyzet az együttes számára, hiszen húsz évig egyetlen karmester keze alatt dolgoztak. Az új művészeti vezető pedig új elképzelésekkel kezd mindennek neki. Egyébként zenekari igazgatóként én magam is ezt várom el a művészeti vezetőtől... De az biztos, hogy ez a zenészek számára is nehéz helyzet, hiszen évek óta nem volt ilyenben részük. A történehez tartozik azonban az is, hogy emiatt még senki sem került utcára. A Zenekari Tanács, Szólamvezetői Testület és a Művészeti Bizottság kidolgozott egy rendszert arra vonatkozólag, mi legyen az eljárás akkor, ha valakinek Kollár Imre elégedetlen a teljesítményével. Nagyon fontosnak tartjuk ugyanis mindketten, hogy mindenki kapjon esélyt teljesítményének javítására, ha azzal problémák vannak. De az is érthető, hogy ez a helyzet rossz hangulatot kelt az együttesben. Mindenesetre bízom abban, hogy ez a folyamat lezajlik ebben a szezonban, s így már tényleg egy nyugodtabb, jobb évad tud elkezdődni.

■ *A kritikák jobb koncertekről számolnak be...*

Úgy vélem, ez azért elsősorban annak köszönhető, hogy nagy átlagban a tagok sokkal többet gyakorolnak, mint korábban.

A zenekarban pedig sokan örülnek annak, hogy elindult egy másfajta munka.

■ *Izgalmas koncerteket tartogat a MÁV Szimfonikusok számára a szezon hátralévő része is...*

Valóban nagyon jó évadunk van, nem is tudom, mit kellene elsősorban kiemelni, hiszen vagy az előadók vagy a műsor miatt érdekesek a hangversenyek. Január végén Vásáry Tamás játszik a zenekarral, Takács-Nagy Gábor – zenekarunk első vendégkarmestere – is dirigálja az együttest, ő Simon Izabellával és Várjon Dénessel ad közös koncertet. Ismét vendégünk lesz Irwin Hoffman. Az Egyesült Államokból érkező dirigens korábban a Chicagói Szimfonikus Zenekar vezető karmestere volt, mielőtt Solti György elfoglalta ezt a pozíciót. De Solti mellett is állandó karmester maradt a zenekarnál. Budapesti vendégszereplése nagyon sikeres volt, ezért örömmel hívtuk meg őt újra. A hangverseny vendégszólísta, a lánya, Deborah Hoffmann, aki az amerikai hárfások „first ladyje”: a Manhattan Zeneművészeti Főiskola professzora, 1986 óta a Metropolitan Opera zenekarának szólóhárfása, több nemzetközi verseny díjnyertese. Emellett lesz egy koncertünk Miklósa Erikával, amelyen Dolhai Attila is fellép. Varnus Xavérral szintén adunk hang-

versenyt még a szezonban, akárcsak Perényi Miklóssal és Stuller Gyulával, akik a Takács-Nagy Gábor által dirigált koncerten lépnek fel a Művészetek Palotájában..

■ *S mi a helyzet a külföldi fellépésekkel?*

Sajnos a világban zajló gazdasági folyamatoknak köszönhetően a turnék száma tavaly radikálisan csökkent, mondhatni havonta mondtak vissza már biztosnak tűnő vendégszerepléseket. Ezért nem is merek mondani semmit a jövőre vonatkozólag, több ügynökséggel folynak a tárgyalások. A jövő évadban a Zeneakadémiai sorozatainkat az Operett Színházban tartjuk meg, és azt remélem, sikerül úgy együttműködnünk, hogy a jövőben közös produkciókra is sor kerülhet. Nagyon bízom abban, hogy rendben lesznek a dolgok, hiszen az előadó-művészeti törvény garantálja az anyagi részt. Idén szeptembertől fizetésemelést adhattunk végre a kollégáknak, decemberben pedig év végi jutalmat. Emellett szponzori támogatás révén egy kitűnő hárfát vásárolhattunk. Nemrég Kollár Imre és Sütő András harsonaművésznünk a kortárs magyar zeneművek bemutatása terén kifejtett, kiemelkedő tevékenységért ARTISJUS díjban részesült. Hátha ez valóban egy felfelé szálló ág...

R. Zs.



**A belügyminisztérium kettéválása után az Önkormányzati Minisztériumhoz került Duna Szimfonikus Zenekar ideiglenes próbahelyen, Békásmegyeren készül fellépéseire. Az együttes hétköznapi nehézségeiről és arról, mi tartja bennük a lelket, Szklenár Ferencsel, a zenekar művészeti igazgatójával beszélgettünk.**

# Újabb átalakítás előtt a Duna Szimfonikusok

**„Fájó szívvel sokszor kell lemondani a kortárs zenék megrendeléséről, bemutatásáról, mert gazdasági szempönből az is luxuskiadásnak számít.”**

**I** Amikor legutoljára beszélünk, épp egy bűszfös létszámleépítésen volt túl az együttes. Hogy boldogulnak azóta, kifizetődöb volt-e ezt az utat választani, gyakran alkalmaznak-e kiségitöket?

Válság sújtotta napjainkban a Duna Szimfonikus Zenekar – hasonlóan sok magyar szimfonikus zenekarhoz – rendkívül nehéz idöszakot él át.

Nagyon kevés választja el helyzetünket attól, hogy ne válságos állapotról beszéljek. Ha ebből a mélységből elemzem a helyzetet, és bízom benne, hogy van kiút, akkor azokat a pozitív dolgokat kell kiemelnem, amik együttesünket továbblendíthetik és alapot adhatnak arra, hogy bizakodva építsük a jövőnket. Fenntartónk, a Duna Palota támogatása évről évre csökkent, ez volt a fő ok, ami miatt több mint két éve az utolsó létszámleépítésnél főként nyugdíjasoknak és fiatal, rendkívül tehetséges friss diplomásoknak nem tudtuk meghosszabbítani a szerződését.

Így megmaradt a zenekar 30-50 éves tapasztalt kollégákból álló magja, akikhez a produkciók, az előadandó művek függvényében (nagyon szoros anyagi elszámolással) kiségitö kollégákat hívunk. Sajnos a leépítések semmiféle szakmaiságot nem tükröztek, ezért szölamarányaink több ponton felborultak, ezeket csak kiségitökkel tudjuk korrigálni. Szerencsére a főiskolák ontják a nagyszerű utánpötlást, s mivel a frissen diplomázott zenészeknek nincs álláslehetőségük, szívesen jönnek hozzánk kiségiteni, és jól tudnak alkalmazkodni munkarendünkhöz. A Duna Palota személyi állománya – melynek része a Duna Művészegyüttes is – sajnos ugyanúgy csökkent, mit a szimfonikus zenekar tagjainak száma. Az Intézmény jelenlegi igazgatója, Dr. Keller József szavait idézve: „198 egyenlő munkatárs állását kell megörizni, akik között zenészek, táncosok, irodai és éttermi dolgozók is vannak, a maga posztján mindenki fontos munkát végez” ezek után

nehéz létszámöbötésről álmodozni, amikor minden terület böven létszám alatt küszködik.

**I** Megoldódtak a próbahely-pöblémák? Végül hol kaptak helyet?

A Zenekar és a Táncegyüttes kizárólagos használatú próbatermei egy nagy értékű állami ingatlanon voltak a XII. Kerületben. Ezt eladták, így ki kellett költöznünk, és jelenleg a Békásmegyeri Községi Házban próbálunk. Szerencsénkre nagy örömmel és megértéssel fogadtak minket az új helyen. Ráböczki Zsuzsanna igazgató, és munkatársai igyekeznek mindent elkövetni, hogy hontalanságunkat a mindennapi munkában ne vegyük észre. Pedig az intézményben rendkívül sok rendezvény zajlik a próbateremnek használt nagyteremben is. Sajnos gyakorló szobáink nincsenek, pedig szükség lenne rájuk a szekció próbákhoz, és a próbák előtti és utáni egyéni gyakorlásokhoz. Sok értékes holmink, zongoráink, a kottatár egy része, a ritkábban használt hangszerek, a több millió forintért felszerelt akusztikai burkolat elemei a város egy más pontján vannak elraktározva. A költözés alatt a zenekar tagjai a legnagyobb gondossággal csomagolták az évtizedek alatt összegyűjtött kincseket; kottákat, melyeket profi szállítók segítségével napokig szállítottunk Békásmegyerre és az új raktárba. A hangszerszállítás, berendezés logisztikai és fizikai munkája rendkívüli figyelmet, erőt kíván Kiss Gábor kollégánktól aki ezt a kényes munkát a fagottos létére magára vállalta. Kottatárosaink Rebe Attila, és Maros Ákos a közel 1400 szimfonikus, és 800 szalonzenekari anyagból álló kottatárat, valamint a partitúrákból, kamara kottákból álló gyűjteményt (szintén zenekari brigádoktól segítve) egyenként újra címkézve raktározták úgy, hogy mindent meg is találunk. Természetesen jó lenne olyan próbatermet találni, ami csak a miénk, központi helyen van és több hely van benne a mű-



helymunkára, de ismerve az elképesztő bérleti díjakat, nem lesz könnyű a helyzetünk. Ugyanakkor nem tudom elhallgatni, hogy táncosaink hozzánk képest sokkal rosszabb helyzetbe kerültek munkakörülményeik minősíthetetlenül rosszak. Bár Békásmegyery a város északi széle, a centrumból HÉV-vel 25 perc alatt ki lehet jutni. Sajnos a dél-budaiak, Törökbálintiak másfél órát utaznak, ha nincs dugó a belterületeken. Szeretném ezt a fórumot is felhasználni arra, hogy elmondjam, várjuk az ötleteket arra vonatkozóan, hol találhatnánk a munkára alkalmas, központi helyen lévő próbatermet.

Mindennapi munkánk legnagyobb eredménye, hogy évek óta 80–90 zenekari és 20–30 kamara koncertet tartunk annak ellenére, hogy létszámunk nagyon kicsi. A zenekar változatlan mennyiségben – a közönség érdeklődésétől kísérve – meg tudja hirdetni bérletes előadásait. A jelenlegi anyagi paraméterek mellett többek között attól a tényről működőképesek a koncertsorozataink, hogy saját koncerttermünk van és a Duna Palota részeként a szerény jegyárakat nem terheli piaci terembérleti díj.

### ■ Milyen a zenekar idei költségvetése?

A saját szervezésű koncertek jegy-árbevételével, a külső felkérések honoráriumával, Duna Koncert sorozatunk bevételével próbáljuk kiegészíteni az évről évre csökkenő állami támogatást. Az éves költségvetés a – kimondatlanul is sajnálatosan befagyott – bérekre, minimális rezszi költségekre, és egy nagyon kevés kiadással járó koncert évad tervezésére éppen elegendő. Részben meg-



könnyíti a dolgunkat, hogy épp a napokban derült ki, a Szimfonikus Zenekarok Szövetségének közbenjárására megkapjuk azt a negyvenmillió forintos összeget, amelyet eddig visszatartott az Önkormányzati Minisztérium. Úgy érezzük, ha ezt az évet saját erőnkől túléljük, akkor feltétlenül pozitív változást jelenthet a művészeti törvény támogatási rendszere. Sajnos eddig a kirekesztettek csapatába tartoztunk, pedig a pénzt korábbi fenntartónkon, a BM-en keresztül folyósította az állam. Szép magyar anomália. A közalkalmazotti státusból adódó olyan előnyök, mint a 13. havi fizetés, a jutalmazások, a ruhapénz, sajnos eltűntek. Talán a BKV bérletet, és egy szerény étkezési hozzájárulást még ki lehet idén gazdálkodni. Sajnos a kulturális ágazat bérezésének befagyásával együtt a mi béreink is a siralmas szintre süllyedtek és a fokozatosan elvesztett béren kívüli juttatások is nagyon hiányoznak a családfenntartó muzsikuskok pénztárcáiból. Sajnos sem a közalkalmazottság, sem a KHT nem vált be számunkra, és most újra át kell alakítanunk intézményünk szerkezetét. Kérdés, hogy mi lesz az előnye az átalakításnak.

### ■ Milyen sikerekről számolhat be? Milyen tervek elé néz mostanában az együttes?

A művészi színvonal fenntartásához, az igényes munkához és ahhoz, hogy ebből a szárnalmas anyagi helyzetből a közönség semmit ne vegyen észre, rendkívüli leleményességre van szükség. Karmestertől, vezetőtől, muzsikustól egyaránt. A zenésztársadalom túlélési praktikái, igen fantáziadúsak, de lassan már ez is kevés. Kollégáim nagy része fújja már a jogdíjas, drága kottakiadókat neveit, művész fantáziájuknak az ilyen prózai gondok szabnak határt. Búváskedéseket kell bevetni, ha változatos, igényes műsort akarunk összeállítani úgy, hogy kotta- vagy szerzői jogdíjas darabok csak elvéve kerülhetnek műsorra. Fájó szívvel sokszor kell lemondani a kortárs zenék megrendeléséről, bemutatásáról,

mert gazdasági szempontból az is luxuskiadásnak számít. Vendég szólistáinknak nem győzünk hálásak lenni, hogy elfogadják a felkínált magyar tiszteletdíjakat. Szerencsére egyre több sikeres együttműködésünk alakult ki ebben a kényszeredett helyzetben, amelyben művészeti alapítványokkal, művészeti intézménnyel, követségekkel, művelődési házakkal, önkormányzatokkal közösen próbálunk igényes programokat színpadra állítani. Az új évben előttünk álló koncertek műsorain változatos programokat kínálunk a felnőtt és gyermek közönségünknek a Duna Palotában. Az évad legnagyobb eseménye ismét a Művészetek Palotájában megrendezendő Szimfonikus Körképen adandó koncertünk lesz április 30-án. Az évad folyamán a hazai kiválóságokon kívül nemzetközi karmesterkurzusunk professzora, Michael Dittrich és legtehetségesebb tanítványai is vezényeltek nálunk. A Bel Canto társaság művészei közreműködtek évadnyitó koncertünkön. Tarkövi Gábort a Berliini Filharmonikusok trombitását is ünnepelhette közönségünk. Deák András vezető karmester mellett Medveczky Ádám, Gál Tamás, Ligeti András, Nobuaki Nakata, Izaki Masahiro is vezényli zenekarunkat. Kiemelkedő feladatként készülünk a Zeneakadémia felkérésére az opera, és a karmester vizsgákra. Kiváló hangszeres szólistáink közül Oravecz György, Balog József, Baráti Kristóf lép fel nálunk. Több éves együttműködés részeként a legkiválóbb, Azerbajdzsánból érkező szólistákat tudjuk bemutatni. Vezényelt nálunk Yelcsi Adigezalov, és Jegana Ahundova zongoraművésznőt várjuk márciusban. Összel svájci vendégszereplésre készülünk, egy szintén sokéves együttműködésnek köszönhetően. Mindezek is igazolják törekvéseinket, hogy színes, értékes programokkal készülünk, nem tudomásul véve az anyagi gondokat, annak reményében, hogy ezekből a közönség valóban nem vesz észre semmit, és létrejöhet a varázslat a színpadon előadó és néző közös öröme.

Bilkei Éva

# Új karnagyok a Magyar Rádió Zenei Együtteseiben élén

## Megválaszolatlan kérdések

**Január 1-jétől a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarához és Énekkarához új karnagyokat szerződtettek, szakmai területen meglehetősen szokatlan elő-válogatási procedúra után. Steven D'Agostino első karmester és Somos János Csaba karnagy a két kiválasztott, akik valószínűleg szűk mezsgyén mozoghatnak majd a szakmailag helyes művészi elképzelések és a részvénytársaság által erőltetett költséghatékony működés közötti területen. A közvetlenül Steven D'Agostinonak feltett kérdésekre sajnos nem kaphattunk a karmestertől válaszokat. A Magyar Rádió kommunikációs vezetője – Borbély-Urquhart Julianna, aki számunkra érthetetlen módon kapcsolódott bele egy karmesterrel készítendő interjúba – először a menedzsmentet kívánta illetékesnek megjelölni a Zenekar által feltett kérdések egy részére, majd, amikor lapunk ezt nem fogadta el, lapzártánkig elmaradt a válaszadás. Az alábbiakban így sajnos csak az egyik új vezetővel készített interjú tud megjelenni. (A Szerk.)**

**Somos János Csaba lett azon nyílt pályázat nyertese, amelyet az MR Énekkar karnagyi posztjára hirdett meg a Magyar Rádió 2008 nyarán. Pályázatában Somos János Csaba hangsúlyosan kiemelte a kortárszenei hangfelvételek és az új típusú, interaktív műsorkészítés jelentőségét.**

**! Mi a véleménye a Magyar Rádió énekkarában lezajlott leépítésekről? Milyen feladatok elvégzésére tartja alkalmasnak az együtttest ezek után?**

A létszám kérdését megörököltem, a leépítések az elmúlt időszakban befejeződtek az MR énekkaránál, sőt, a szabadon maradt státuszokat most be fogjuk tölteni, az elkövetkező hetekben próbaéneklések lesznek. Tudomásom szerint összesen 48–49 státusz van, amelyből jelenleg nincs mind betöltve.

Ez a létszám nagyon érzékenyen érinti az énekkart, s eléggé megnehezíti a hétköznapi munkát. Most mégis mindent elkövetünk, hogy olyan minőségben szólaljunk meg, ami méltó az együtteshez.

**! Eredeti rendeltetésének már nem tud megfelelni a kórus, mégis, milyen területen érvényesülhet majd ön szerint?**

Én semmiképpen nem szeretném, ha bárki is predesztinálná az együttes további működését, mert igenis vállalunk nagy produkciókat; előttünk van a Psalmus, a Wagner-napok, Vajda János Magnificat-ja, Berlioz Requiemje, Dvořák Kísértet-menyasszonya, Haydn: Teremtése és Nelson-miséje, jóllehet, ezekhez mind kíségitőket hívunk, vagy közösen adjuk elő őket a Nemzeti Énekkarral. A mi feladatunk továbbá a rádió egyik fő missziója, a felvételkedés is. Természetesen bővíteni fogjuk a rádió archívumát, szeretnék nagyon színvonalas koncerteket dirigálni és bővíteni az együttes egyébként is igen terjedelmes repertoárját.

**! Körülbelül hány kíségitővel kell számolniuk a nagy koncertek alkalmával?**

Alkalma válogatja. Annyi kíségitőt hívunk, amennyit a produkció megkíván. Egy nagy romantikus oratóriumhoz például a hatvan fölötti létszámot kell elérnünk.

**! Mik a bosszú távú tervei az együttessel?**

Az elmúlt 16-18 évben igen színes repertoárt ismerhettem meg. 1991 óta vagyok a Vasas Művészegyüttesnél és 1992-ben örököltem meg az ország egyik legjelentősebb, nem hivatásos vegyeskarát, és ezen kívül karmesterként is, amatőr és profi berkeken belül egyaránt dolgoztam, tehát több szemüvegen keresztül látom a kórus helyzetét. A repertoárismeretemen túl megpróbálom azt az energiatöbbletet bevinni a kórusal való közös munkába, melyet hivatásos együtteseknél nagyon sokszor nem lehet érezni, ami a nem hivatásos énekkarokra pedig sokkal jellemzőbb. Szeretném, ha mindent, amibe belekezdünk, a minőség jegyében valószínűleg meg. Mottóm az: inkább kevesebbet, de jó!

*Bilkei Éva*

### Gulyás Dénes országgyűlési képviselő: „Küzdeni fogok azért, hogy megmentsük a Zenei Együtteseket”

„Elkeserítőnek tartom a zenei együttesek helyzetét, hiszen hiába körülöttük ez a reklámhajchó, megalázó feladatokban kénytelenek pódiumra lépni, olyan előadásokban, produkciókban, amelyek nem méltóak sem a zenekar, sem az énekkar rangjához. Nem a Rádiózenekar elsőrendű tennivalója, hogy a fiatalságot nevelje, ez az oktatás feladata. Ahhoz, hogy megértsék a műveket, előképzettségre is szükség lenne... A Nemzeti alaptantervben kellene erre heti három énekórát szánni. Miért akarunk ilyen feladatot a Rádió Zenei együttesekre oktrojálni? Ezért is vagyok nagyon szomorú amiatt, hogy nyáron hiába hívtunk életre ötpárti javaslatot, amelyet rajtam kívül Béki Gabriella (SZDSZ), Jánosi György (MSZP), Karsai Péter (MDF) és Salamon László (KDNP) alá írt. Ez egy, a költségvetési törvényt módosító indítvány volt, amely szerint külön sorban kellene kerülnie a Rádió Zenei együtteseknek, 1 milliárd 300 millió forint nagyságú támogatási összeggel. Biztam benne, hogy ezt a dokumentumot

a képviselőtársaim úgy írták alá, hogy egyeztettek a frakcióikkal. De aztán, amikor következett a szavazás, az MSZP és az SZDSZ tagjai a nem gombot nyomták meg... S tudom, a médiatörvényt is módosítani kellene, de mire az megtörténik, milyen helyzetben lesznek az együttesek? !?

A parlamenti vita során sajnos az is érv volt, hogy túl sok Budapesten a zenekar... Én ezt értem, de akkor magyarázza el valaki, hogyha valamilyen jobbak vagyunk az európai átlagnál, akkor miért az a reflex, hogy megszüntetik, leépítik...!

A Rádióban meg kell várni a Such György utáni időt, hogy jöjjön egy olyan vezetés, amely a művészeti együtteseket fontosnak tartja. Semmi jót nem várok a jelenlegi vezetéstől. Nem érdekli, hogy egy művészeti együttesnek mire van szüksége. De a vezetést már az is minősíti, hogy az egyik leggyakrabban hangoztatott szlogenjük a „Nagyon zene”. Ez a magyar nyelv megcsúfolása...!

Tovább kellene menni, a médiatörvényben belül meg kell próbálni megtenni mindent azért, hogy kihúzzuk ebből a helyzetből a Zenei együtteseket. Kemény feltételek mellett oda kellene adni nekik azt a pénzt, ami a működéshez szükséges, s ezt számon is kérni rajtuk. Sajnos, az együttesek a jelenlegi helyzetben már elindultak a sorvadás útján... Küzdeni fogok azért, hogy megmentsük a Zenei együtteseket. Februárban az lesz az első dolgom, hogy megbeszélésem a frakciókkal, milyen lehetőségeink vannak, milyen lépéseket tehetünk.

Elküldtem egyébként egy kísérőlevéllel az együttesnek, harminc oldalon kimásolva ennek a szavazásnak a részletes listáját, így megtudhatják, hogy ki, milyen gombot nyomott meg... De nem tudom, hogy megkapták, kifüggesztették-e. Úgy vélem a parlamentben egyébként lehet még találni más frakciókból is embereket, akik a Zenei Együttesekért küzdenek, így megpróbálok mindehhez társakat keresni. R. Zs.

# Jó Reggelt... Európa!

## Európai-Ázsiai kulturális konferencia Hanoiban

Titokban kicsit megkönnyebbültem, amikor Ferihegyen a több napja tartó sztrájk teljes zűrzavarában reggel fél hét tájban megszólalt a hangosbemondó és közölte, déli egy óráig nincs utasfelvétel. Mentem hát sorba állni másfél órát, hogy igazolást kapjak a jegy árának visszatérítése ügyében. (Emígy is spórolni kívánva a jegyemet fizető Európai Uniónak.) Arra gondoltam, nagy megtiszteltetés, hogy az EU Oktatási és Kulturális Főigazgatósága engem kért fel, hogy az unió előadó-művészetét képviselve vegyek részt azon a Hanoiban megrendezendő konferencián, mely a két világrész kulturális együttműködését van hivatva felpozícionálni, mégis jobb lenne, ha itthon maradhatnék. Csendben kérdezgettem magam: vajon december közepén mi keresni valóm van egy szörnyű háborúk sújtotta szegény ázsiai országban? Amúgy sem vagyok mindig biztos abban, hogy az efféle konferenciák bármit is lendíthetnének egy-egy adott ügyön. A jegy-visszaváltásról szóló papírra épp stemplit készült nyomni a kisasszony, amikor bemondták, mégis mehetünk. Elcsigázott, de céltudatos elszántsággal álltam be az újabb sorokba, hogy aztán némi késéssel Moszkvába repülve éri az első igazi meglepetés. Az egzotikus eleganciával öltöztetett légiutas-kísérők a vietnámi légitársaság vadonatúj

Boeing gépén igazi ázsiai kényelmet és vendégszeretetet varázsoltak nekünk. Így is tizenkét órai utazás után kifacsarva érkeztem meg Hanoiba, ahol a következő meglepetés ért. Repterüket nemhogy Budapest, de Párizs vagy Chicago is megirigyelhetné. Aztán ettől kezdve jöttek az újabb és újabb meglepetések, és persze én gyorsan elszégyelltem magam. Lám már megint hagytam, hogy előítéletek tompítsák természetes érdeklődésemet!

A francia gyarmati időkben száz éve épített Metropole szálló XXI. századi technikai szolgáltatásokkal gazdagítva, gyönyörűen felújítva fogadott bennünket, legalább harminc féle náció fiait, lányait. A szálloda hatalmas udvarán lévő palmafákra már szerelték a karácsonyi girlandokat, a 25 fokos langymelegben az uszoda mellett állították föl a hatalmas karácsonyfát. A konferenciateremben pedig osztogatták a tolmácgépeket, és ami két nap alatt e teremben történt, az mégiscsak hitet ad arra nézve, mégsem bolondság néha egymástól igencsak távol élő embereknek leülni és szót váltani.

A konferencia hivatalosan az Európai Unió kezdeményezésére jött létre, angolul Asia-Europe Meeting címmel „A kulturális sokszínűség és kifejezés megőrzése és támogatása: ázsiai és európai tapasztalatok cseréje”

alcímmel. Az UNESCO kulturális sokszínűségről szóló koalíciójának sikerén felbuzdulva úgy gondolták a szervezők, elérkezett az idő a tapasztalatok cseréjére, a lehetőségek felkutatására. Ezt a bizonyos UNESCO kezdeményezést már eddig is közel száz országban ratifikálták a parlamentek. Így történt ez Magyarországon is, de maga az Európai Unió Parlamentje is ratifikálta. Hanoiban ez az egyre több helyen törvénybe iktatott kulturális alapvetés aprópénzre váltása kezdődött meg. Rangos előadók érkeztek, mindkét világrészről köztük az ENSZ, az UNESCO, az EU vezető tisztviselői, sok ázsiai ország kormányának, kontinentális és nemzetközi szervezeteknek magas rangú képviselői.

Senki nem mondta ki, de az volt az érzésem, hogy ez a találkozó törlesztés és elégtétel is. Törlesztés az európaiak részéről és elégtétel sok ázsiai számára. Évszázadokon át Európából többnyire azért mentek Ázsiába, hogy ott katonai erővel országokat tegyenek gyarmattá. A helyiek kultúrája többnyire csak egzotikumot jelentett nekik, míg az európai kultúrát rendszerint leplezetlen arroganciával erőltették a helyiekre. Hogy mégis lett haszna ennek a sajátos együttélésnek, az nem elsősorban az európaiak jó szándékán múlt. Hasznos és jó örökség például Indiában a sok száz nép és törzs közötti





nyelvi híd az angol, vagy a jól kiépített vasúthálózat, de hát a brit birodalom talán mégsem emberjósági indítékból hagyományozta ezt volt gyarmatára. Vagy ha vendéglátónk, vagyis Vietnám közeli és régmúlt történetét futjuk át, bizony sokszor önti azt el vér, és nem egyszer európai kéztől. És íme: ott ültünk a konferenciateremben a legnagyobb barátsággal, és arról cseréltünk eszmét, miért hasznos, ha tiszteletben tartjuk egymás kultúráját, és miért hasznos, ha meg is akarjuk ismerni azt.

Nem egyszer akadémiai székfoglalónak is beillő előadások hangzottak el. Például Kisoo Kim a dél-koreai Sejong Intézet professzorától, aki szerint annak idején Japán az amerikai kapitalizmust próbálta eltanulni, Kína egy darabig a szovjet módszerrel kísérletezett, és lám pénzügyi krízis ide vagy oda, Ázsia mintha napjainkban saját útján kezdene megtanulni járni. Különösen igaznak tűnt ez a hipotézis Vietnámban, egy olyan országban, mely Kínához hasonlóan maga mögé tudta a szocializmus elsősorban hiányról szóló gazdaságát, és bár az egy párt megtartotta hatalmát és továbbra is kezében, ha kell a fegyver, manapság meg leginkább az engedélyező pecsét, a gazdaságot teljességgel szabadjára engedte. Így aztán a harminc éve luxusnak számító kerékpárok helyett Vespa, Yamaha, és Piaggio robogók tízezrei száguldoznak Hanoi utcáin, versenyre kelve a legújabb luxusterepjárókkal és limuzinokkal. Az emberek jól öltözöttek az üzletek tele árucikkkel, és ami a legszembetűnőbb volt számomra az első perctől az utolsóig: végtelenül kedvesek az idegennel. Hozzátehetem azok után is, amit fentebb írtam az európaiak kétes ázsiai kalandozásairól.

Épp kinntartózkodásomkor tartott sajtótájékoztatót a magyar követség, ahol az egyik legnagyobb gazdasági elemző világcég regionális igazgatója – ő is magyar ember – jelentette ki, meggyőződése, hogy néhány évtizeden belül Vietnám lesz Ázsia vezető

gazdasági hatalma. Ha üzletember lennék, máris céget alapítanék, hogy velük üzletelhessek. Nemcsak azért, mert legendás szívósságuk és szorgalmuk mellett kitűnő üzleti érzékükről is napra nap tanúskodnak, hanem mert jó befektetés egy a prosperitás útján száguldó országgal üzletelni. Nos, Xavier Troussard az Európai Bizottság Oktatási és Kulturális Főigazgatóságának főosztályvezetője előadásában egyrészt azokról a lehetőségekről beszélt, melyek az ázsiaiakat várják kontinensünkön, másrészt arra buzdított bennünket, európaiakat, építsünk ki minél több kapcsolatot ázsiai kollégáinkkal.

Jómagam, felvértelve az Európai Előadóművészeti Liga (PEARLE) tapasztalataival, örömmel adhattam számot olyan együttműködésekről, mint például egy sarkkörön túli svéd operaház és a Hanoi Állami Opera együttműködése. A *Così fan tutte* előadását hozták közösen tető alá, és adták elő nemcsak Svédországban, de Vietnám sok városában is. Ráadásul, minthogy a *Così*... lényegében a csapodárságról szól, hát egybekötötték az előadásokat az AIDS-szel kapcsolatos felvilágosító munkával is. Örömmel adhattam számot olyan európai együttműködésekről, mint az EU által finanszírozott színházi szakmai képzés rendszere, az egymást információval és csereprodukcióval segítő Opera-Európa hálózat, az „Európa Szívében” elnevezésű öt közép-európai zenekart érintő hároméves együttműködés, a ClassicLive élő internetes koncertközvetítő hálózat, és még sok-sok olyan az együttműködésen alapuló sikeres projekt, melyek nyitva állnak Ázsia számára is. Kollégákkal, szakemberekkel beszélgetve egyre világosabbá vált, hogy a hagyományos, akár kormányközi megállapodáson nyugvó, akár tisztán kereskedelmi alapú turnézgatásnak – a régi formájában legalábbis – kezd vége szakadni. Helyébe az együttműködés léphet, hiszen senki nem láthatja a nemrég nyakunkba zuhant gazdasági válság végét, de az emberi együttműködés örök. Sokkal nagyobb kedvvel

látja vendégül egy-egy ország, város, vagy intézmény a messziről jött színházat, táncegyüttest, vagy zenekart, ha tudja, hogy az ő büszkeségeik viszontlátogatják majd a vendégeket. Az afféle izgalmas projektek, mint a svéd-vietnámi Mozart operaelőadás meg aztán különösen nagy öröm mindkét fél részére, finanszírozásban pedig könnyebben megszervezhető, mint a hagyományos vendégjáték.

Sean Doyle az Európai Unió vietnámi nagykövete örömmel adott arról számot, hogy az ASEM kulturális miniszterei kifejezték szándékukat, hogy a mostanihoz hasonló, az ázsiai és európai emberek kulturális sokszínűségét és közeledését elősegítő folyamatok csúcstalálkozó keretein belül beszéljék meg. Megható volt sokat szenvedett országok, mint Vietnám, Laosz, Banglades kultúráért elkötelezett szakembereit, tisztségviselőit, kormányzati hivatalnokait, arról hallani, hogy országaik felemelkedésének kulcsa a nagyvilág kultúrájának befogadása és saját kultúrájuk megőrzése. Azt pedig nekünk magyaroknak furcsa hallani, hogy egy-egy ország képviselői mind például Indonézia, Malajzia, Vietnám, Kína képviselői arról beszélnek, hogy országaikban 43, 98, vagy akár 110 különféle etnikum él. Különféle nyelvvél, identitással és kultúrával. A kulturális sokszínűség tehát nem csak globális dimenziókat sejtet, hanem egy-egy ország problémája, avagy éppen büszkesége lehet. Hanoi óvárosának egyik szegletében található a páratlan vízi bábszínház. Az ördögi ügyességű bábosok páratlan jeleneteket varázsoltak elénk, majd az ország kulturális minisztere adott fogadást. Fehér-, barna-, sárgabőrű emberek a legnagyobb barátságban hallgatták a főtisztviselő szavait arról, hogy Vietnám mennyit tanul a nagyvilágtól és bízik abban, hogy Vietnám is tud mit adni a nagyvilágnak. Bűvös-bájos muzsika szólalt meg ősi hangszereken, bűvös-bájos lányok énekeltek és táncoltak kecsesen, mi pedig fehér-, barna- és sárgabőrű emberek ittuk a jóféle fehér és vörös francia borokat (lám ez is gyarmati hagyomány!), ettük a pompás étkeket, és nagyon örültünk annak, hogy sokszínűek vagyunk azon az estén bőrünkben és kultúránkban egyaránt. Hazatérve Ferihegyen már nem érintett a sztrájk, de arra gondoltam, ha megint kiküldene Hanoi-ba az Európai Unió, hát én megint csak kívánnám a soromat. Még ha sztrájk lenne is. Azóta gyakran jut eszembe híres film címe: „Jó reggelt Vietnám!” Csakhogy ők már úgy tűnik, felébredtek. Hát akkor: Jó reggelt Európa!”

Kovács Géza

# Eredményes ifjú tehetségek

Kihirdették az UMZF 2009 zeneszerző verseny eredményét



Hat fődíj és hét különdíj talált gazdára az UMZF 2009 zeneszerző verseny január 12-i, Művészetek Palotájában rendezett döntő-gálakoncertjén.

A kétfordulós versenyen októberben döntőbe jutott kamaraműveket az UMZE Kamaragyűttes, a nagyzenekari darabokat a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar adta elő. A műveket elbíráló zsűri tagjai Jeney Zoltán (elnök), Batta András, Hamar Zsolt, Soproni József, valamint a zenekarokat vezénylő Rácz Zoltán és Keller András voltak. A zsűri döntése értelmében a kamarakategória győztese Bella Máté Chuang Tzu's Dream című munkája lett. Második díjat nyert Dinyés Dániel Játékok haladóknak – 9-99 című műve, míg a harmadik díjat Sárny Bánk Mégis című darabjának ítélte a zsűri. A nagyzenekari kategóriában Varga Judit Le Temps retrouvé-ja bizonyult a legjobbnak. Második helyezést ért el Horváth Balázs Borrowed Ideas című munkája, míg a zsűri harmadik helyre sorolta Zombola Péter Symphony No. 1/b című darabját.

– Elképesztően jól játszott a gálakoncerten a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar –

mondta el lapunknak Gőz László, a BMC igazgatója, majd hozzátette: – Az UMZE szokva van a kortárs darabokhoz, de az, hogy egy olyan szimfonikus zenekar, amelyik nem erre van szakosodva, ilyen tökéletesen adjon elő ilyen borzasztóan nehéz darabokat, ez rendkívüli.

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium, valamint az Artisjus Szerzői Jogvédő Iroda által felajánlott fődíjak mellett az ünnepélyes eredményhirdetésen gazdára találtak a különdíjak is, amelyek száma – a verseny megszületését, valamint tradícióvá tételének szándékát övező szimpátiának köszönhetően – az eredeti versenykiírásban szereplő három helyett összesen hétre emelkedett.

Önálló zeneakadémiai estet ajánlott fel a „Konzi” zenekarának közreműködésével két intézmény (a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem valamint a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium)

vezetője (Dr. Batta András rektor és Kovács Brigitta igazgató) Bella Máténak.

Kortárs magyar szerzők felvételeiből álló CD-gyűjteményt adott át a Magyar Zeneszerzők Egyesületének nevében Hollós Máté Dinyés Dánielnek és Zombola Péternek. Az Óbudai Danubia Zenekar Héja Domonkos vezényletével előadja az I. helyezett szimfonikus művet, Varga Judit nyertes darabját a 2009/2010-es évadban a Művészetek Palotájában. Az UMZE Kamaragyűttes darabot rendel attól a versenyzőtől, akire az együttes zenészei szavaztak: Dinyés Dánieltől.

Ugyanezen elv alapján a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar is darabot rendel Zombola Pétertől. A Pannon Filharmonikusok – Pécs részvételi lehetőséget kínált egy exkluzív, meghívásos nemzetközi zeneszerzőversenyre Bella Máténak.

A Budapest Music Center CD-t ad ki a döntő-gálahangversenyéről, amelyből minden döntős résztvevőnek 50 darabot ajándékoz, promóciós célú felhasználásra.

*Bilkei Éva*



**A DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR ÉS KODÁLY KÓRUS**

**PRÓBAJÁTÉKOT hirdet**

**I. HEGEDŰ TUTTI**

**HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA**

**2009. FEBRUÁR 11-ÉN 10 ÓRAKOR**

**II. HEGEDŰ SZÓLAMVEZETŐ**

**HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA**

**2009. FEBRUÁR 11-ÉN 11 ÓRAKOR**

**KONCERTMESTERI  
HATÁROZOTT IDEJŰ ÁLLÁSRA**

(mely megfelelés esetén meghosszabbítható, illetve határozatlan idejű kinevezéssé módosítható)

**2009. FEBRUÁR 11-ÉN 12 ÓRAKOR**

**A próbajáték helye: a zenekar próbaterme 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c II. emelet**

**A próbajáték anyaga:**

Szabadon választott Mozart versenymű saroktétele  
1 szabadon választott tétel  
J. S. Bach szólószonátáiból vagy partitáiból

**Zenekari állások:**

Mozart: Varázsfuvola – nyitány  
Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány  
Bartók B.: Concerto – I. és V. tétel  
R. Strauss: Halál és megdicsőülés

**A próbajáték anyaga:**

Szabadon választott versenymű saroktétele  
1 szabadon választott tétel  
J. S. Bach szólószonátáiból vagy partitáiból

**Zenekari állások:**

Mozart: Varázsfuvola – nyitány  
Smetana: Eladott menyasszony – nyitány  
Bartók B.: Concerto – I. és V. tétel  
R. Strauss: Halál és megdicsőülés  
Beethoven: VI. szimfónia 4. tétel,  
Beethoven:  
IX. szimfónia 1. 2. 4. tétel

**A próbajáték anyaga:**

Lassú tétel és fuga vagy Chaconne  
J. S. Bach szólószonátáiból  
Szabadon választott versenymű saroktétele  
(Brahms, Beethoven, Csajkovszkij, Sibelius, Bartók)

**Zenekari állások:**

Mozart: Varázsfuvola – nyitány  
Glinka: Ruszlán és Ludmilla – nyitány  
Bartók B.: Concerto – I. és V. tétel  
Hegedűszólók:  
J. S. Brahms: I. szimfónia – II. tétel  
Rimskij-Korszakov: Seherezade  
Gounod: Faust áriája  
J. S. Bach: h-moll mise – szoprán ária

A próbajáték anyaga a zenekar titkárságán átvehető.

Zongorakísérést a zenekar nem biztosít.

Az álláshely betöltéséhez közép- vagy felsőfokú szakirányú végzettség szükséges.

Jelentkezéskor kérünk: – rövid szakmai önéletrajzot  
– szakirányú végzettséget igazoló okirat másolatát  
Jelentkezési határidő: 2009. február 09.  
Jelentkezés: postacím: 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.  
Telefon: 52-500-200; Fax: 52-412-395; E-mail: dfz@dfz.hu

*Sikeres próbajátékot kívánunk!*

Debrecen, 2008. december 30.

Herboly Domonkos  
igazgató

**A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR  
hárfa próbajátékot hirdet féléllásra**

**Időpontja: 2009. február 6. (péntek) 13 óra**

**Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11).**

**A próbajáték anyaga:**

- Händel: B-dúr hárfaverseny I. tétel  
vagy Mozart Fuvola-hárfaverseny I. tétel (fuvola nélkül)
- Spohr: Fantázia (Op. 35. c-moll)
- Zenekari anyag

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (1088 Budapest, Múzeum u. 11.) vagy e-mailben (office@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2009. január 26-ig.

A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető 2009. január 8-tól.

Zongorakísérést a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekar titkárságán.

Budapest, 2008. december 18.

Lendvai György  
ügyvezető igazgató

**A PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS  
PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET **SZÓLÓ I. KÜRT** ÁLLÁSRA**

**Próbajáték anyaga:**

W. A. Mozart: Esz-dúr kürtverseny I.tétel (KV 495 ) kadenciával  
R. Strauss: Esz-dúr kürtverseny(Op. 11.) I. tétel

**Zenekari szemelvények**

Beethoven: III. szimfónia 3. tétel, I. kürt szólam  
Beethoven: VI. szimfónia 3. tétel és zárótétel I. kürt szólók  
Brahms: II. szimfónia I. és III. kürt szólók, I. tétel 2-14  
I. kürt szólam I. tétel 454-477, és a II. tétel 17-31  
Mahler: I. szimfónia I. kürt I. tétel 32-44 és 208-218  
Csajkovszkij: V. szimfónia II. tétel I. kürt szóló  
R. Strauss: Till Eulenspiegel I.kürt 6-20 és 449-463  
R. Strauss: Ein Heldenleben I.kürt a mű kezdete és a 78-79 ziffer  
Kodály: Galántai táncok I. kürt szóló a darab elejéről  
Stravinsky: Sacre du Printemps  
Első rész I. kürt 25-26, 40-41, 43-46,57-59, 72-75

Zeneigazgató: Hamar Zsolt

Az írásbeli jelentkezéseket **2009. február 15-ig** kérjük beküldeni az alábbi címre: Pannon Filharmonikusok-Pécs, 7621 Pécs, Király u. 19.

A próbajáték anyagát a jelentkezés regisztrálása után minden pályázónak megküldjük, illetve személyesen a zenekar székházában átvehető. Zongorakísérést biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: 2009. február 25. 14 h (Felsőmalom u. 23.)

Az állás betöltése, bérezés: megegyezés szerint. Az állást elnyerő művésznek szolgálati lakást biztosítunk. Bővebb felvilágosítást a 72/ 510-114/24 telefonszámon adunk.

Pécs, 2009. január 5.

Horváth Zsolt  
igazgató

# 2008 – az év végi koncertekről

Fittler Katalin és Várkonyi Tamás hangverseny kritikái

Novemberben két zenekar élén is köszönthettük a Zeneakadémia Nagytermében Kobayashi Ken-Ichirót. Szakítva a szokásos időrend szerinti tárgyalással, érdemes egymás szomszédságában beszámolni két fellépéséről. Kérdés, megmaradt-e, mi maradt meg az egykori karmesterverseny-győztes varázsából, mennyiben működik hatása előadókra és hallgatókra.

November 5-én az **Óbudai Danubia Zenekarral** lépett fel, Rimszkij-Korszakov: Nagy orosz húsvét nyitányával, Kodálytól a Galántai táncokkal és Dvořák VIII. szimfóniájával a műsoron. A zenekar – tagsága életkorának ismeretében – „másodgenerációs” rajongója lehet legfeljebb a dirigensnek; az esten a közös próbák során kialakult együttműködési praxis vizsgázott. Kétségkívül jelesre! A zenekar a legjobb formáját hozta. Magával ragadta tehát a játékosokat a karmester feltétlen odaadása a zene, a mindenkor előadandó művek iránt. Ezeket a darabokat az együttes is *akarta* eljátszani, tehát korántsem valamiféle „ez van, ezt kell eljátszani – ha megszeretni nem is sikerült” elv. Ragadós volt tehát a lelkesedése, megfertőzte a felkészült muzsikásokat, akik mintha hirtelen (ismét) szembesültek volna azzal, hogy mennyire remek együttest is alkotnak! A megtalált lelkes öntudat (tárgyszerűbben: aktivált tehetség és tudás) hatására teljes jelenléttel muzsikáltak. A szó legnemesebb értelmében vett igyekezet érződött valamennyiük játékán. Mintha örvendtek volna a mind magasabbra állított mércének, tudva: aligha fog rezegni a léc (de ha igen, akkor is a helyén marad)! Élvezetes volt a hangzás monumentalitása, mert sohasem valami lehangoló hang-massza érzetét keltette, hanem funkciója volt az adott folyamatokban. Mert minden haladt, valahonnan valahová – s amikor ez a menet nem volt akadálymentes, akkor annál nagyobb hatású volt a kiküzdött győzelem. (Az akadályokra, csakúgy, mint a kiküzdött győzelemre, az adott tétel dramaturgiájának megfelelően került sor.)

Néztem a muzsikásokat és gyönyörködtem: azt kívántam, bárcsak készülne

video-felvétel – mert a látvány ékes bizonyítéka, hogy nem kizárólag az amatőrök képesek lelkesedni! Nem a karmestert néztem – az az előadók dolga volt; tették is, hiszen rendszeresen megkapták a visszajelzést a szépen sikerült részletekért. Kobayashi varázsolt, s ehhez az is hozzátartozott, hogy sikerült elhitetnie a hangszerekkel, hogy bízik bennük. Ők pedig rendre visszaigazolták, hogy méltóak e bizalomra. Nem tudom, szeretném-e, ha felvétel is megörökítené e produkciót; kiragadva a hangzás megszületésének jelen idejű atmoszférájából, bizonyára mérsékeltbb hatást váltana ki. Arra kellett gondolnom: csak a felkészült, egyszersmind kellő felvételkészítő praxissal rendelkező zenekar képes élményszerűen maximumot nyújtani stúdióban – a felkészült, egyszersmind pódium-rutinnal rendelkező zenekart viszont hasonlóképp nem könnyű feladat *élményszerű* játékra készíteni. Mert hogy az nem elhatározás kérdése (sem a készítés, sem a bevállalás). Kobayashi egészen hihetetlen intenzitású lelkesedése, elképesztő energiája éppen azért volt hatásos, mert elérte: a játékosok maguk is akarják a még szebb, még jobb hangzást – hogy a végén a remek teljesítmény után elégedetten és szívből jövően mosolyogjanak, még ha elfáradtak is.

(FK)

\*\*\*

Varázsolt Kobayashi november 21-én, akkor a **MÁV Szimfonikus Zenekarral** Beethoven: VII. szimfóniáját és Ravel hangszerezésében Muszorgszkij közkedvelt művét, az Egy kiállítás képeit szólaltatta meg. A koncert két félidejének stílus-különbsége kicsit más fényben látatta ezt a varázslást. A szimfónia esetében mintha minderre a játékosok animálása kedvéért lett volna szükség – hogy beleadjanak apait-anyait. Nos, általában beleadtak; de ettől korántsem lettek maradéktalanul boldogok – sem ők, sem a hallgatók. Csúnya dolog arra emlékeztetni: Beethoven klasszikus mester (még akkor is, ha nem egy műfajban erőteljesen feszegette, néha szét is törte a for-

makeretek határait). Az arányok minden szempontból megtervezettek, sőt, még a mondanivalót adekvátnan megjelenítő aránytalanságok is. A műfaj történetében megkülönböztetett helyet elfoglaló VII. szimfónia négy tételének közös ritmikai koncepciója van, ideális esetben érezhető, hogy egyetlen alapmozdulatból levezethetőek. Ennek az alapmozdulatnak a variánsai lesznek meghatározóak a tételek alapkarakterét illetően. Kobayashi lelkesedése itt érezhetően túlsordul; érzelmek és indulatok válnak uralkodóvá, színek kavalkádja gyönyörködtet, miközben a feszültség-viszonyok tapintatosan visszahúzódnak a kottába. Az intenzitás-igény könnyen válhat kontrollálatlanság forrásává; a dinamikai túlhajtottság – a különböző hangszerek eltérő hangerő-kapacitása következtében – aránytalanságokhoz vezet, amik sohasem a tuttikban bántóak, hanem akkor jelentenek problémát, amikor továbbhaladunk a formában. Itt kell szóba hozni a karmester ama rossz szokását, hogy – túlfűtöttséggel indokolhatóan ám nem menthetően – kontrollálatlanul „viselkedik”; hangosan morogva vesz részt maga is az előadásban (a kritikátlanul önfeledt rajongó persze ennek is örülhet: mennyire „átéli” a muzsikát...). A koncerten kevésbé, hangfelvételen visszahallgatva erősen zavaróak harsány „belégzései”, melyekkel voltaképp hatástalanítja a belépő szólamot (lelövi a poént). Állandó kísérőjelensége ez dirigálásának, amihez általában hozzá lehet szokni, de vannak pillanatok, amikor szívesen lemondanánk róluk.

A zenekar behódolása karmester-egyéniségének: mértéktartó volt. A szimfóniából legjobban lassú tétele előadása tetszett.

Tobzódott a színekben az Egy kiállítás képei előadása, hangzó valósággá vált a raveli hangszerezés megannyi leleménye. Talán a rövidebb koncentrációt igénylő felépítésből adódóan, vagy egyszerűen azért, mert ebben a kollektív hang-képjátékban jó volt részt venni, önfeledtben vettek részt a zenekar tagjai. Hallottunk néhány csúnya hangot – bocsánatos bűnnek tűntek, mint amikor kifestő-

könyvben vonalon túlra kiszalad a festék.

A közönségsiker nem maradt el – és Kobayashinak az a kedves gesztusa sem, hogy a zenekarral együtt különböző irányba meghajolt, megköszönve az oldalrkélyek és az orgonaülés hallgatóságának tapsát is. Nyilvánvaló, ez már a coda volt, sőt, afféle külső bővülés, ami után nem jöhet ráadás. Pedig ez az együttes meghajlás olyan oldott-közvetlen kapcsolatot eredményezett, amelynek meglett volna a hallható eredménye is!

(FK)

\*\*\*

A **Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának** november 10-i és 11-i koncertje közül a másodikat hallottam – a rutinosabbat, ám ez is furcsa érzéseket keltett. Vashegyi György állt (nem először) az Operaházban a karmesteri pultnál, a szólista Frankl Péter volt – a programban pedig három stílus képviseltette magát. Rameau: Les Boréades-szvitjének műsorra tűzését a karmester személye indokolhatta, Mozart Esz-dúr zongoraversenyét (K. 482) a szólista – a második részben Brahms III. szimfóniája került előadásra.

Nem volt teltház, de aki eljött, figyelt – legalábbis csendben hallgatta a zenét. Az a furcsa áramkör azonban, amely az élményszerű előadásoknál létrejön, egyetlen közösséggé formálva a jelenlévőket, mindvégig zárlatos maradt. A francia muzsikán kívül maradt a hallgatóság – a „gálás” zene az üres reprezentációt képviselte ezúttal; a halk hangzások szinte lenné silányultak, a dinamikai váltások afféle hangzó háttér-dekorációt jelentettek, a szabályos szerkezeti elemek pedig életszerűtlenné tették a tételeket. Kísérőzene program és látvány nélkül?

Mozart zenéje kétségkívül közelebb áll a koncertlátogatók szívéhez – ám ezúttal itt is érezte elidegenítő hatását valamiféle ál-reprezentáció. Inkább kidolgozott pantomim volt, semmint átélt folyamatok egymásutánja. Történt ez oly módon, hogy közben néha rácsodálkoztunk Frankl „éneklő allegrót” életre keltő billentésére (hogy aztán hamarosan a hangfűzerek gyöngyszemeinek hidegsége tűnjön fel). Protokollárisnak hatott a szólista, a zenekar és a karmester kapcsolata, azaz békés egymás-mellett muzsikálásnak még ak-

kor is, ha törekedtek a vizuálisan észlelhető kapcsolatokra. Nem adatott meg a belefeledkezés gesztusa a hallgatóságának – a hallgatóság csendje ezúttal lehetett a relaxálás kísérője csakúgy, mint az elkalandozott figyelemé.

Valahogyan súlytalan volt minden – szinte érdektelenné vált, ami a pódiumról áradt. Vashegyi mozdulat-világa alapvetően nem különbözött a különböző műsorszámok esetében, még akkor sem fogta erősebben a gyepőt, amikor a Mozart-műben az ő felelőssége volt a szólista és a zenekar együtt-tartása.

Brahms III. szimfóniája jelenthetett volna új színeket, árnyalatokat, de nem változtatott a hallgatói apátián. E műben kétségkívül több feladat hárul a karmesterre, amennyiben többdimenziós hangzsképet akar életre álmodni. Most azonban még az alapvető arányok is szinte csak maguktól jöttek létre a hangszercsoportok/szólamok között; eléggé ismert műről lévén szó, mindenki tudta, mikor-hol vannak dallamok, s mely szólamok szolgáltatják a kíséretet. De a belélegzést követő lendületes indításokat, amelyekből kibontakozhat egy-egy téma, motívum, frázis, hiába vártuk. Fáradt levegővel jó esetben megformáltan tudtak megszólalni az ismert, szeretetreméltó fordulatok.

Az egész est folyamán hiányérzetet okozott a vonósok és fúvósok mindig esetlegesnek tűnő dinamikai aránya. Mintha még a szépen formáló (szólisztikus) hangszerekek sem lettek volna tudatában egy-egy részlet funkciójának az összhangzás egészében.

Vashegyi mozdulatai leginkább a folyamatok továbbvezetésére irányultak. Éppen ezért maradt adós a Brahms-szimfóniában a kontrasztáló anyagok markáns megjelenítésével, s általában, ezért került háttérbe a feszültségi elemek gazdag viszonylata.

Brahms zenéje ezúttal túlvállalt feladat volt Vashegyi számára, nem pedig lehetőség a megélt szépség közvetítésére. És éppen ilyenkor lehet ráébredni arra, hogy mennyire nincs „könnyű” és „nehéz” (játszani- és hallgatni-), s hogy valamely mű ismertsége (csakúgy, mint az ismeretlensége) jelenthet könnyebbé az előadónak, vagy nehezebbé helyzetét.

Ez a koncertműsor nem bizonyult szerencsés választásnak – letudták a koncertet az előadók csakúgy, mint a hallgatók.

(FK)

\*\*\*

Talán a (méltán) túl magasra helyezett elvárás is közrejátszott abban, hogy csalódást okozott a **Budafoki Dohányi Zenekar** november 19-i estje a Zeneakadémián. Vendégkarmester, Uri Segal vezényelte a Beethoven-Brahms programot. Utóbb úgy tűnt: érdemes lett volna a Prométheusz-nyitányt a Hármaversenyhez előkészített színpadon megszólaltatni – így szinte funkciótlanul leszakadt a műsor további részéről. Ismét megbizonyosodhattunk afelől, hogy Hollerung Gábor dirigálása eleve feltétel a zenekar remek szerepléséhez. Jött három kiváló szólista, Jandó Jenő (aki rendszeresen fellép a zenekarral), Oláh Vilmos (aki az együttes egyik koncertmestere) és a közelmúltban a genfi versenyről öt díjjal hazatért fiatal csellóművész, Várdai István. És közreműködésükkel hallottunk egy olyan Hármaversenyt, ami azoknak kedvezett, akik Beethovennek ezt a kompozícióját sikerületlennek tartják. Olvasópróba, de legfeljebb nyilvános főpróba hangulata volt az egésznek. Jandó egy rutinos korrepetitor igyekezetével próbálta kézben tartani a folyamatokat (elégedetlenségének biztos jele, hogy gyakran készlette dűnyögő éneklésre a kevésbé kielégítő hangzás); Oláh érthetetlenül kis hangon szólaltatta meg szólamát, s Várdai is hajlott arra, hogy inkább csak végigjátssza, minél korrektebben kétségkívül nehéz szólamát. Uri Segal a zenekari vonószólamoktól időnként mintha továbbvezetett, hosszú dallamokat kért volna, de aztán a hangzsképpen eluralkodtak az effektusok. Minősülhetne ez a gondos-precíz kottaolvasás következményének is – ámde ezúttal funkciótlanul, értelmezés nélkül sorjázta a sforzatok és mechanikus-hangos tuttik. A koncertálás a szólistacsoport és a zenekar között ritkán valósult meg; s nem lenne jogos csak az együttest kárhoztatni, amiért a néha már-már markírozó szólisták hangja „nem jött át”. A nyitótétel nyomasztóan, reménytelenül hosszúnak tűnt. A lassú tételt kezdő gordonkaszólo valóban szépen indult, fel is csillant a remény, hogy na, talán mostantól – de korainak bizonyult. Talán a vonós-szólisták nem vették eléggé komolyan a felkészülést. A koncert óta viszont egy életre megjegyezhetik, hogy ez a mű komoly erőpróba (Rudolf főhercegnek, zongorista-tanítványának a technikailag könnyebb, ám tet-

szetős szólammal kedvezett Beethoven – nem kímélte viszont hivatásos muzsikuspárnereit).

A szünet után, zenehallgatás közben lehetett töprengeni azon, vajon mitől olyan nehéz napjaink muzsikusai számára Brahms szimfonikus zenéje. A II. szimfónia D-dúr világát csak beígérte a műsor-közlő Zelinka Tamás – az akusztikus kontroll próbáját nemigen állta ki a hangzás. Segal azt vezényelte, amit hallani szeretne, anélkül, hogy igyekezett volna hangzásideáljához közelíteni a ténylegesen felcsendülőt. Feltűnő volt a hangszercsoportok aránytalan dinamikája; gondozatlan, fésületlen általában a hangzás. Persze, az ismertebb dallamok, vagy épp némely sajátos hangszínek nem tévesztették hatásukat; a jobbára törzsközönség barátsággal hallgatta az előadást – legfeljebb Brahms érzésvilágához nem került közelebb. (FK)

\*\*\*

Másnap az SLP (Studio Liszt Productions) rendezésében Hegedűs Endre adott zenekari zongoraestet a Zeneakadémián. Kíséretről a **Duna Szimfonikus Zenekar** gondoskodott, Ménesi Gergely vezényelésével. A műsor ismeretében rendkívül merész vállalkozásnak tűnt, hiszen Brahms: d-moll zongoraversenye és Csajkovszkij b-moll zongoraversenye egyaránt monumentális hangzást igényel. Két megoldás közül kellett (lehetett?) választani: vagy számos kiegészítővel megnövelni a zenekari játékosok létszámát, vagy pedig megmutatni, saját erőből mennyire futja. Ez utóbbi történt, s nem minden tanulság nélküli, felemás produkció született.

Korábban több produkciójukban rácsodálkoztam, hogy a saját (kis) terme akusztikus viszonyai közül kikerülő Duna Szimfonikus Zenekar milyen rugalmasan képes alkalmazkodni nagyobb koncerttermekhez; képes magvas hangzást produkálni akár a Zeneakadémián, akár a MŰPÁban. Az volt tehát a kérdés, hogyan birkózik meg e két versenyművel. A Brahms-mű kezdete nem sok jóval kecsegtetett: a vonós-szólamok zeneileg kidolgozottan, ám erőtlenül játszottak; érdekes módon, mintha a több szólam együttjátszása megnövelte volna erejüket-bátorságukat, a tuttik mindig hatásosak lettek. A mű felől közelítve, nyilvánvalóan aránytalan volt a hangzás (már

csak a vonós-szólamok és a zenekari fúvósok – többségükben szolisztikus – játéka sem lehetett egyensúlyban!), azonban ennek a részben kivonatos (ám a hangszerelést teljes változatosságában felmutató) előadásnak köszönhetően sok olyan részlet-szépség vált hallhatóvá, amelyek máskor a figyelem perifériájára kerülnek. Ki-ki kereshetett analógiákat ehhez az adottsághoz, melyet vélhetőleg az „iskolai zenekar tanári szólóval” felállítás jobban megközelít, mint a „vonósnegyessel kísért Mozart-zongoraverseny” lehetséges analógiája. Ménesi Gergely semmit nem tehetett az aránytalanságok ellen; az együttes kétségkívül komolyan vette feladatát, s megtette, ami tőle tellett. Nagy tanulság (és ritka lehetőség) volt úgy hallgatni a versenyművet, mintha sokcsatornás keverőasztalnál kierősíténék a szólista szólamát. A műre nézve a „szimfónia zongorával” helyett ezúttal a „zongora szimfonikus háttérhangzással” meghatározás a találóbb. Ami az aránytalanságokból adódóan végérvényesen elveszett: a zongora alkalmankénti párbeszéde zenekari szólistákkal. Néha a csellószólam alig hatott többnek, mint a szólamvezető széphanjú szólóállásai. A komolyság, sőt, komorság érződött, a drámai tépelődés is – ám a démoni nyomokban sem mutatkozott. Hegedűs Endre olyan felelősséggel játszott, ami példaként állítható a legrangosabb zenekarokkal fellépő szólisták elé. Neki köszönhetőek a lassú tétel elmélyült-ünnepélyes pillanatai – azonban a tétel egésze ingerszegénynek hatott. A zárótétel hallatán úgy érezhettük: a zenekari játékosok tudják, mit szeretnének megszólaltatni, csak épp a megfelelő orgániumuk nincsen meg hozzá. Az elégedetlenség jele a tempóérzet elbizonytalanodása, márpedig épp az ellenpontozó szakaszokban van a legnagyobb szükség a fesztes tempótartásra.

Nem tudom, a zenekarnak együttesként, vagy a játékosainak (akár más együttes tagjaként) volt-e módjuk részt venni e két hatalmas zongoraverseny megszólaltatásban. Talán egyszeri lehetőség – mindenesetre igyekeztek mindent megtenni. A lehetetlenre vállalkozást ritkán koronázza siker – de vélhetőleg már a részvétel is megtisztelő volt számukra. A Csajkovszkij-versenyműben megtörtént a csoda: az önmagukban bátortalan szólamok közösen hatásos-erőteljes hangzást hoztak létre. Az est hőse, természetesen

a szólista, aki sajnálatosan ritka vendége zenekarainknak. Elismerésre méltó, ahogyan nemcsak munkával győzte az erőpróbáló játszanivalót, hanem élménytadó teljesítményt tudott felmutatni. Sőt, erejéből futotta még két ráadásra is – kedves gesztusként a kitartóan tapsoló közönségnek. (FK)

\*\*\*

„Mindenkinek iparkodnia kell mindenekfelett lebegni, ne érintse őt semmi, legyen teljesen független, teljesen közömbös. Csak így fog megbékülni az elmúlással, az élet céltalanságával.” E sorokat a Richard Strauss zenéje iránt lelkesedő Bartók írta 1905-ben. Újraolvashattuk a **Nemzeti Filharmonikusok** november 27-i koncertjének ismertetőjében – s jól tette, aki már a hangverseny előtt elolvasta. Az egész est lehetőséget kínált arra, hogy gyakoroljuk e közömbösséget. Vagyis, aki számára ismert volt eme magatartás, lehetőséget kapott megtapasztalására. (Mást egyébként sem tehetett – legfeljebb esetleg zavartan önmagában kereste a hibát...)

Sakari Oramo vezényelte a zenekart, s az ő hangszerelésében hallottunk Debussydalokat Anu Kosi közreműködésével. A program nyitó száma Sibelius op. 9-es szimfonikus költeménye volt, az En Saga, a műsor második részét Richard Strauss monumentális szimfonikus költeménye, az Imígyen szóló Zarathustra alkotta.

A Sibelius-művet hangszerelése teszi emlékezetessé. Különleges, szokatlan, furcsa, egészen sajátos „ízű” hangszíneket kever ki a szerző a vonóskaron, és még az orgonapontokat is élménnyé avatják a hangszínek. Néha már-már zavarbaejtő a tónus: néha nehéz lenne meghatározni, mely hangszereket-hangszercsoportokat halljuk. Mindenesetre, gyönyörködhetünk a vonósok játék-kultúrájában, az élményszerű brácsaszólókban, a szolisztikus szordinált hegedűállásokban, s abban, ahogyan a különböző regiszterek elmélyítik a hatást. A figyelmesebb hallgatónak feltűnhetnek apró pontatlanságok, amelyekről igyekezett azonnal megfelelkezni. Úgy tűnt, a karmestert is lebilincseli a hangzás – ezzel menthető, ha időről-időre megfelelkezett arról, hogy neki kellene irányítani (kezdeményezőleg) a hangszín-csodákat. És kétségkívül elégedett lehetett a zenekarral, amivel koránt sincs egyedül az együttes vendégkarmesterei sorában.

A Debussy-dalok jelentették az est újdonságát. Az ismerkedés azonban leginkább a szövegre korlátozódott: a hallgatóság lelkesen olvasta Lackfi János fordításában a verseket (a költők az ismertető idevágó részletéből pontosítandóak!). Anu Komsi szép hangon énekelt, láthatóan kedvvel – ám a nagy élmény elmaradt. Ilyenkor derül ki, milyen értékes előadásokat kapunk a hazai művészekről – a magas színvonalhoz, ím, szinte észrevétlen, „hozzászoktunk”. És Kocsis Zoltán átiratai ugyancsak magasra állítják a mércét...

Véltük, majd a Zarathustra. Néhányan (s ez aligha tekinthető egyértelmű minősítésnek, hisz gyakorta előfordul ilyesmi!) elmentek a szünetben. Nekik volt igazuk, jöllehet, aligha sejtették... Zarathustra ugyanis rejtőzködésre kényszerült, benne maradt a partitúrában. A tétel sorsa hamar eldőlt; az elementáris hatású C-dúr akkord a zeneirodalom csodáinak egyike. Ezúttal inkább csak kitisztult a levegő, de az átható sugárzással adós maradt az előadás. Oramo tagoltan végigvezényelte a művet, az egymást követő új szakaszok hangulati megragadására törekedett, ám a partitúra kényes pillanatairól mintha nem vett volna tudomást. Szinte rábízta a szólamokra a hatást, márpedig az egyidejűleg játszó hangszerek által kialakuló dinamikai összkép érzékeny jelenség: Strauss ezerszínű zenekara kényes paletta. Talán megérintette őt a teljes közömbösség ideája? A Nemzeti Filharmonikusok közönsége megbékélt azzal, hogy ezúttal elmarad a nagy élmény. Nem érintette meg a straussi zenekar lebilincselő hatása; rezignáltan hallgatta az előadást.

A karmester rövid életrajzából megtudtuk: hegedűsként felvételt készített Anu Komsival Kurtág Kafka-töredékeiből. Csak sajnálhatjuk, hogy nem azzal a programmal lépett magyar közönség elé. (Hasonlóképp azt is, hogy az értékes ismeretőkkel élénk kontrasztot képez a vendégművészeket bemutató szöveg. Mire gondolhatott aki írta, hogy „munkásságában finn származása mellett az angol hagyományok is megmutatkoznak, olyan szerzőkön keresztül, mint Bax, Bridge, Britten, Elgar, Vaughan Williams, Walton és Constant Lambert”? Nagy kérdés, az angol hidegvér megmutatkozik-e abban, aki olvassa...)

(FK)

\*\*\*

Jól időzítetten, december 1-jén adott koncertet az **MR Szimfonikusok** a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Jó másfél éves előzmények után ezen a napon indult meg 1925-ben, este 8 órakor a hivatalos magyar rádióműsoradás (avatóünnepséggel, majd hangversennyel). Azóta a rádiózás születésnapjaként tartjuk számon – s eme tradíció jegyében szép gesztus, hogy a Rádió egykori dolgozói (nyugdíjasai) meghívást kaptak erre az estre, amelyet így méltán nevezhetünk születésnap hangversenynek. Ebben az évadban először hallhattuk szimfonikus programmal a zenekart – ez is növelte a rendezvény iránti érdeklődést. Ezúttal Kesselyák Gergely volt a dirigens, szólistaként – eltérően a MŰPA féléves műsorkezelőjének előzetes információitól – Varga Tamás gondokaművészt hallhattuk. Ennek megfelelően módosult a műsor; így a program második száma Csajkovszkij népszerű opusza lett, a Változatok egy rokokó témára. Nyitányul Muszorgszkij újabban gyakran hallható műve szolgált, az „Éj a kopár hegyen”, a második rész igazi ínycsészt kínált, Rahmanyinov I. szimfóniáját.

Az orosz est a figyelemfelkeltő „Boszorkányos romantika” címmel került meghirdetésre, aminek tényleges valóságátartásával bizony bajos lenne elszámolni. Boszorkányok, mint olyanok, csak a Muszorgszkij-darabban szerepelnek, Csajkovszkij műve legfeljebb „boszorkányos” technikai tudást követel. A szimfónia pedig... nem boszorkányság, hogy sikert aratott. Az ifjú (24 éves) komponista annakidején alkotói válságba került e mű bemutatójának csúfos bukásától. A sikerpálya (ígéretes kezdés után) néhány év múlva a c-moll zongoraversennyel kezdődik, amikor a szerző egyszersmind zongoraművészként és karmesterként is fellép.

Kesselyák Gergely elsősorban operadirigens, bár időről-időre szerepel koncertpódiumokon is. Ezúttal kamatozott operai múltja-jelene, pontosabban, az a szemléletmód, amellyel szinte láttatóan közeledik művekhez. Nála a művek általában „szólnak valamiről” – még akkor is, ha ezt a tartalmat nehéz lenne szavakba önteni. Mendelssohn komponált zongoradarabokat „dalok szöveg nélkül” címmel – ezúttal a tételek „szinkronizálatlan” érzés- és gondolatvilágot közvetítettek. Kesselyák végiggondolt nagyformákat épített fel muzsikusaival – tehette ezt

annál is inkább, mivel a részletek kidolgozásával aligha kellett vesződnie.

Az ismert műveknél a „rádiózenekarság” perfekcióra-törekvése érvényesült, az ismeretlennél pedig kamatozott az a praxisuk, hogy rendre új művekből készítenek felvételeket, olyan kompozíciókból, amelyek épp az ő előadásuk által nyernek hangzó alakot (s kerülnek megítélésre). Játékuk tehát azzal a felelősséggel jár, hogy ritkán hallható művek esetében egyenlőségjel kerül interpretációjuk és a kompozíció közé. Ezúttal a közvetítőknek köszönhetően könnyen utat talált a hallgatósághoz az egykor balsorsra kárhozottat Rahmanyinov-szimfónia. Akkor is, ha a hallgatóság csak utólag olvasta el a műsorkísérőt, s így csak megkésve „tudta meg”, hogy mit kell éreznie.

Ezen a koncerten arra gondoltam: annak is megvan a maga előnye, ha a hallgatóság nem kap „olvasnivalót”. Az érdeklődő (legyen egyszerű zenebarát, vagy vajtűlű szakmabeli) kizárólag a hangzásra és a hangzást életre keltők látványára van utalva. Nem befolyásolja prekonceptió, elvárás – közvetlenebbül hat rá a muzsika. Kiváltképp a szinte ismeretlen szimfónia esetében tűnt ez hatásosnak; így legfeljebb korábbi zenei ismeretanyaga, az általa ismert-kedvelt Rahmanyinov-művek adtak fogódzót e retrospektív ismerkedéshez. A későbbi művek ismeretében (bármennyire történetietlen is e közelítésmód) értőbben hallgatjuk a korai szárnypróbálgatásokat. (Miként Puccini korai szimfonikus tételeiben is boldogan „ismerünk rá” azokra a dallamcsírákra, amelyek később operákban fognak szárba szökkenni, kivirágozni.)

A Muszorgszkij-darab stílárissal otthonosságot biztosított a későbbiek számára; a Rokokó-variációk önfeledt gyönyörködéshez kínáltak alkalmat. Varga Tamás olyan szólista, aki képes inspirálóan hatni mindenkori partnereire, a kíséregyüttesre. Az MR Szimfonikusok számára korántsem „feladat” volt, inkább inspiráló lehetőség, megfelelni a kihívásoknak. A siker nem is maradt el.

A szimfónia megszólaltatásának legnagyobb értéke az értő-kidolgozott előadás volt; a különböző léptékekben egyaránt biztos formálókészség, s hogy ebben a partitúrában is minden szólam, hangszer-csoport megtalálta a maga helyét-szerepét-funkcióját. Érezhetően „tétje” volt ennek a hangversenynek; fontos volt az

előadókna és így a közönségnek is. Az est végén az ováció kétségkívül nem csupán az interpretációt kívánta minősíteni, hanem elsősorban a művészeknek szolt. Visszajelzése volt annak az öröme, amelyet az MR Szimfonikusok koncerteken való fellépése vált ki. S egyben „szöveg nélküli” üzenete annak, hogy várjuk a folytatást. A tervek szerint december 22-én, a Zeneakadémián.

(FK)

\*\*\*

December 7-én Kovács János vezényletével adott Wagner-estet a **Nemzeti Filharmonikus Zenekar és Énekkar** és vendég-szólistaként Will Hartmann. Wagner – koncertteremben: korántsem példa nélküli, de a kizárólag Wagner-operarészletekből összeállított műsor többféle tanulsággal szolgált. És nem utolsó sorban: élménnyel. A műsor nagy vonalakban a keletkezés időrendjét követte (valamiféle „a Rienzitől a Parsifalig” program jegyében), ügyelve a zenekari részletek, szóló-számok és kórustételek arányos elrendezésére. Ha valaki az est végén felteszi a parafrázis kérdést: „Szereti Ön Wagnert?”, minden bizonnyal egyhangú igent kap válaszul. Azok is úgy érezhették, akik fenntartással viseltetnek „hosszú” operái iránt, s a rajongók is, bár nekik kétségkívül diétás adagnak tűnt a kínálat. Az ő számukra épp a ritkán hallható és a népszerű-közismert részletek választékos egymásutánja jelenthetett élményt. Ehhez a programhoz keresve se találni ideálisabb karmestert az operák világában oly járatos Kovács Jánosnál. Ismeri és szereti Wagnert, tehát intellektuálisan és emocionálisan is remek vezetője az előadókna. A zenekarnak ezúttal nemcsak egy stíluson, hanem egy szerző életművén belül maradván, lehetősége volt a varázslatos wagneri zenekari paletta színkészletének felvillantására. Főként az ismeretebb részletek minél szebb megoldása tűnt hálás feladatnak, amikor a közönség „tudja”, *mit* fog hallani – s ezért még fogékonyabb a *hogyanra*. Ugyanakkor nem hallgatható el, hogy a terjedelmesebb részletek adták eleve a nagyobb élményt; amikor – akár az adott opera ismeretében, akár anélkül – volt idő beleélni magunkat egy-egy folyamatba. Éppen ezért például Siegmund Tavaszi dala után szomorúan csattant fel a taps, merthogy oly hamar végetért...

(Átéltető-nagy tanulság volt, hogy az operakomponista Wagner nemcsak a számára ideális műfajt találta meg, hanem jó érzékkel bánt az idővel is!) A lírai baritonból tenorra váltott Will Hartmann gyengélkedése után is vállalta a koncertet – jelentették be a koncert elején. Jól tette, hiszen így is megszerezte a közönség szimpátiáját és elismerését. Vélhetőleg tökéletes hang állapotban sem hálás viszonylag kevés részlettel bemutatkozni – az operaszínpadhoz szokott előadó úgy érezheti magát, mint színházi produkciók után film-forgatáson a színész. Amikor Parsifalként a felidézett jelenetben *bejött* (nem pedig kezdettől jelenlévő énekes-közreműködő), érezhetően hozta magával a színpad többletét. Azon viszont érdemes lenne elgondolkodni, érdemes-e a részletek folyamatát megszakítani a kórus (akár többszöri) bevonulásával. Annak nem volt funkciója – viszont megtörte a varázst. A Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Kórus évenkénti „Magyar Szimfonikus Körkép” sorozatbeli fellépésének megunthatatlan csodája, ahogyan akár egy egész koncert-felidőt is némán fegyelmelgetten végigül a nagylétszámú énekesgárda. Vélhetően a Nemzeti Énekkar tagjai is szívesen meghallgatták volna a zenekari részleteket és a szólista produkcióit. Kettőn áll a vásár; valószínűleg nem annyival kevésbé érhető szövegmondással énekelt a férfikar, mint amennyire nehezen értette néha a feliratozással elkényeztetett közönség. Azt azonban érdemes lenne szem előtt tartani, hogy amikor semmiféle „segédeszköz” nem áll a hallgatóság rendelkezésére, akkor megnő az előadók felelőssége a szövegérthetőséget illetően.

A Wagner-életmű ismerői tudták: a kiválasztott részletek nem – mint „legjobb sikerültek” – kivételes értékük miatt lettek „válogatott gyöngyszemek”, hanem azért, mert (viszonylag) fájdalommentesen kiragadhatók a környezetükből. Aból a környezetből, amely hasonló gyönyörködésre kínál lehetőséget. A koncert után az ember kedvet érzett ahhoz, hogy az ízelítőt mielőbb folytassa az egész estét betöltő operák/zenedramák főfogásaival. (FK)

\*\*\*

A tavalyi Csajkovszkij-maratonon megismert szólistát köszönhetett ismét a **MÁV Szimfonikus Zenekar** december 12-i

koncertjének közönsége: Alexander Markovot. Ő volt a zenekar vezető karmestere, Kollár Imre által vezényelt est centrális részének főszereplője. A műsorösszeállításból adódóan ugyanis, három részesnek tekinthető a program. Önálló értékű volt a nyitószám, Mozart „kis” g-moll szimfóniája. Kidolgozott előadásban csendült fel, érezhetően a vonóskar jelentette a hangzás „bázisát”, amelyhez megannyi szint és feszültség-hordozó elemet adtak a fúvósok. Kiváltképp tetszetősre sikerült a Menuetto közép része. De „élt” az egész mű: a tételekben markáns karakterek, jól körvonalazható hangulatok sorjázta, és egymásutánjukból arányos építmény alakult. Talán csak a „mozarti derű” hiányzott, ami ideális esetben átragyog a vidámnak aligha mondható mozzanatokon is.

Sibelius Hegedűversenye szinte csak alkalmat kínált ahhoz, hogy Alexander Markov ismét lenyűgözhesse hallgatóságát. A 45 éves orosz művész, aki 1982 óta az Egyesült Államokból jár világhódító koncerttúrait, egészen kivételes jelenlét a virtuózok között is. Gyönyörű tónusú hangon játszik, ami már önmagában is élmény. Mégsem elégszik meg a szép-hangzással, hanem zeneileg kidolgozott interpretációt közvetít általa. Nem távolodik el a zene mélységeitől a csillogó felszín kedvéért, amelyet – a ráadás-ként adott lélegzetelállító Paganini-caprice tanúsága szerint – egészen elképesztően tud megjeleníteni. Tartalommal tölti meg a lassú kantábilis melódiákat, amelyek érezhetően hasonlóképp kedvesek számára, mint a bravúrdarabok. Mindenesetre, egészen ritkán hallható adalékokat kaptunk a hegedű színvilágának kimeríthetetlenességéből. A zenekar – mint mindig, ha kiváló szólistával játszhat – érzékeny, néha már-már túlságosan is diszkrét kísérőre gondoskodott.

A második rész nagy vállalkozása Mahler I. szimfóniájának négyteteles verziója volt. A MÁV Szimfonikus Zenekar repertoárja gazdag, ám a Mahler-játszás (értéketően) viszonylag a perifériára került. Ily módon az előadást inkább alakította az aktív figyelem, mint a korábbi ismeretanyag. Régi igazság, hogy minden előadó a maga részéről ösbemutatóként éli meg, amikor először vesz részt valamely mű megszólaltatásában. Ezzel magyarázható, hogy néha az egyszeri vállalkozások feltűnően sikeresnek hatnak – kiváltképp, ha a játékosok egyszerre



„fedezik fel” a darabot a közönséggel. Nos, Mahler I. szimfóniájáról korántsem mondható el ez. A megannyi felvételen rögzített kompozíciónak vannak olyan sajátosságai, amelyek beleivódtak a zenekedvelők tudatába, emlékei közé – s ezeket szeretné újrahallani, hacsak nem valami mást, ám hasonlóképp meggyőzött kap. A koncert során nem tudtam szabadulni attól az érzéstől, hogy tagjai nem ismerik eléggé a művet. Arra alapozom ezt a gyanút, hogy még a kidolgozott partitúra-részletek is gyakran jelentés nélkülinek tünnek. Funkciótlanak voltak a leheletfinom pianissimók, oly módon közömbösek, hogy nyilvánvalóan semmit sem akartak „jelenteni”; márpedig korántsem mindegy, hogy milyen mögöttes szándékot tulajdonítanak valamely zenei közlendőnek. Példának okáért, vélhetőleg „szabadabban” instrukciót követően sikerült mesterkéltre egyik-másik „madár-motívum”, máskor a mélyvonósok halk szólalmában nem érződött a tematikus rang. Az viszont tagadhatatlan: változatos volt a felcsendülő hangzás, színeiben, néha karaktereiben is. Ám hiányzott a fanyar íz, a groteszk finton – helyét gyakran a szokatlan vagy a furcsa vette át, ami korántsem egyenrangú. Személy szerint nekem a legnagyobb hiányérzetet a III. tétel meg-nem-éltsége okozta – ebben talán a túlságosan „menőse” vett tempó is közrejátszik. Ami nem tévesztette (nem téveszthette) el hatását, az a monumentális fináléba torkolló ciklus felépítése. Nagy igazság, hogy az előadói közeg: vezető; amíg a szerzői szándékkal még nem azonosultak, nem tudják közvetíteni, továbbítani. Ezúttal a többszöri eljátszás mellett sokat segítene különböző interpretációinak megismerése – hogy ki-ki képes legyen saját elképzelését kialakítani a műről – s ekkor, összefogott irányítással megszülethet az együttes saját olvasata. (FK)

\*\*\*

Alig néhány nappal az után, hogy megnyerte az **MR Szimfonikusok** első karmesteri posztjára kiírt pályázatot, Stephen d'Agostino máris nyilvános hangversenyen mutatkozhatott be az együttes élén. Nemcsak Mozart és Webber gyászmiséjét hallgatni mentem el tehát a koncertre, hanem azért is, hogy a kiválasztott alkalmasságáról meggyőződjem. Hamar kiderült: a magyar zenei élet-

ben másfél évtizede fel-felbukkanó dirigens a szakmát lelkiismeretesen elsajátított tucatkarmester. A rendezők ügyesen szerkesztették a műsort: nem rá alapozták a sikert, hanem a művekre. Mozart hattýudalát a Budafoki Dohnányi Zenekar „házi zeneszerzőjének”, Pánczél Tamás kiegészítéseivel adták, Webber Requimejét pedig műsorra tűzték – ez a tény már önmagában kellő érdeklődést kelt a világhírű musicalszerző előéletének ismeretében.

A harminchét éves, New Yorkban született d'Agostino vajmi keveset tud e gyász-mise szerkezetéről; a Dies irae tételt közvetlenül a Kyriéhez kapcsolta – az avizót kísérő hangos dobantása feltűnő igyekezetéről tett tanúbizonyságot –, és csak utána tartott tételszünetet, jóllehet e két szakasz liturgikusan különálló. Ami ennél koncertteremben fontosabb: zeneileg nem éreztem indokoltnak e döntését.

Átlagos Mozart-rekviemet hallhattunk, de nem hallgathatjuk el, hogy csalódnunk kellett a dirigens szakmai felkészültségében azokban a pillanatokban, amelyekben – Pánczél Tamás kiegészítéseiben és főleg a Webber-mű néhány helyén – a nagy létszámú előadógárda széteséssel fenyegetett. Hogy mitől volt átlagos az előadás? Ez a mű több karakterek, hangulatok bámulatosan megharmonizált sorozatánál. Egyértelmű, hogy a zenei alakzatok, hangvételek, motívumok, karakterek alapját a szavak jelentik. A dirigens azonban nem fektetett kellő súlyt a szöveg artikulációjára, így Mozart zenéje nem telt meg tartalommal, – horribile dictu – nem volt több, hangok üres sorozatánál. Pedig a kamarakórossá zsugorított MR Énekkar erre igencsak alkalmas lett volna. Ami a hangzásarányt illeti: talán még nem szoktak hozzá a csökkent létszámhoz, de mindenképpen a karmester feladata lett volna a basszust visszafogni, az altot pedig nem hagyni el-süllyedni a hangáradatban.

A jól ismert Lacrimosa-befejezés helyett Pánczél megkomponálta a tétel végére azt az Ámen-fűgát, amelynek csupán tizenhat ütemes vázlata maradt fenn, és amelyet a szerző a kutatók szerint a Lacrimosa után, külön tételként gondolt el, Gassmann c-moll requiemjének mintájára, egyfajta diadalmas kontrasztként a síró affektusra épülő zene után. A kiegészítés összességében tetszett, bár a felrakás vaskossága néha Stokowski Bachhangszereléseit idézte. Mint sajnos

gyakran tapasztaljuk, a négy szólista ezúttal sem vett tudomást egymásról. Miks Adrienn szép, de kevésbé átütő erejű szopránja mellett Megyesi Schwartz Lúcia sűrű altját csak erős odafigyeléssel lehetett hallani. Fekete Attila nem tud elénekelni portamento nélkül egy dallamot, ami Webbernél nem zavart, a Mozart-műben annál inkább. Hámori Szabolcs érdekes módon a Tuba mirum tételben nem remekelt, az együtt énekelte szakaszoknál sokkal erőteljesebb basszusnak mutatkozott.

A második féldőben hallott mű amolyan „félezrek szimfóniája”, igaz, Webber Requiemje Mahler mellett sokat köszönhet Orff Carmina Buranájának is. Itt csatlakozott az előadógárdához a Honvéd Férfikar, a Nemzeti énekkar, az MR Gyerekkar és a Budapesti Akadémiai Kórustársaság. Tipikusan olyan kompozíció, amit élvez a hallgató, mert – bár nem eredeti – kellően változatos és „fogyasztóbarát termék”, mély nyomot mégsem hagy benne. Zeneileg nem annyira erős kompozíció, és mutatis mutandis számos más (netán bármilyen) szöveggel megszólaltatható lehet. A gyermekkar két szólistájára nehezedett nagyobb súly – ők kezdték és végezték be a művet –, de összességében elmondható, hogy a résztvevő együttesek mindegyike jól teljesített. Habár a karácsonyi időszak nem éppen a rekviemek ideje, a szerkesztésnek köszönhetően a műsor létjogosultságot nyert: egy város komolyzenei koncertéletéből nem hiányozhatnak az efféle könnyedebb, ritkaságszámba menő produkciók sem. A koncert alapján úgy érezzük, a január elsején hivatalba lépett új karmester tevékenysége mellé továbbra is elkél majd a leleményes műsorszerkesztés. (2008. december 13., Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem)

(VT)

\*\*\*

Ünnepélyes műsorról búcsúzott az ősztendőtől idei utolsó MÜPA-szereplésével a **Zuglói Filharmónia – Szent István Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus**: szólisták (Sáfár Orsolya, Gémes Katalin, Kéring László és Cser Péter), valamint a Szent István Gimnázium Vegyeskara és a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola Vegyeskara közreműködésével Händel egyik legnépszerűbb oratóriumának az I. és II. részét tűzte műsorra. A dirigens: Záborszky Kálmán volt.

A Messiás: monumentális mű, még a mamutkoncertek idején is próbára teszi előadóit és hallgatóit egyaránt. Ilyen meggondolásból érthető, hogy nem az egész mű előadására vállalkoztak (a másik megoldás a drasztikus „húzás” lett volna). Ebben a tetszetős torzózváltozatban a híres Alleluja-kórossal ért véget a koncert. És ez az a pont, ahonnan érdemes kezdeni a beszámolót. Jócskán elmúlt már fél 10, amikor kicsendült a II. rész záróakkordja. Kicsendülhetett – nem tapsolt bele senki (megannyi koncertből élő-felvételt készítők ilyen tetszésnyilvánításról álmodnak...). Pedig tetszett, ez a taps terjedelmével is mérhető...

A sokadik visszatapsolást ráadás követte: az Alleluja-kórus megismétlése. Ekkor felszabadultabban muzsikáltak az előadók, s megjött a közönség hangja is. Ez a legszebb visszaigazolása annak, hogy a közönség végigélte a művet.

Händel idejében mintegy huszonöt vonóshangszer, ezen kívül négy oboa, négy fagott és az egyes tételekben előírt trombiták és üstdob alkotta a Messiás zenekarát. Aztán erőteljesen megnövekedett az előadók létszáma, a későbbi zeneirodalomból talán Orff Carmina Buranájához hasonlítható, ahogyan „elszabadulnak” az előadói indulatok – már korántsem a műről van szó, hanem a célt a remekmű előadásában való részvétel jelenti. Az autentikus hangzásra törekvő, régizenei együttesek jóvoltából próbálhatjuk elképzelni, milyen lehetett a hangzás annakidején...

A mostani előadásban a „legyen a Messiás mindenkié” elv korántsem ment a hangzásarányok rovására. Pontosabban: Záborszky Kálmán valami egészen rendkívüli kísérletre vállalkozott; olyasmire, aminek a haszna hosszú távon fog kamatozni a zenekari játékosok és az énekari tagok gyakorlatában egyaránt. Először is, nem akarták bombasztikus hanghatásokkal letaglózni a közönséget. A zenekar precíz-figyelmezetten játszott; a vonósok gobelin-technikájú háttérrel biztosítottak az énekesek számára. Az ismétlődő apró ritmusképletek sorjázásából „élő” hangzás alakult, s jóllehet takarékosan bántak a vonóval, a pontos-pregnáns indítások gondoskodtak az állandó dinamizmusról. Az est igazi csodáját azonban az énekadar adta: a könnyed hangú, virtuozitást igénylő, gyakran

hosszú melizmákat tartalmazó részek olyan homogéneitással szólaltak meg, amelyet képzett énekesekből álló, kislétszámú együttesektől szokás elvárni (gondos arányérzékre vall, hogy nem a mindig-mindenki-mindent elv érvényesült...).

A nagy lélegzetű barokk mű (így torzóként is) repertoár-bővítő darabjuk; különös nehézséget a continuózás jelenthetett – a játékosok életkora is indokolja az e téren való tapasztalatlanságot... Ráadásul, ilyesmit leginkább „élőben” lehet megtanulni. A billentyűs continuo-játékos számára talán még nagyobb feladat volt a recitativók kísérete – ebbe még bele kell tanulnia. Nem állt ezzel egyedül; az egyik accompagnato-tételt kétszer kellett indítani.

Zenekarnevelő, pontosabban: zenekari tagokat képező iskola – ez jutott eszembe a produkcióról. És ebben a szellemben talán az is hasznos volt, hogy négy egészen különböző karakterű szólistával léptek fel. Kéringer László énekét hallgatva mókás elképzelni, hogy kérdőíven a foglalkozás rovatba jelenleg azt írná, hogy „az Operettszínház karigazgatója”. Énekén érződik (szombat-helyi) Fiú Énekiskolai múltja; mer szabadon énekelni, szinte időtlenül lassan, máskor díszítéssel hirtelen megemelve, felizzítva a hangzást. És mer halkán énekelni – technikájának köszönhetően telt a hangzás mindenkor, a szinte elszuttogott hangzó is eljutott a közönséghez. Nála a régizene immár adottság; annál meglepőbb és örövendesebb az a műgond, amellyel Gémes Katalin berendezte szólamát. A megtervezett (és mindig sikeresen kivitelezett) díszítések hallatán csak csodálkozhatunk azon, hogyhogy nem „fedezte fel” és sztárolja szólistaként megannyi hazai régizenei együttes. Sáfár Orsolya megnyerő személyességgel, már-már színpadi szólista-attitűddel énekelt, ám szólamának magas régiójában azonban mintha nem mindig lett volna ura a hangjának. Cser Péter számára nem tűnt testreszabottnak a személytelen baszus-szólam, afféle penzumként róta le accompnatoin túl áriái is.

Ez a koncert korántsem „mértőldkő” az együttes emlékezetes produkciói sorában – ám az alapkövek számát gyarapítja. A koncertet megelőző próbafolyamat tapasztalatai minden bizonnyal jótékonyan éreztetik hatásukat a későbbi produkciók esetében.

\*\*\*

Nagy sikerrel búcsúzott az óévtől a Zeneakadémián a Romantikus-bérlet 3. estjével december 17-én a **Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar**. Talán a műsor bártortalanította el azokat, akiknek a távolléte következtében nem volt teltház a Zeneakadémia Nagyterme? Mindenesetre, Keller András zeneigazgató műsorpolitikája ismét diadalmaskodott: élményekkel és zeneirodalom-ismerettel gazdagodott, elégedett közönség távozott az est végén. A program ezúttal igencsak tágan volt értelmezhető; a műsor első részében a Giya Kancheli Styx című kompozíciója került – jó kilenc évvel az amsterdami ősbemutató után – magyar közönség elé, a program második részében pedig Schönberg nagyzenekari átíratában hangzott el Brahms g-moll zongoranyegese. Ez utóbbi éppen 70 éve szerepelt először nyilvános hangverseny műsorán az Egyesült Államokban (nem kisebb dirigens, mint Otto Klemperer vezényletével).

A Styx sajátos versenymű; a kiváló brácsaművész Jurij Basmét felkérésére készült. A szóló ezúttal – az eredetivel egyenrangú verzióban – hegedűn szólalt meg, Gidon Kremer tolmácsolásában. A műben helyet kap a vox humana is; az MR Énekkar működött közre ezen az estén.

Romantikus kortárs? Kortárs romantikus? A cím akár magyarázhatja is e kettősséget, hiszen a Styx folyó az élők és holtak (a jelen és a múlt) világát határolja el egymástól. A szólista vállalja a közvetítő Kháron szerepét, míg a zenekar a múlt időnek az időtlenségét érzékelteti. Mind ezt az ismertetőből tudta meg az érdeklődő, s azt is, hogy a grúz szavakból összeállított szövegnek nem a jelentése, hanem hangzásának „zeneisége” volt fontos a szerző számára.

Mindezen információk birtokában nem volt más dolgunk, mint kényelmesen hátradőlve hallgatni a zenét, a megszülető hangzásokat. Kremer játékában az elkötelezettség volt érezhető (bármiféle figyelemfelkeltő információ nélkül is), a zenekar érezhetően kedvvel vett részt a hangszín-játékban, s ezúttal a vonóskar valamennyi szólama egészen kivételes tónusokat, árnyalatokat jelenített meg. A nagy létszámú zenekar hangzása széles dinamikai skálán mozgott, a harsányabb részekben inkább csak látványként, semmint akusztikusan észleltük az énekesek

közreműködését. Összességében alkalmas volt az előadás arra, hogy ki-ki megtanulja Kancheli nevét, vagy megszeresse muzsikáját.

A második részben a zenekaron úgy szólalt meg a kamaramű, hogy átirat-voltánál erőteljesebbnek hatott az adekvát hangzás. A nagy apparátusnak funkciója volt; az egyes hangszercsoportok kamazenei érzékenységgel léptek kapcsolatba egymással. A dirigens Keller Andrásnak sikerült elérnie, hogy a játékosok ne csupán az irányításra hagyatkozzanak; korántsem utasítást követő bábok, hanem képzett muzikusok, akik személyesen is érdekeltek az össz-hangzás létrejöttében. Úton Schönberghez? – egy ilyen projekt első állomásának is tekinthető e mű sikeres bemutatása. Mert aki ezt hallotta, abban minden bizonnyal felébred az érdeklődés a szerző saját kompozíciói iránt.

Változatos műsorkínálat az éves programban – ez önmagában is dicséretes. Ráadásul hogyha tetszésre talál mind az előadók, mind a hallgatók körében, az a zenei élet nagy nyeresége. Az újdonságnak ugyanis nemcsak a varázsa nagy, hanem a „pedagógiai”, „hallásfejlesztő” hatása is; a zenebarát ugyanis megszólítva érzi magát, hogy önállóan formáljon véleményt, s úgy hallgat zenét, ahogyan az az igényes muzikusok álmaiban szerepel: figyelmesen, nyitott füllel és szívvel. (FK)

\*\*\*

**A 2009-es év** egyik első ígéretes koncertje a január 4-i Puccini-est volt, melyet a szólisták nevével hirdettek. Rost Andrea partnere a megbetegedett Marcelo Álvarez helyett Stefano Secco lett (ami a műsorban annyi változást hozott, hogy pluszként hallhattuk Pinkerton áriáját is). A munkából azonban alaposan kivette a részét a **Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara** is, Kovács János vezényletével.

A Bartók Béla Nemzeti hangversenyterem megannyi operaelőadásnak adott immár otthont, többségüket koncertszerűnek vagy fél-szenézottnak nevezve. Ezúttal a névtelenség homályában maradt a kreatív team, amely egyedi, tetszetős színpadi háttérrel gondoskodott: több felületet hoztak létre, melyekre

képeket vetítettek (Puccini-fotókat, dedikált képeket, kottakiadványok címlapját vagy plakátokat). Műsorszámokként változott a térbeli faliújság, sohasem terelve el a hallgató figyelmét.

A zenekar öt jelentős önálló számot kapott: nyitószámként a Capriccio sinfonicót, Des Grieux áriája előtt a Manon Lescaut, utána pedig a Pillangókisasszony Intermezzóját, a második rész kezdetén a Preludio sinfonicót, majd a Tosca- és Turandot-részleteket elválasztandó, a Krizantémok című, eredetileg vonósnégyesre szánt elégiát. Kínálkozott tehát a kettős megmutatkozás lehetősége: az önálló játéka és a kíséreté. Mindkettőben rutinos az együttes, talán épp ezért nem érezték a kihívás erejét.

Puccini zenéjéről szokás mondani, hogy „önmagától hat”. Nos, ez azért nem egészen így van. Az „önmagától hatás” inkább a zenének arra a sajátosságára utalhat, hogy nehezen megragadható, miben rejlik az elementáris hatás titka (aligha tekinthető véletlennek, hogy a Puccini-operáknak, amelyek mindig előbb találták meg az utat a nagyközönség szívéhez, mint a több-kevesebb prekonceptióval figyelő szakmai közönséghez, mindmáig nincs érdemi analitikus szakirodalma).

A Capriccio sinfonico ideális helyen volt; hiszen a Bohémélet részletei követték, tehát azé az operáé, amelybe szinte hangról-hangra átvette az egykori diplomamunka egyik témáját. Rodolfo, majd Mimi áriája következett, s kettősükkel folytatódott a műsor.

Az áriákat a közönségnek énekelték, pedig „belefért” volna, hogy a színen legyen a számok operabeli címzettje is. Stefano Secco fokozatosan talált magára a MÜPA nagy színpadán, Rost Andrea azzal okozott meglepetést, hogy a második részben Tosca és Cavaradossi I. felvonásbeli kettőséhez kottára volt szüksége. Secco mindvégig diszkréten háttérben maradt a jellegzetes-szép hangszínű primadonna mellett, aki leginkább Csocsoszán nagyáriájával és Liu két áriájával vívta ki a közönség elragadtatását.

Kovács János dirigált, a zenekar játszott és kísért, egyiket sem szívből jövő lelkesedéssel. Így a közönségnek csak azt tették lehetővé, hogy mintegy „átismételje” a szívhez szóló Puccini-dallamokat.

Aki most akart volna ismerkedni Puccini zenéjével – nos, az aligha érthette, hogy miért hódít szinte megszületése óta töret-

lenül ez a muzsika. Mert már-már érzelmentesre hangolva csendült fel – talán megannyi szirupos interpretáció ellensúlyozására (ám ezúttal átesve ama bizonyos ló másik oldalára...).

Ha valaki par excellence operaénekes, aki megszokta, hogy estéről-estére egész művekben formál meg egy-egy szereplőt, bizonyára problémát jelenthet az összefüggéseiből kiragadott áriák, részletek megszólaltatása. De aki már készített ária-lemezt, s fellépett ária-esteken, annak nem jelenthet problémát valamely kulcsfontosságú részlet önálló megszólaltatása. Tisztában kell lenni azzal, hogy a hallgatónak sincs ilyenkor módja az érzelmi folyamatok végigélésére, amelyek az operákban az áriákat életre hívják – ilyen meggondolásból még inkább kellene törődni az intenzitással. Vonatkozik ugyanez az intermezzókra, amelyek vegyes műsorú ária-esteken néha a szólisták tehermentesítését szolgálják. De itt – Pucciniről volt szó, azaz, lett volna szó, kizárólag.

Még az olyan „evidenciák” is rejtve maradtak, mint az unisonók, tehát, amikor a zenekar egy vagy több szólama együtt dalolja a legjelentősebb melódiákat az énekesekkel! Általában (többé-kevésbé) együtt voltak – de ha ennek az együttlétnek a többsége (a jellegzetes könnyeztető puccinis hatásmechanizmus) nem érződik, akkor elvész a szerzői közlésnek az a része, amely eme kifejezőeszköz tudatos alkalmazásából adódik, azaz, adódhatott volna.

A térbeli faliújság egyik-másik „képkere-tében” néha megjelent a zenekar (vagy néhány játékos), máskor pedig Kovács János. Eredeti ötlet, élvezetes látvány (még az sem hatott túlságosan zavaróan, hogy a kép esetenként tükörszimmetrikus volt, tehát nem a látott beintés irányából csendültek fel a kívánt hangzások). Ebből az derült ki: voltaképp szinte mindegy, hogy mennyire kidolgozottan-részletezően kér az elképzelt hangzás érdekében mozdulataival a dirigens – a jelenlét aktivitása hiányzott bántóan a hangszeresekből.

Tetszetős részletmegoldások akadtak szép számmal – ez azonban nem elég ahhoz, hogy a potenciális új közönséget egy életre eljegyezzék az oly sok vizet zavart (sőt, vihart aratott) műfajjal.

Márpedig épp a kevés ellenállást kiváltó műsorok esetében érdemes erre a szempontra fokozottan figyelni!

(FK)

Reményi Ferenc:

## Reményi Ede hegedűművész életrajza

– 8. rész

## A hindu zene

A „Daily Englishman” bevezető megjegyzése: Reményi, a kiváló magyar hegedűművész leírta számunkra egy látogatását a Bengal Academy of Music-ban, mely leírását különös érdeklődéssel fogják olvasni a szakemberek. A hindu zenéről sokat írtak már európai zenei szakértők, de különösen Sourindro Mobun Tagore radsa, kinek tollából az állandó értékű művek egész sora jelent meg a hindu nemzeti zenéről, és aki a Conservatorium felállítására szentelte idejét és vagyonát. Mindazonáltal, mi európaiak távol vagyunk attól, hogy e zene szépségét és értékét ismernők. Tudjuk, hogy Guido d'Arezzo által, a 11. század elején, az európai zenében bevezetett kottairás eredetileg Indiából származik, és több mint 2000 éves; továbbá, hogy mi itt (Indiában) élő állapotban bírjuk a görögöknek néhány archaikus zenei formáját, és hogy a hindu zene virágzó kora a mohamedán dinasztiák előtt volt. Mégis zavarban vagyunk, ha arról van szó, hogy hindu melódiákat értékeljünk. Ezért kapóra jön nekünk, hogy ilyen kiváló zenei tekintély mint Reményi, a véleményét nyilvánítja. De most adjuk át a szót neki.

„Ha részletesen akarnók tárgyalni a hindu zenét, köteteket kellene megtöltenem vele. Nekem azonban arra kell szorítkoznom, hogy mint zenész, pártatlan véleményemet nyilvánítsam, amennyire e tárgyról való ismereteim terjednek. Első sorban el kell ismernem azon munkának értékét, melyet Radsa Sir Sourindro Mobun Tagore végzett, midőn egy majdnem veszendőbe ment, és igen finom művészetet feltámasztott. Megérkezve Indiába, nagy érdeklődéssel kérdezősködtem a hindu zene iránt, azonban mindig csak két dalt ballottam, amelyek sem szépek, sem eredetiek nem voltak, valami európai ízlés érzett meg rajtuk. Ezért nagyon megörültem, midőn néhány napja Sir Mobun Tagore meghívott, hogy látogassam meg néhány valódi, régi hindu zenedarab meghallgatása végett. Magammal vittem kottapapirost és tollat, hogy feljegyezsem igen érdekes zenei társalgásoimat a tudós radsával. Nagy élvezet volt

számomra ezeket az egészen újszerű dal-  
lamokat hallgatni. Melódikus és ritmikus  
felfedezések voltak ezek. Mikor a radsa pa-  
lotájához értem, a szolgaseregen kívül egy  
bennszülött őrszemet láttam, puskával a  
vállán, és egészen olyan egyenruhába öl-  
tözve, mint valami angol katona. Beje-  
lentettek a radsánál (radsza = keletindiai  
fejedelem, király), és amikor az első emelet-  
re értem, egy úriembert pillantottam meg  
egy kis szobában, íróasztal mellett ülve. Ez  
volt a radsa, ki engem felette barátságosan  
köszöntött. A radsa a veleszületett udva-  
riasság és szívéllyesség megszemélyesítése.  
Azonnal láttam, hogy tudós ember, és hogy  
igen komolyan veszi a hindu zenét. Mi ze-  
nészek könnyen megértjük egymást, mert  
van egy nemzetközi nyelvünk, és ez a  
hangközök nyelve. A beszélgetés folyamán  
egy finom külsejű fiatalember lépett be, kit  
a radsa mint Bramod Kumar Tagore nevű  
fiát mutatott be. Jobb kéz felől, egy kis szo-  
bában néhány bennszülött úriember ült a  
padlón, hangszereket vizsgálgatva. A radsa  
mögött egy nagy üvegszekrény állt, tele  
japán hangszerekkel, miket a mikádótól  
(császártól) kapott ajándékba. Balra tőlem,  
egy antik padon egy igen értelmes arcú,  
középkorú férfi ült, egészen hindu ruhába  
öltözve. E férfi, kit Babu Kali Prasanna  
Banerjje (zenemester) néven mutattak be,  
inkább magyar embernek látszott, mint  
bengálinak. Éppen olyan folyékonyan be-  
szélt angolul, mint a radsa és fia. A radsa  
valami keverék hindu fajta sitáron játszott  
(megj.: a sitar perzsa eredetű, 3 húros,  
hosszú nyakú lant). Kali Prasanna egy  
valódi hindu sitart tartott a kezében, mely  
oly hosszú volt, mint az, amellyel Saras-  
vatit, a hindu zene és tudomány istennőjét  
ábrázolják. Úgy tetszett nekem, mintha az  
istennő kiterjesztené szárnyait a két zenész  
fölé, mialatt rapszodiáikat játszották. A leg-  
nagyobb élvezettel és figyelemmel hallgat-  
tam e hamisítatlan eredetű zenét, melyet  
teljesen megérttem, hiszen az igazi művé-  
szetet mindenki megérti. A kettős mintegy  
negyedórát tartott, és világosan megkülön-  
böztettem azon hangközöket, melyeket úgy  
a mi zenénkben, mint a régi görög hang-  
sorokban is megtalálunk. Megvolt benne az

a panaszkodó, különleges skála is, melynek  
lemenő és felmenő részében a bővített kvart  
fordul elő. A radsa játszott a vezető-  
szólamot, és kész művésznek mutatkozott.  
Kali Prasanna virtuóz tőkéllyel kísérte őt, és  
azonnal kitaláltam, hogy kísérő szólamá-  
ban a legszövevényesebb ellenpontot, és pe-  
dig a helyes ellenpontot rögtönözte. Így cso-  
dálkozásomra, azt kellett felfedeznem,  
hogy a hindu zene ugyanazon alapra van  
építve, mint az európai, amely szintén a  
Keletről származik. Tudniillik a tonikán, a  
dominánsan és a szubdominánsan alap-  
szik. Lejegyeztem a zene legjellegzetesebb  
vonásait, és a radsa tökéletesen helyesnek  
találta. Ezután igen érdekes eset történt.  
Hálámat zeneileg óbajtottam kifejezni a  
radsának, és arra kértem fiát, hogy diktál-  
jon nekem találomra négy hangközt. Ezt  
megtette. E négy hangra egy teljesen sza-  
batos magyar dalt komponáltam, és írtam  
le, melyet a radsa és fia helyesen olvastak és  
énekeltek. Ez azonban nemcsak elismerés  
volt részemről a kitűnő fogadtatásáért, de  
úgyis zenei csapda is. Látni akartam,  
vajon a radsa és fia képesek-e közölni  
ezen rögtönzött magyar dalt Kali Prasan-  
nával; örömmre és meglepetésemre, a  
radsa lemásolta ezen ötsoros rendszerben  
írt dalomat, összes ritmikái interpunkciói-  
val (írásjeleivel), egysoros kottairásba,  
melyet nem ismertem. Kali azonnal eljá-  
tszotta – még pedig korrektül – az én ma-  
gyar dalomat. Szóval felsültem a zenei  
csapdámmal. Mindezekből azt következtet-  
tem, hogy a mi zenénk keletről származik,  
aztán a hindu zene mai állapotában ott  
van, ahol a mi zenénk volt a 16. század-  
ban, amikor Palestrina lángesze rendet  
teremtett a gregoriánus formákban, melyek  
a Keletről jöttek. Palestrina a mi európai  
zenénk igazi alapítója. Azon magvakból,  
amelyeket ő vetett, fejlődött ki a századok  
folyamán mai csodálatos állapotáig,  
Bachon át Beethovenig. Palestrina és  
Beethoven közt mintegy három század  
van; mily nagy fejlődés ily rövid idő alatt.  
Jöhetne egy hindu Palestrina is, ki felszaba-  
dítaná hazája ősi zenéjét. Abogy mi az  
egyszerű gregorián énektől előhaladtunk  
Beethoven szimfóniáinak nagyszerű poli-

főn szépségeibez, éppúgy India gyönyörű dallamai is egy új művészet kiindulását képezhetnék. A jó Saurindro radsa ezen új művészet prófétája. Remélem, lesznek követői, akik az ő igen érdekes zenei mozgalmának értékét megértik.

Sokan azt mondják, a zene nem régi találmány. Én az ellenkezőjéről vagyok meggyőződve. De ha úgy is volna, mit sem jelentene, mert minden az egyszerű kezdetből indul ki. Ha kritikánkat ilyen érvelések irányítanák, vége lenne minden művészetnek, és a világ nem ismert volna meg egy Beethovent, Gluckot, Mozartot, Haydnt, Bachot és Chopint.

A zenei géniusz nem szorítkozik egyik vagy másik népre vagy országra. Befejezésül köszönetemet kell kifejeznem a radsának azon zenei kinyilatkoztatásért, amellyel megörvendeztetett, s amely még bizonyára sok zenetudóst fog megörvendeztetni a kritikus Európában.” (Ezen recenzió, vagy vélemény is jellemzi Reményi Ede minden művészi szépért könnyen lelkesedő, és előítélet nélkül nyilatkozó, fogékony természetét.)

Én nyolc évvel később, egy hónapot töltvén Calcuttában, hallottam nagybátyám szoros kapcsolatáról a fejedelmi indiai zenetudóssal. Konzulunk útján kérdést intéztem tehát hozzá, vajon elfogadja-e látogatásomat? Igenlő válaszát véve, felkerestem. Látogatásomat később leírtam, és közzé tettem a „Vasárnapi Ujság” 1897. évi 9. számában „Látogatás a hindu zenekirálynál” címmel. E cikkem szerint, midőn a látogatás folyamán nagybátyámra került a szó, a radsa megemlékezett a vele töltött időkről, és hozzátette, hogy igen gyakran zenéltek együtt. Örömmel látszott emlékezni az európai művésszel kötött ismeretségre. Megmutatta nagybátyám fényképét, amelyik az egyik asztalon volt. A fényképen ott volt aláírása, s fölötte egy angol dedikáció: „A hindu zenekirálynak, egy magyar hegedős-dalos”. Az utóbbi szó helyén egy azonos értelmű indiai szó volt. „Igen kedves emlékem” – mondta a radsa.

A Bombay-ban megszerzett indiai kapuról – melyet azonban magával soba nem vitt – az összegző végtanulmányban lesz szó. Az „Evening Star” interjúja szerint, Indiában játszott csupa bennszülöttekből álló közönség előtt is (csak az angol kormány képviselői voltak még jelen), és éppúgy, mint az új-zélandi maorik előtti zenéléskor, egyáltalán nem tért el rendes műsorától, tehát játszott klasszikus darabokat is. Úgy bánt velük, mint bármely európai zeneértő hallgatósággal. Csak igyekezett még bensőségebben játszani, mint rendesen. „A batás



Reményi Ede ikergyermekei, Tibor és Adrienn

bámulatos volt” – mesélte Reményi az interjú készítőjének. Ha hat darab eljátszásában állapotam meg, kénytelen voltam tizenhatot előadni, a szüntelen újrázásnak engedve. A maori és hindu hallgatóság semmiben sem tért el egymástól. Reményi egyébként azt az elvet tartotta szem előtt, hogy egyszerű, de azért zeneileg értékes darabokat játszott első hangversenyein, melyeket valamely helyen adott. Csak ha érezte, hogy a közönség, és ő közte bizalmas viszony keletkezett, vette elő a nehezebben érthető, igazán klasszikus darabokat, amilyen például Bach Ciaconnája, melyet igen sokszor játszott széles e világon. Indiából visszafordult, és Kelet-Ázsia hatalmas birodalmait, Kínát és Japánt kereste fel, ahol 1886 nyarán időzött. A messzi Keleten is tudott lelkesedést ébreszteni. Kínában csak néhány nagy városban játszott,

ahol európaiak is vannak. Ezek Hongkong, Kanton, Shanghai. Egyáltalán csak olyan helyeken játszott, hol túlnyomó rész európaiakat talált, vagy legalábbis magasabb műveltségű bennszülötteket, akik zene dolgában a mi színvonalunkon álltak. Tokióban – ami ott még soba nem fordult elő – azon kitüntetésben részesült, hogy egy hangversenye alkalmával Matsuhito mikádó, nejével együtt megjelent a páholyban. A „World” 1898 V/16. száma szerint (nekrológ) a tokiói udvar szertartása olyan szigorú volt, hogy a művész nem hozhatta magával rendes zongorakísérőjét. Szerencsére az osztrák-magyar követ, Zalusky (?) gróf, aki őt bemutatta, mint Liszt tanítványa, kitűnően képzett zenész volt, és a hangverseny sikeresen folyt le. Rendkívül érdekelt Reményit a Felkelő Nap országának kultúrája, mely akkor csak kezdetén

volt korszakos átalakulásának. De már akkor előre látta, hogy az európaiasítás tönkre fogja tenni Japán sajátos, és oly magas fokú nemzeti művészetét.

Japánból Manilán (Fülöp szigetek) és a Malaka szoroson át ismét nyugatnak vette útját, és átbajozva az Indiai óceánt, Mauritius szigetén kötött ki 1887 elején. Ott időzött két és fél hónapig, február havától április végéig, amikor átkelt Dél-Afrikába. Sajátos játéka a véletlennek, hogy az én első nagy kadett-utazásom folyamán (1886–87), egy hónappal azután (május végén) érkeztem Durban-ból jövet Port Louis-ba, Mauritius főbelyére, midőn ő a szigetet már elhagyta, mit sem sejtve ottlétéről. Nagybátyám port-louisi szerepléséről legalább az utcai falragaszok révén értesültem, melyek még láthatók voltak a városban, hirdetve valamelyik hangversenyét. A falragasz így szól: „Concert Reményi – Samedi, 16 Avril a 8 heures du soir avec le gracieux concours de Mme. Baisseuil Baron et M. Edouard Mathe”

Részleteket nagybátyám mauritiusi időzéséről legelőbb M. Sumére-nél, a port-louisi dokkok igazgatójánál tudtam meg, ahol estély volt a „Saida” tisztikarának tiszteletére. Míg bajtársaim nevét csak a legfurcsább elferdítéssel tudták a meghívott francia hölgyek kiejteni, addig az én névjegyről folyékonyan, és nem túl rosszul olvasták le nevemet; látszott, hogy e név igen ismerős előttük. Mindjárt meg is kérdezték, nem vagyok-e rokona a basonnevű begedüművésznek, ki csak egy hónappal távozott el? Elbeszéltek, hogy az ott töltött két és fél hónap alatt több koncertet adott Port-Louis-ban és Curepipe-ben, s hogy játéka mindenkit elragadott: „il est le plus grand violiniste du monde” (ő a világ legnagyobb hegedűse). Nyelvtudása felett is csudálkoztak, hogy mint magyar ember, folyékonyan beszél franciául és angolul. Egy kis társaság kíséretével utazik, s vagy Port Natal, vagy Fokváros felé vette útját. Eszerint útvonalaink Dél-Afrika és Mauritius közt esetleg keresztezték egymást. A Reményi név egész mauritiusi tartózkodásom alatt kitűnő ajánlás volt úgy a francia, mint az angol társaságban, mely két elem akkor valósággal badilábon élt egymással a szigeten. Természetesen nagybátyám nem szorítkozott Port-Louis-ra, hanem bejárta a trópusi természet minden szépségében bővelkedő, egész szigetet. Gyakran, főleg az esti órákban kirándult a Port-Louis közelében lévő villa-telepre, Pamplemousse-ba, ahol a világ egyik legszebben berendezett botanikus kertje van. A kert igazgatója elbeszélte nekem, hogy

nagybátyám órákig szokott a kertben időzni; olykor elhozta magával begedűjét, és ábrándozva játszott a buja természet búvós batása alatt. Az igazgató is a világ első begedűsének tartotta őt.

Dél-Afrikában teljes három évet töltött, és a „Zenevilág” szerint megfordult Port Natal, Fokváros, Kimberley, Grahamstown, Johannesburg és a többi nagyvárosban. Amerikai életrajza szerint a Dél-Afrikában töltött időben állítólag 59 hangversenyen lépett fel. Sajnos, e hosszú időnek bizonyára igen érdekes élményeiről úgyszólván semmit sem tudunk. (Megjegyzés: Reményi 1887. június közepétől 1890. május végéig tartózkodott Dél-Afrikában. Erről J. Bouws írt részletes, német nyelvű beszámolót, lásd a Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae 1968. évi 10. számát, valamint a Zenekar c. lap 2007/2 számát.)

Hogy az oda kivándorolt francia hugenották késői utódaitól 30 régi begedűt szerzett meg, ezt végtanulmányomban említtem meg. Úgyszintén ott idézem egyetlen, meglévő dél-afrikai levelét szó szerint, melyet Durban-ból, 1890. január 3-án írt édesanyámboz. E levelében azt írja, hogy soha sem volt beteg, és most is kitűnő egészségben van; írja azt is, hogy megelégedett; sok jó újságot mondhatna róla Gizi, a felesége, tehát neki is írt. Teljes két és negyed évet várt a válással anyám 1887. október havában hozzá intézett levelére; az okát ne kutassa; de szeretne most már bővebb híreket kapni Magyarországról, Károly öccsétől (kiről tudta, hogy szorgalmas és jó levélíró). Ha élvezte is eddig a teljes elszakadás érzését mindentől, ami a múltra emlékeztette, most mintha valami honvágyat érezne már. Eredeti tervével (lásd az Owenhez írt, fent említett levelét), hogy Dél-Afrikából még átmegy Dél-Amerikába, valószínűleg már ekkor felhagyott, és elhatározta, hogy egyelőre visszatér Európába. Újra fel kellett tehát vennie az elejtett szálakat. Gyönyörű helyen lakik – írja anyámnak –, a városon kívül, dús, virágzó, trópusi gyümölcsöket termő, paradicsomi vidéken, hol január lévén – ami a mi júliusunknak felel meg – a délszaki nyár javában pompázik. Pálmák, banánok, mangók közt a kilátás oly gyönyörű, hogy „arkangyalokat is kísértésbe hozhatna világi vágyak számára”. Mi boldog lehetett ott, a természet szépségeinek e szenvedélyes bámulója! És egészen bizonyosra vehetjük, hogy anyagilag is jó dolga lehetett, hiszen különben nem maradhatott volna 3 évig e földrészen, hol nem túlságosan sok a jó zenét értő és kedvelő európaiak által lakott

városok száma, és nem szerezhette volna 30 begedűt.

Az Owenhez írt levél szerint földkörüli utazásán óriási gyűjteményt szerzett össze igen értékes tárgyakból, miket jórészt ajándékba kapott. A művész visszaérkezése után három hónappal, 1890. okt. 10-én, nejeének Neuillyből, anyámboz írt levele szerint Reményi pénzt nem, de nagyon sok értékes holmit hozott baza, melyeket el fognak adni. Alkuban voltak akkor többek között egy gyönyörű Greuze-féle festmény miatt, melyet a szakértők 250.000 frankra becsültek. E festményt azonban mégsem adták el, mert még Amerikában is megvolt. Ezt bizonyítja a többi közt ott írt apró tanulmánya Greuze-ról és Rembrandtról. Úgy látszik, Dél-Afrikában a főbelye Fokváros volt, mert oda kéri anyámboz írt levelében a leveleket címezni.

### Visszatérés Európába Anglia, Párizs (1890)

1890. május 28-án végre hajóra szállt a vándor-művész, hogy egyelőre visszatérjen a vén Európába. Tizenkét évvel azután, hogy nyugat felé elhagyta Londont, tért vissza keletről ugyanoda, közben megkeverülve a földkerekséget. Június 15-én érkezett meg az angol fővárosba, ahol régóta ismert, nagyra becsült művészként fogadták. Az időszak is előnyös volt, mert ilyenkor van Angliában a „season” (hangverseny-évad). A következő nyolc hónap folyamán tehát bejárta ismét Angol- és Skótországot; hogy mily eredménnyel, mutatja az a tény, hogy a kizárólag klasszikus zenét pártoló, angol „Bach-Társulat”, mint kiváló Bach-interpretálót, tiszteletbeli tagjai közé választotta. Közben azonban családját is meglátogatta, még pedig nem sokkal visszaérkezése után, mert már július elejéről vannak Párizsban kelt, és anyámnak szóló levelei (ki akkor Karlsbadban volt). Úgy látszik, hogy a 12 évi, elvált élet kitűnő batással volt mindkét házastársra. A feleség nem akadályozta többé férjét művészi bivatásának szabad gyakorlásában, gyengéd, nyugodtabb, majdbogyonem higgadt volt, ahogy azt mi, pesti rokonok is megállapítottuk, midőn Reményi családjával együtt, a következő évben Magyarországon időzött. A nyugtalan vérű művész is előnyösen változott meg; megne-mesedett; ha tehetett, szeretett otthon időzni a meleg családi körben, hol örömet lelte időközben szépen fejlődött, már 17 éves gyermekeiben. Adrienne leányában zenei képességet is sejtett, amennyiben kitűnő



ballást állapított meg nála. Annál gyengédebb volt családja iránt, mert úgy felesége, mint gyermekei gyengélkedtek akkor. Úgy látszik, felesége később Amerikában is folyvást beteges volt, mégis jóval túlélte férjét, aki az egzotikus világrészekből vas egészségben tért vissza, csak külsőleg öregedve. Persze a családdal való egyesülés ismét fokozott gondokat rótt rá, mert az egész idő alatt csak igen rendetlenül küldött pénzt haza, tehát sok volt az adósság, amit most művészi bevételeivel, avagy értékes műtárgyainak eladásával fedezni kellett. A kóborlásaiból éretten visszatérő, most már 62 éves művészt talán legjobban jellemzi nejének már említett levele, melyet 1890. okt. 10-én Neuillyből, édesanyámnak írt. Így szól róla: „Ede bál'Istennel nagyon egészséges; úgy játszik, hogy fogalmatok nem lehet róla, olyan perfectioról álmodni sem lehet. Nagyon jó most én hozzám, jobb nem is lehet, igyekszik minden hibáját helyrehozni, s igazán minden tekintetben megnevesedett; nagyon szép, mikor az ő korában az ember olyan szépen változik.” Azután: „Ő reggeltől estig tanul, s én nála ülök, és beszélgetünk, míg ő ujjait gyakorolja. Nagyon, nagyon szép compositiói vannak Edének.” – „Ede nagyon erős, de én megöregedtetnek találom, amit ő nem akar elbinni, de ereje talán több van, mint azelőtt, mert soha sem fárad el. Alig eszik, most már a dobányzást is elhagyta, képzeld Edét cigaretta nélkül! Reggel kávé előtt gyümölcsöt eszik; Edison tanította őt erre a régime-re (életmódra). Nagyon sok afrikai vendégünk volt a nyáron – nem képzeld, mennyire szeretik Edét Amerikában is. Tibor mondja, hogy mikor együtt voltak Londonban (eszerint a hazatért művész elvitte magával fiát egy időre, ez is jellemző), az utcán is elfogták, s úgy örültek neki az ott lévő amerikaiak.”

Jellemző e tekintetben Reményinének egy másik levele is, melyet urának írt, szintén Neuillyből, 1890. nov. 18-án. „Édes jó angyalom! Úgy örülök, hogy minden kedved szerint megy, és hogy sikerül minden, amit akarsz. Látod, édes jó angyalom, mióta olyan jó vagy, minden sikerül. Isten áldása van rajtad, és tudom, kedvesem, hogy te is jobban érzed magadat. Le contentement légitime de soi meme, c'est une belle et bonne chose et cela doit reposer l'ame, tandis qu'on soit heureux tout qu'on veut mais la paix de conscience vaut plus que tout cela. (A jogos önelégültség szép és jó, és megnyugtató a lelket, hogy mindent elérünk, ami minket boldoggá tesz, de a lélek nyugalma többet ér mindezeknél.)”

E percben volt itt a „Vasárnapi Ujság” levelezője adatok és arcképert, hogy írasson rólad. Szombat reggelire meghívtam, és akkor mindent elvégzünk. Mondja, hogy deputációval fognak fogadni. Mondja, hogy a három legnépszerűbb név Magyarországon Kossuth, Reményi, Munkácsi. A mostani nemzedék nem ismer, annak csak egy legendáris, mesés alak vagy. Lesz ott olyan csete-paté, mint annak a rendje. No, a gyermekek miatt örülök, nagyon, nagyon. Ó édes Edém, be jól tetted, hogy haza jöttél. ... Holnapra többet az én jó drágámnak, kit nagyon szeretek, 10000 millió csók az én drágámnak.” E levélből már kiderül az utolsó magyarországi látogatás előjátéka. Kezembem van egy másik levele, mely október 10-én kelt. Itt még nincs szó a hazajövetelről, csak arról, hogy a jövő év augusztus vagy szeptember havában az egész család Amerikába megy, mert oda a művészt rendkívül előnyös szerződéssel hívják. Chicagóban fognak valószínűleg lakni, központos fekvése miatt. Örül, hogy ekképp Málit, édesanyám egy ott élő nővérét látni fogja. Valószínűnek tartom, hogy az eszme: a művész jöjjön még egyszer vissza hazájába, édesatyám részéről indult ki. Mindenesetre ő egyengette az útját a hazajövetelének, és ő keltette fel a kedvező közhangulatot – legalább közvetve – a hírlapok útján. Ezek, legalábbis a budapesti hírlapoknak egy jó része, melegen karolták fel a tervet, külön tárcákat szenteltek a művésznak, ismertelve érdekes és fordulatos életrajzát az újabb nemzedék számára, mely őt személyesen nem ismerte. Mint a „Vasárnapi Ujság”, úgy más budapesti hírlapok is utasították párizsi tudósítóikat, hogy interjúvolják meg a művészt. Egy ilyen interjút majd később közlök. A művész sokat időzött Angliában, főleg Londonban, nemcsak hangversenyei érdekében, hanem az amerikai szerződés kötése, és némely műtárgyainak eladása is ott volt legjobban elintézhető. De azért több ízben Párizsban is időzött családjánál. Így nemcsak július elején, hanem szeptemberben is megfordult Párizsban, és a karácsonyi ünnepeket is otthon töltötte családjánál. Még egyszer bejárni a hazát, mielőtt a valószínűség szerint végérvényesen letelepednék Amerikában, még egyszer élvezni a népszerűségét nemzete körében, ez a gondolat mindinkább megtetszett a művésznek. Neje, egy nov. 29-én édesanyámban, folytatásként írt levélben írja, hogy reméli, miszerint februárban haza mennek. Ede akarja, hogy a gyerekek születésnapjukat otthon töltsék. Mielőtt a következő fejezet-

ben leírnám 1891 február havában történt hazatérését, a jelen fejezet befejezésekképpen, legalább bő kivonatban ismertetem Salamon Ödön hangulatos leírását az 1890. évi karácsonyi időről, melyet a művész Párizsban töltött, és ismertetni fogom elutazása előtti, utolsó londoni hangversenyének leírását is. Salamon cikke azért is érdekes, mert néhány impressziószerű vonással, találóan jellemzi a 62 éves művész külsejét, beszédmodorát, gondolkodását, érzelmi világát, és az egész miliőt, amelyben élt. A tárcsa, amely az „Egyetértés” 1891. január 2-iki számában jelent meg, kivonatossan így hangzik:

### Reményi Ede Párisban

Páris, december 30.

Reményi, a hegedűkirály hosszabb távollét után, karácsony előestéjén érkezett vissza Londonból Párizsba. Reményi Edéné szíves meghívójának engedve, a karácsonyestét e kedves családi körben töltöttem. Soha, soha ilyen karácsonyestét!...Először életemben hallottam Reményi Edét hegedülni. Hege-dült pedig nem a nagyközönségnek, hanem gondtalanul és kedvteléssel, boldog családi körben. Varázshegedűjének csodás hangjai még most is visszhangzanak fülemben. A nagy művész megjelenése rendkívül felbátorított. Nem egyike ama férfiakkal, kik öntudatosan adják a nagy férfit, hanem sejteti sem látszik, hogy mi többiek, mennyire csodáljuk művészetét. Első látásra azt hinnők, hogy humánus érzelmű városi plébánoshoz van szerencsénk. Termete a közepesnél valamivel kisebb, zömök. Jól táplált arcán se bajusz, se szakál. Feje csaknem kopasz. Parókát nem visel, tehát nem hiú. Fénylő kék szemek sűrű szemöldökkel, erős ép fogak, ha mosolyog (ami elég gyakori eset), és erős izmú karok nem sejtetik, hogy előttünk 60 éves férfi áll. Fehér házikabát, fekete nyakkendő és fekete öltöny angol ízlésről tanúskodnak. Reményi legott örömet fejezte ki, hogy magyar emberrel beszélhet, mibez vajmi ritkán van alkalma. Beszédje, mint minden világlátott férfúnak, aforizmaszerű. Beszédjében csodálatos módon gurulnak a tárgyak, városok, események, észrevételek, adomák. Minden egyes észrevétele egy-egy érdekes tárcsa, vagy napi újdonság. Előadása gyors, de megfontolt és minden szavából kicsillámlik a jóízű palóc humor. Kiejtése töröl metszett magyaros, látszik, hogy magyarul gondolkodik. Nevetése jóízű. A nagy művész a kandalló előtt ülve, az utazás alatt szenvedett hidegtől megdermedt kezét tar-

totta tűz elé, átellenben pedig Reményiné kényelmes karosszékben foglalt helyet. A magyar gentry asszony őszinte, nyílt és finom modorát valló úrbölgyszemei sugározta a benső örömtől, hogy férjét hosszú távollét után ismét viszontláthatja. Háttal a zongora szárnyához támaszkodott egy csodálatosan szép, szőke hajú, kék szemű, körülbelül 16 éves lányka. Kedves, rendkívül megnyerő arcán megismerni, hogy magyar. A „Gizus” kisasszony mellett (az elnevezés helytelen, hiszen Adrienne-t otthobon „Ali”-nak becézték) fivére, egy szellemes külsejű, komoly, és apjához feltűnően hasonlító ifjú, Tibor állott. A két franciául gondolkodó ikertestvér éppoly áhítattal leste apjuk arcát, mint e szavak írója. Lassanként beesteledett. Reményi nevetve mesélte, hogy mily könnyű felöltöben tette meg az utat (tudniillik Londonból Párizsba). Útitársai állig bundába takaróztak. Kérelmére meg kellett tapogatnom a 60 éves férfi karjait, melyek igazán atléta-izmúak. „Hja, ezt Edison barátomnak köszönhetem” – jegyzé meg a művész. Az ő életmódját követem. Soha nem szivarozom. Keveset eszem, és a szeszes italtól tartózkodom. Rendkívül sokat gyalogolok.” (Itt elbeszélte aznapi találkozását Klapkával, melyet, valamint másnapi látogatását már a II. fejezetben említettem.) Majd áttértünk a magyar viszonyokra. Reményi nem akarta elbinni, hogy Budapest milyen rohamosan fejlődött 1876 óta. Aztán birtelen az akkor aktuális Parnell (ír függetlenségi, „home rule”-párti politikus) kérdésére tért át. A karácsonyasztal fel volt tálalva. Három szeretetreméltó francia vendég érkezett. Összesen nyolcan voltunk az asztalnál. Az egyik vendég vicomte (francia nemesi cím, a bárói és grófi rang között) volt. E körülmény pompás adomát juttatott eszébe Reményinek. „Párizsban egy dúsgazdag tőkepénzessel kötöttem ismeretséget. Kétségbe volt esve, hogy vendégei csupa polgáremberek. Végre sikerült felfedeznie egy eleven vicomte-ot. Eme vicomte volt parvenü (úrgazdag) szalonjának fő nevezetessége. Úgy mutatta be vendégeinek: Íme uraim, egy élő, eleven vicomte! Midőn vendégei mosolyogva ballgattak, dühösen folytatta: De kérem, ez a vicomte élő és eleven. Tessék megtapogatni. E szavakkal a híú bázigazda úgy megtapogatta a szegény vicomte-ot, hogy az fájdalmasan felsikoltott. Lám, lám, hogyan él – mondá Reményi mosolyogva – a francia nyárs-polgár. Mindnyájan nevtünk a franciául elmondott adomán, míg végre Reményi is úgy megtapogatta az ifjú vicomte-ot, hogy

az felsikoltott. „Lám, lám, az én vicomte-om is él” – mondá általános habota között Reményi. Míg mi jóízűen falatoztunk, a nagy begedűművész már készen volt az estebéddel. Egy-két vékony szelet borjúhús, egyetlen falat kenyér, egy pohár víz, voilà tout (ez minden). Midőn a harmadik fogás pecsenyére került a sor, Reményi egyszerre megragadta Stradivarius hegedűjét, és játszott. A villa és kés mozdulatlanul a kezemben maradt. Miközben játszott, mindnyájan elfelejtettünk enni. A koronás fejedelmek is megirigyeltek bennünket, mert nekik nem Reményi Ede játszott karácsony estéjén. Reményi Ede nekünk játszott e pillanatban. Itt van Reményi, az élő Reményi! (Szinte szerettem volna megtapogatni, vajjon igazán él-e?) Bizet-nek egy szerelmi áriáját húzta. Azt az érzést nem tudom leírni, mely egész belsőmet áthatotta játéka alatt. Majd rózsás kedvben éreztem magamat, szép májusi napon, majd hegyek közt, közel a mennyekhez, majd egy drága női lény forró leheletét éreztem. Életem összes kellemességei egyszerre vonultak el szemem előtt, vízió-szerűen. Midőn a begedűművész abbahagyta isteni játékát, nem tapsolt egyikünk sem. Reményi Ede játékanak nem tud tapsolni senki sem. A bámulat, a meglepetés, a mámor fogva tartja az embert. Midőn magunkhoz tértünk, Reményi Edét már nem láttuk magunk előtt. A báziaszony jelentette, hogy Reményi aludni tért. Az úti fáradalmak erőt vettek rajta. Még sokáig vígan maradtunk együtt. Karácsony első napján nem zavartam Reményit, de másnap sürgöny útján hívatott. Már korán reggel elmentem hozzá. Még ágyban találtam. Az emlékiratairól beszélt, amelyeket angol nyelven írt meg egy amerikai könyvkiadó számára. Azok magyar kiadásáról értekezünk. Reményi szeretné, ha útleírásai, melyek ethnográfiai, esztétikai és bölcséleti szempontból felette érdekesek, legelőször is magyar nyelven jelenhetnének meg. (A szerző megjegyzése: Itt félreértés forog fenn, mert Reményi sohasem írta meg emlékiratait, de tényleg szándéka volt megírni, amint azt amerikai életrajza bizonyítja. Éppen azért, hogy a művész szándéka legalább részben megvalósuljon, amerikai barátai minden amerikai kézben lévő, és irodalmi értékű, levélszerű értekezéseit összegyűjtötték, és közzé tették, amint ezt végtanulmányomban bővebben kifejtem. Mindenesetre látjuk, hogy a művész már földközi utazása befejeztével foglalkozott ezen eszmével.) A nagy művész azután megkért, segítsen felkeresni régi jó barátját,

Latinovics Leót, ki őt a Bácskában 20 évvel ezelőtt négyes fogaton cipelte egyik falutól a másikig. Latinovics, kit legott felkerestem, magán kívül volt örömeben, hogy régi barátját viszontláthatja. Sietett is tiszteletét tenni a nagy mesternél. Szemtanúja voltam a megható viszontlátásnak. Percekig átölelve tartották egymást. Beszélgettek a régi jó bácskai világról. Reményi pedig nagy-lelkűen fogta hegedűjét, és elbúzott egy régi bácskai nótát. És Latinovics Leó, a régi lovastiszt, könnyezett. Hibetetlen, e cinikus világban vannak még ily elégikus percek... Midőn távozott, Reményivel együtt elindultunk Klapka tábornokhoz. Ott beszéltek még Reményi jövőbeli terveiről, Klapka egészségi állapotáról és helyzetéről, az aradi vértanúk szobrának leleplezési ünnepéről, a Reményit felette érdeklő Petőfi-szoborról, amely Klapka szerint a legszebb az összes fővárosi szobrok között. Visszafelé siettünk. Az estebédet ismét Reményiéknel töltöttem. Új meglepetés várt. A családdal együtt meg voltam hívva egy francia polgári családhoz, az ifjú Reményi Tibor iskolatársának szüleihez. Két kocsin, pereputtyostól útnak indultunk. Reményi pompás csínyen törte a fejét. Puba pörge kalapjával, és hegedűjével a hóna alatt szerény színbázi muzsikusként látszott. Amint megérkeztünk Rodriguez, magas állami tisztviselő bázába, legott kitaláltam a csínyet. A szalon zsúfolásig megtelt fiatal, serdülő bölgyekkel, frakkos fiatalemberekkel. A zongora közelében már helyet foglalt két amatőr begedűművész. Reményi megérkezésével cseppet sem látszottak törődni a jelenlétük. A trióban jó lesz harmadiknak, volt az általános vélemény. Mindenki Monsieur Francois játékára volt kíváncsi. Reményi helyet foglalt M. Francois, és a másik művész mellett. Midőn azután egy Beethoven-sonátára gyűjtöttak, és Reményi átvette a prímet, a bámulat vett erőt mindenkin. Monsieur Francois ijedtében megállott. „Mais vous jouez comme un diable!” („Hiszen ön úgy játszik, mint maga az ördög!”) – volt a megjegyzése. Én pedig lassan megsúgtam a sóbálványvá vált vendégeknek, hogy a magyar begedűkirály játszott most előttük. A tréfa pompásan sikerült, de most Reményi igazán unalmas ovációk tárgya lőn. December 28-át Reményi Munkácsi barátjánál töltötte, kit 14 éve nem látott. A kapus az igénytelen külsejű Reményit fel sem akarta bocsájtani. Azt hitte, hogy modell. Képzeltetni csodálkozását, amint a concierge látta, hogy a lépcsőn lesiet Munkácsiné és Munkácsi Mihály, és agyba-főbe csókolják Reményi

Edét. Munkácsi legott műtermébe vezette Reményit. A hegedűkirály kérte Munkácsit, hogy fessen előtte. Munkácsi csak úgy egyezett bele, ha Reményi játszik ezalatt. És míg Munkácsi az „Árpád bonfoglalása” vázlatán dolgozott, Reményi eljátszotta a „Repülj fecském”-et... Mindezekről pedig nem álmodtam. Mindez megtörtént. És most megáll a tollam. Önkénytelenül eszembe jut, vajjon igaz-e, megtörtént-e mindez?”

Azt is olvassuk Salamon tárcájában, hogy Reményi magyarországi látogatásakor hátra akarta hagyni „zenei testamentum”-át a jelenlegi nemzedéknek. Amerikai életrajzában ugyanez a szándéka van felemlítve, de ott meg is van batározva, hogy miben állott e bagyatéék. Egy nagyszabású magyar nemzeti hymnus volt ez, amit ő Mátyás király kolozsvári szobrának leplezése alkalmából akart hazájának bemutatni. A halál azonban meggátolta szándéka végrehajtásában. Nem tudni, hogy miért nem mutatta be hymnusát már 1891-ben? Valószínűleg még nem volt készen, és utolsó magyarországi látogatása alatt nem jutott a komponáláshoz, vagy pedig bíányzott a kellő alkalom (nemzeti ünnep) az ilyen fajta mű közzétételére.

### Utolsó Londoni hangversenye

Az új évben (1891) ismét Londonban találjuk művésziünket. Nem tudni, hogy magyarországi turnéja előtt többször lépett-e még fel? Bizonyos, hogy utolsó londoni hangversenyt február 12-én (a „Times” 1891. jan. 22-i számában ugyan február 11-ére volt hirdelve) adta, és pedig nem Londonban magában, hanem közelében, a délkeletre fekvő New-Eltham-ben, North ezredes új képtárában, annak megnyitása alkalmából. Külön vonat szállította a hangverseny látogatóit Londonból Eltham-be és vissza. A jegy ára 1 guinea = 21 shilling volt. Hangverseny kezdete délután 3 órakor. A „Times” hirdetésében Reményi mint az osztrák császár és magyar király magánhegedűse szerepel. Nyílt kérdés marad, miért nem mint az angol királynő magánhegedűse? A „Saturday Review” február 14-én kelt száma részletes ismertetést hoz e hangversenyről, melyet fordításban, alább közlök:

### Reményi-hangverseny

Azon hangversenyek közt, melyek az utóbbi időben adattak, a hírneves magyar hegedűművész Reményi Edéé talán az, amely a legnagyobb érdeklődést keltette, és pedig jo-

gosan, az általános zenekedvelő közönség lelkében. A legtöbb más zenész valószínűleg túlságosan megterhelte volna sikerének esélyeit azáltal, hogy ha oly távolságra Londontól ad hangversenyt, melyet csak 20 percnyi vasúti utazással lehet megtenni. De a százakra menő nép, mely múlt csütörtök délután a különvonatokból Eltham-ben kiszállott, és amely megtöltötte North ezredes óriási, új képtárát, látható bizonyítékot szolgáltatott azon ténynek, hogy ha a vonzóerő eléggé nagy, akkor még a lusta londoni is beleegyezik abba, hogy kibehelyezze magát, ahogy azt francia szomszédaink mondanák. Bizonyos érdeket kölcsönzött az a tény, hogy e koncert befejező hangversenye Reményi 12 évi földközi utazásának. Ő ugyanis csütörtökön este, közvetlenül az előadás után, elutazott Párizsba és Budapestre, mely fővárosok mindegyikében bonfitársai várják, hogy diadallal fogadják, lelkesen üdvözölgék.

A hangverseny Mendelssohn hegedű-zongora „concerto”-jával kezdődött, melyet a nagy hegedűművész csodálatosan adott elő. A kromatikus lépcsőben mozgó akkordok, melyek az Andantét oly különleges módon jellemzik, valamint az Allegro non troppo brio-jának (Allegro molto vivace) finom és szípkázó jellege oly módon érvényesült, hogy a hallgatóság legnagyobb lelkesedését váltotta ki. A „Paraphrase de concerto”-et, melyet Reményi úr Schubert zenéjére szerzett, a művész egyedül, minden kíséret nélkül játszotta, és tényleg az ember nem érezte, hogy a kíséret szükséges volna hozzá, oly tömör és hatalmas volt a Stradivarius hangja, mely Reményit bosszas utazásain kísérte. Sarasate jól ismert „Zapateado”-ja következett; azonban ama sajátos spanyol táncok – bárba mindig elragadók – annyira azonosulnak a zeneszerző által használt, egyéni előadási modorral, hogy bárki másnak ujjai alatt kissé jámboroknak mutatkoznak. Azonban ha a „Zapateado”-t némi kicsinyítő, kedvezőtlen kritika illeti is, csakis a korlátlan dicséret hangján lehet elismernünk Reményi előadását, amellyel Chopin B-dúr mazurkáját a saját átíratásban játszotta. Chopin e művében oly csodálatosan tükröződik génusza és nemzeti érzülete: a szláv zene bánatos panaszát félbeszakítja a sarkantyús bokák csörgése, a lengyel tánc ritmikus lendülete, amely a bódoltság szomorú emlékeit elfeledtetni. A tűz és a pátosz, az erő és kellem vegyülete, mellyel Reményi e művet játssza, a sokféle technikai neheztség, amellyel azt körülcspkézte, hallgatóinak öröme, de esetleges követőinek

keserűre szolgál, és mindez több mint figyelemre méltó volt. Nem lepett meg minket, hogy a közönséget nebezen lehetett volna kibékíteni a zajosan követelt ráadás nélkül. Többi számai közt Reményi egy Andantét játszott ama hegedűversenyből, egy finoman és tudományos készültséggel írt műből, melyet kifejezetten az ő számára szerzett George Clutsam úr, aki az egész hangverseny folyamán zongorán kísérte őt. Végezetül Reményi Paganini bíres 24 Capricciói közül a 21. és 24. számúakat játszotta, melyek után North ezredes külön kívánságára, mint búcsú-ráadást, az örökké friss „Home, sweet home”-ot (Otthon, édes otthon) zendítette meg oly lágyan és patetikusan, hogy bizonyára maradandó benyomást tett vele hallgatóira.

Ha most, e fejezet végén összegezzük tartalmát, szembeütnik, hogy éles disszonanciával kezdődik, és szép, reményteljes harmóniával végződik. A művész elkeseredetten válik meg 16 évi időzés után hazájától, hová születése, vérsége, érzése, és újonnan alapított családjá kötik. Ismét a külföldön telepedik le, hol nincsenek irigyei, hol művészetének szárnyait szabadon bonthatja ki. De a szabad röptelésben váratlanul megakadályozza neje. Zsarnokos és kicsinyes uralma mind elviselhetlenebbé válik. A művész nem lát más módot az érvényesülésre, mint valóságos szökéssel elválni családjától, s visszanyert szabadságával mennél messzebb távolodni tőle, bejárni széles e világot, annak előtte még ismeretlen tájait. Miután hat évig sikert siker után arat Észak-Amerikában, és ott előkészíti a talajt a végleges letelepedéshez, hat éven át végigbarangolja Ausztráliát, Ázsiát és Afrikát. Megöregedve, de meg nem törve, megnemesedve tér vissza ezen új Peer Gynt Solvejg-jához, ki híven várakozik reá, gonddal és keserűvel nevelgetve csemetéit. A szív viharai elmúltak, a házastársak megértik és megbecsülik egymást, kedélyük megnyugodott, és mi sem áll többé útjában az együttélésnek. A művész hírnevét már az egész világ hirdeti, Londonban lelkesen fogadják, Amerikából kecsegtető ajánlatok érkeznek és hazulról is hívogatják, jöjjön el még egyszer hallatni egykor oly varázserejű hegedűjét. A legszebb reményekkel telve indul el tebát hazájába. Lássuk most, mennyire valósultak meg ezek a remények.

Közreadja: Rakos Miklós

(Következő számunkban folytatjuk)

**Abban az országban, ahol nem kevesebb nehézséggel, mint a szocializmusból a kapitalizmusba való átmenettel küzdöttek meg, a kultúra a prioritások listájának egészen az alján helyezkedik el. Sok idealizmussal és a művészek személyes elkötelezettségével azonban a hátrányos körülmények ellenére is sokoldalú kulturális programok születtek. A Mintcho Mintchevvel folytatott beszélgetés az új EU-ország, Bulgária muzsikusainak jelenlegi helyzetéről tudósít.**

2007. január 1. óta Bulgária az Európai Unió tagja. A nyugathoz való csatlakozás már régi vágya volt az országnak, amiért keményen megküzdött. Kritikus hazai hangok Bulgáriát az EU csatlakozással az elmúlt évszázadba visszavezető úton látják. Brüsszel – így a szemrehányás – a pénzt mindenek előtt az agrár- és a turista szektor kiépítésére szánja. Ők azonban nem szeretnék kizárólag európai magtárrá és a hideg elől menekülő közép- és észak-európaiak üdülési régiójává válni.

Tekintettel arra az alapvető megújulásra, amit az ország jelenleg átél, és ami az embereket arra kényszeríti, hogy az életüket új alapokra helyezték, nem meglepő, hogy a kulturális intézményekre, színházakra és zenekarokra legutoljára kerül sor. Emellett azonban a népesség igénye ezek iránt nagy. A zenei fesztiválok, mint a Várnai Nyár a Fekete tengeri metropolisban, látogatási rekordokat jegyez – mindaddig, amíg a rendezvények látogatása ingyenes. A régebbi helyzettel ellentétben a bolgároknak ma a kulturális élvezetek is pénzkérdéssé váltak. A kultúrát működtető oldalon sem más a helyzet. Sok muzsikusként, még az államilag finanszírozott zenekarokban is, két állása van, mert egyből nem tud megélni. Maguk az intézmények sincsenek jó helyzetben. A Várnai Opera-együttes például lepusztult épületben játszik, egyedül a díszes homlokzatot újították fel nemrég átfestéssel. Ez a kis kozmetikázás azonban nem meszeli át a bolgár zenés színházak és zenekarok krónikus alulfinanszírozottságát. Az az elkötelezettség és az az elképesztő idealizmus, amivel ilyen körülmények között mégis játszanak és kultúrát hoznak létre, csodálatra méltó.

A Pancho Vladigerov Alapítvány figyelemre méltó sikere a Szófiától autóval négy kilométer távolságban fekvő 90 000 lakosú Su-

*Ulrich Rubinke*

# Juhsajt Schubert helyett?

## A szocializmus után Bulgária megújul

A zene helyzete nem könnyű

menben is egy mini-team produktuma, amelyik óriási személyes elkötelezettséggel működik. Az Alapítvány központi a célkitűzését megvalósító számos rendezvénye mellett, a bolgár zeneszerző, Pancho Vladigerov műveinek megőrzése, feldolgozása és terjesztése céljából nagy időközökben nemzetközi zongora- és hegedűversenyeket rendez. Ez a 21 évvel ezelőtt életre hívott verseny Bulgária legfontosabb versenyeihez tartozik. Alapítójának és jelenlegi alapítványi elnökének, Mintcho Mintchevnek köszönhetően, a verseny jelentősége nő. Sumen városát sikerült állandó támogatónak megnyerni, a helyi zenekar költségmentesen áll rendelkezésre és legújabbán egy tevékenységét Dél-Európára specializált alapítvány is ugyanebben a csónakban utazik.

**Brüsszel terve szerint Bulgáriának leginkább egy turisztikai és agrár-országgá kell fejlődnie. A támogatás is ezt a célt szolgálja. Milyen batással lesz ez a zenei- és különösen a zenekari élet Bulgáriában? Mi a helyzet most ezen a téren és melyek a fejlődés lehetőségei az új politikai előjelek szerint?**

Görögország, a szomszédunk, már maga mögött tudja az EU-csatlakozást és a még előttünk álló turista országhoz vezető utat. Bulgária ilyen szempontból tanulhat Görögországtól, a kultúra területén történektől, például a fesztiválok létrehozásától és megvalósításától is. Brüsszel a zenekultúra támogatását is tervezi, amivel bölcsen élnünk is kell. Abban reménykedünk, hogy ezáltal például fokozottabb mértékben jelennek meg nálunk külföldi együttesek, amelyek pozitív hatással lesznek saját zenekarainkra.

**Miképp értékeli a zenekarok és a hazai zenei élet Bulgária EU csatlakozását?**

Általában jól. Igen pozitívan hat az, hogy a bolgár muzsikusra bizonyos területeken az EU-normák és jogszabályok vonatkoznak. Ezek ugyan sokszor egészen kis ügyek, de mégis világossá teszik, hogy mi a zenekari területen jó úton haladunk. Számként Németország a példa, ami a munkafeltételeket, a professzionális zenekarokat illeti, és azon munkálkodunk, hogy minél többet megtudjunk. Ehhez azonban még intenzív szakmai cserelehetőség is szükséges, különösen menedzser- és know-how viszonylatban.



**Bolgár zenészek tradicionális rubában egy folklór fesztiválon a Rozben hegységben Dél-Bulgáriában**

■ *Látja ön annak veszélyét, hogy a nagy társadalmi és gazdasági kihívásokra való tekintettel, amit az országnak uralnia kell, a kultúra hátra sorolódik mind a privát, mind a politikai életben?*

Természetesen. A kultúrának sehol a világon nincs prioritása. Különösen az átmeneti és átalakulási fázisban nem. Nálunk pedig a gazdasági helyzet igen kemény, nincs könnyű helyzete az embereknek. Sok zeneszerető egyáltalán nem engedheti meg magának, hogy opera- vagy koncertjegyet vegyen, és gyakran egy CD megvásárlása is lehetetlen számukra.

Abban reménykedünk, hogy a jól szituált bolgár polgárok a klasszikusokat a jövőben jobban fogják támogatni. Kívánatos volna, hogy több külföldi kultúrát szerető látogató jöjjön Bulgáriába, például a Várnai Nyárra. Nemzetközi területen működő utazási irodáknak fel kellene venniük programjukba az ilyen zenei fesztiválokat.

■ *A bolgár zenei élet mely aktuális eredményeiről tudna ön beszámolni?*

A bolgár muzikusok művészi potenciálja igen széles. Hogy ez mivé fog fejlődni, az a jövő zenéje. Aktuális tendenciákról beszélni még kicsit korai.

■ *Ki törődik Bulgáriában a bolnap közönségével? Van zeneoktatás az iskolákban?*

Sajnos én a helyzetet elég pesszimistán látom. Az iskolának nagy szerepe van abban, hogy a gyerekek és fiatalok megszeressék a zenét. Úgy látom, hogy ez alacsony fokon vesztett jelentőségéből. Ez igen sajnálatos. A zenére specializált általán-



máig is elnöke a versenyt rendező alapítványnak. 1990 óta az esseni Folkwang Főiskola hegedű professzora.

nos- és középiskolákban a helyzet jobb. Az újabban alakult – és ahova főleg a jómódú szülők gyermekei járnak –, privát iskolákban több gondot fordítanak a zenére.

■ *Itt vannak a bolgár opera-együttesek – például a várnai – amelyek viszonylag alacsony áron lépnek fel Nyugat-Európában. Ön szerint ez a piac miképpen fog tovább fejlődni?*

Jelenleg úgy tűnik, hogy a „külföldi hakni” szegény muzikusaink számára kiegészítő kenyérkeresetet jelent. Ugyanakkor az alacsony gázsik a turné-országok publikuma számára is jól jönnek. Szerintem tehát a jelenlegi helyzet mindkét oldal számára hasznos, bármennyire is előnytelennek és hátrányosnak tűnik.

■ *Milyen mértékű a muzikusok elvándorlása Nyugat-Európába?*

Pontos számadatokkal nem rendelkezem. Kétségtelenül növekszik a művészi kvalitásokkal és nemzetközi hírnévvel rendelkező bolgár muzikusok elvándorlása.

Mintcho Mintchev 1950-ben a bulgáriai Gabrovoban született. Négy éves korában kezdett el hegedülni. Kilenc évesen adta első szólókoncertjét. 14 évesen kezdődött szólista karrierje, amely jelentős nemzetközi koncert-pódiumokra juttatta. 1975–1990-ig a Szófia-i Filharmónia és a Várnai Filharmonikusok állami művésze és szólistája volt. 1986-ban alapította a Pancho Vladigerov zongora- és hegedűversenyt, és

A globalizált zenekari- és muzikuspiacon manapság alig érdekel valakit a származás. A fő dolog, hogy az emberek jól érezzék magukat, a vágyaikat és képességeiket realizálhassák és alkalmazhassák. Az, hogy a bolgár muzikusok keresettek, honfitársaink nemzetközi szerződéseit bizonyítják.

■ *Miképpen értékeli a muzikusképzést Bulgáriában?*

Sajnos egy kicsit csökkent a színvonal. A zenei gimnáziumokban még jó a zeneoktatás, és a tehetséges növendékek gyorsan fejlődnek. A főiskolára való átmenetnél azonban sokszor megtörik a kontinuitás, legalábbis akkor, ha a növendékek Bulgáriában maradnak. Sok fiatal tehetség külföldi főiskolára vagy konzervatóriumba megy az iskolai tanulmányok után.

Ami a képzés stílusát illeti, most is, mint azelőtt, Bulgáriában az orosz iskola dominál. A historikus muzikálást egyáltalán nem tanítják, ami nagy hiba és a jövőben korrigálni kell. (Das Orchester 2007/10)

#### A bolgár zenekari terület áttekintése

Szimfonikus zenekarok	Szimfonikus- és operazenekarok	Operazenekarok	Kamarazenekarok
Szófia-i Filharmónia Nemzeti Rádió Szimfonikus Zenekara Pleven-i Állami Zenekar Vidin-i Zenekar Razgrad-i Városi Zenekar Schumen-i Zenekar Pazardjik-i Városi Zenekar Nes Sinfonic Zenekar Klasszikus FM Szimfonikus Zenekar SIF - 309 Szimfonikus Zenekar „Art Generation” Zenekar	Várnai Zenekar Plovdiv-i Zenekar Burgas-i Zenekar Russe-i Zenekar Sliven-i Zenekar	Szófia-i Nemzeti Opera Zenekara Stara Zagora-i Operazenekar Blagoevgrad-i Kamaraopera Zenekara  Szófia-i Állami Musical Színház Zenekara  Veliko Turnovo-i Zenés- és Dráma Színház Zenekara	Pernik-i Kamarazenekar Szófia-i Szólisták Yambol-i Kamarazenekar Dobrich-i Kamarazenekar Haskovo-i Kamarazenekar Gabrovo-i Kamarazenekar
Finanszírozás			
Állami	Állami és önkormányzati	Önkormányzati	Privát
Szófia-i Filharmónia Nemzeti Rádió Szimfonikus Z. Pleven-i Állami Z. Szófia-i Nemzeti Opera Zenekara. Szófia-i Állami Musical Színház	Várnai Zenekar Plovdiv-i Zenekar Burgas-i Zenekar Russe-i Zenekar Vidin-i Zenekar Stara Zagora-i Opera Zenekara. Schumen-i Zenekar Veliko Turnovo-i Zenés és Dráma Sz.	Dobrich-i Kamarazenekar Haskovo-i Kamaraz. Gabrovo-i Kamaraz. Razgrad-i Városi Zenekar Pazardjik-i Városi Z. Sliven-i Opera Z. Szófia-i Szólisták Pernik-i Kamaraz. Yambol-i Kamaraz. Blagoevgrad-i Kamaraopera Z.	SIF - 309 Szimfonikus Zenekar Klasszikus FM Szimfonikus Z. New Sinfonic Z. „Art Generation” Zenekar

### BUDAPESTI FILHARMONIAI TÁRSASÁG ZENEKARA

**Február 23.**

*Kodály bérlet/4*

Petrovics Emil: 2. szimfónia  
Orff: Carmina Burana  
Vez.: Héja Domonkos  
Km.: A MÁO Énekkara,  
karigazgató: Szabó Sipos Máté

**Február 24.**

*Mahler bérlet/4*

Petrovics Emil: 2. szimfónia  
Orff: Carmina Burana  
Vez.: Héja Domonkos  
Km.: A MÁO Énekkara,  
karigazgató: Szabó Sipos Máté

**Február 28.**

**Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem**

*Dvořák-maraton*

Dvořák: Déli boszorkány  
Hósi ének  
Vez.: Kovács János

### BUDAFOKI DOHNÁNYI SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Február 4. szerda 19.30**

**Zeneakadémia**

Mozart: C-Dúr (Linz-i) szimf. K. 425.  
Nino Rota: Nagybőgőverseny  
Dvořák: VII. szimfónia  
Nabil Shehata – nagybőgő  
Vez.: Karl-Heinz Steffens

**Február 7. szombat 11.00**

**Klauzál Gábor Budafok-Tétényi**

**Művelődési Központ**

*A BÉCSI KLASSZIKA*

Részletek az alábbi művekből:  
Haydn: Napszak szimfóniák –  
részletek, Mozart: Kis éji zene  
Mozart: A-dúr szonáta Török induló  
Beethoven: VIII. szimfónia  
Beethoven: Hegedűverseny – III. tétel

**Február 15. vasárnap 11.00**

**Zeneakadémia**

Pergolesi: Stabat Mater  
Előad és vez.: Hollerung Gábor

**Február 22. vasárnap 19.30**

**Bartók Béla Nemzeti**

**Hangversenyterem**

Symphonia Hungarorum  
Vajda: Last Minute Tour  
Schumann:  
a-moll Zongoraverseny  
R. Strauss: Hósi élet  
Elena Bashkirova – zongora  
Vez.: Hollerung Gábor

**Március 6. péntek 19.00**

**Klauzál Gábor Budafok-Tétényi**

**Művelődési Központ**

Rossini: Olasz nő Algírban – nyitány  
Nino Rota: Hasonaverseny  
Rachmaninov: A holtak szigete –  
szimfonikus költemény Op. 29.  
Hacsaturján:  
La Viuda Valenciana – szvit  
Km.: Sütő András – harsona  
Vez.: Werner Gábor

**Március 21. szombat 11.00**

**Klauzál Gábor Budafok-Tétényi**

**Művelődési Központ**

*A ROMANTIKA* – Részletek  
hangzanak el az alábbi művekből  
Rossini: Olasz nő Algírban – nyitány  
Schubert: V. szimfónia

Mendelssohn: e-moll hegedűvers. I.  
tétel; Paganini: Caprice;  
Dvořák: IX. Újvilág szimfónia

**Március 27. péntek 19.00**

**Klauzál Gábor Budafok-Tétényi**

**Művelődési Központ**

Wagner: A bolygó hollandi nyitány  
Haydn: V. Szimfónia  
Liszt: Tasso – szimfonikus költemény  
Vez.: Alpaslan Ertüngaalp

**Március 29. vasárnap 11.00**

**Zeneakadémia**

Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny  
Előad és vez.: Hollerung Gábor

### DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR

**Február 19.**

**Kölcsey Központ**

Haydn: c-moll szimfónia op. 95  
Sinfonia concertante (B-dúr) No. 105  
Esz-dúr „Üstdobpergés”  
szimfónia No. 103  
Km.: Hamar Gergely – oboa, Kokas  
Katalin – hegedű, Maróth Bálint –  
cselló, Pfujd Zsanett – fagott  
Vez.: Vashegyi György

**Március 19., Bartók Terem**

Weber: Oberon-nyitány  
Mendelssohn:  
e-moll hegedűverseny op.64  
Dvořák:  
VII. (d-moll) szimfónia op.70  
Vez.: Gál Tamás

### DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Január 23. péntek, 19.00**

**Duna Palota**

Haydn: c-moll  
(3. Londoni) szimfónia Nr. 95  
Beethoven: meglepetés zongora-  
verseny  
Schumann: Nyitány, Scherzo és  
Finale  
Brahms: Variációk B-dúr op. 56a  
Km.:  
Oravecz György zongoraművész  
Vez.: Deák András

**Február 6. péntek, 19.00**

**Duna Palota**

Brahms: 1. zongoraverseny  
d-moll op.15  
Brahms: 1. szimfónia c-moll op. 68  
Km.: Balog József  
Vez.: Gál Tamás

**Február 20. péntek 19.00**

**Duna Palota**

A Duna Szimfonikus Zenekar tag-  
jaiból alakult kamaraegyüttesek  
hangversenye

**Február 22. 10.30, Duna Palota**

**Házimuzsika**

Bemutatkoznak a Duna Szimfonikus  
Zenekar kamaraegyüttese

**Március 6. péntek, 19.00**

**Duna Palota**

Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány  
Schubert:  
6. szimfónia C-dúr D589  
Rahmaninov:  
2. zongoraverseny c-moll op.18  
Km.: Jegana Ahundova  
(Azerbajdzsán)  
Vez.: Nobuaki Nakata (Japán)

**Március 20. péntek, 19.00**

**Duna Palota**

Borodin: 1. szimfónia Esz-dúr  
Csajkovszkij: Rokokó variációk  
Borodin: Polovec táncok  
Vez.: Deák András

**Március 29. 10.30, Duna Palota**

*Évszakok és napszakok*

Joseph Haydn halálának  
200. évfordulója

### GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

**Január 25. vasárnap 19.30**

**MÚPA Fesztiválszínház,**

*Budapest MINI Fesztivál*

Km.: Magyar Imre, Somogyi Péter  
Vez.: Medveczky Ádám

**Február 5. csütörtök 19.00**

**Győr, Richter-terem**

L. van Beethoven:  
D-dúr hegedűverseny Op.61  
L. van Beethoven:  
F-dúr VI. „Pastoral” szimfónia  
Km.: Baráti Kristóf  
Vez.: Medveczky Ádám

**Február 11. szerda 19.00**

**Nagykanizsa**

W. A. Mozart:  
g-moll szimfónia KV 550  
J. N. Hummel:  
Esz-dúr trombitaverseny  
L. van Beethoven: C-dúr I. szimfónia  
Km.: Komlóssy Gábor  
Vez.: Medveczky Ádám

**Február 19. csütörtök 19.00**

**Győr, Richter-terem**

Km.: Illényi Katica  
Vez.: Silló István

**Február 26. csütörtök 19.00**

**Győr, Richter-terem**

Weber: A bűvös vadász – nyitány  
Láng I.: Versenymű klarinétra,  
hárfára és vonósokra  
J. Brahms: c-moll I. szimfónia  
Km.: Polónyi Ágnes, Klenyán Csaba  
Vez.: Drahos Béla

**Február 27. péntek 19.00**

**Szombathely, Bartók-terem**

Weber: A bűvös vadász – nyitány  
Láng I.: Versenymű klarinétra, hárfára  
és vonósokra  
J. Brahms: c-moll I. szimfónia  
Km.: Polónyi Ágnes, Klenyán Csaba  
Vez.: Drahos Béla

### MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Január 23. péntek 19.30**

**Zeneakadémia**

*Erdélyi Miklós Bérlet*

Rossini: A tolvaj szarka – nyitány  
Mozart: C-dúr zongoravers. K.467  
Beethoven: III. (Eroica) szimfónia  
Km. és vez.: Vásáry Tamás

**Január 30. péntek 19.30**

**Zeneakadémia**

*Lukács Miklós Bérlet*

*Mendelssohn est*  
Szélcsend és szerencsés hajózás –  
nyitány, Op.27  
E-dúr versenymű két zongorára  
IV. „Olasz” szimfónia, Op.90  
Km.: Várjon Dénes, Simon Izabella  
Vez.: Takács-Nagy Gábor

**Február 7. szombat 11.00**

**Stefánia Palota**

*Unokák és Nagyszülők Hangversenyei*

A tündérvilág zeneszerzője  
Mendelssohnra emlékezünk,  
születésének 100. évfordulója  
alkalmából  
e-moll hegedűverseny Op. 64.  
Szentivánéji álom – részletek  
Km.: Banda Ádám  
Vez.: Rodrigo de Carvalho

**Február 17. kedd 19.30**

**Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem**

*Mesterbérlet*

Verdi: A végzet hatalma – nyitány  
Ginastera: Hárfaverseny  
Berlioz: Fantasztikus szimfónia  
Km.: Deborah Hoffman  
Vez.: Irwin Hoffman

**Február 27. péntek 19.30**

**Zeneakadémia Nagyterem**

*Erdélyi Miklós Bérlet*

Csajkovszkij: Anyegin – Polonaise  
Prokofjev:  
Sinfonia Concertante op. 125  
Guarnieri: Danças Brasileiras  
Ránki: Pomádé király új ruhája  
Km.: Várdai István – gordonka  
Vez.: Rodrigo de Carvalho

**Március 10. kedd 19.30**

**Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem**

*Mesterbérlet*

Schubert:  
VIII. „Befejezetlen” szimfónia  
Hidas Frigyes: Orgonaverseny  
Saint-Säns: III. (orgona) szimfónia  
Km.: Varnus Xavér  
Vez.: Kollár Imre

**Március 14. szombat 11.00**

**Stefánia Palota**

*Unokák és Nagyszülők Hangversenyei*

Az Ezeregyéjszaka világa  
Rimszkij-Korszakov: Seherezádé  
Vez.: Radu Pantea

**Március 20. péntek 19.30**

**Festetics Palota Tükkörterem**

*Festetics Bérlet*

Vajda János: Sinfonietta  
Britten: Szerenád tenor hangra és  
kürtre  
Mozart: C-dúr szimfónia K.200  
Km.: Mukk József – ének  
Thomas Jöbstl – kürt  
Vez.: Kollár Imre

### MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Január 26. 19.00**

**Művészetek Háza**

*Népszerű bérlet*

*kamarakonzert*

Purcell: Arthur király – szvit  
J. S. Bach: I. Brandenburgi concerto  
Vivaldi: Négy évszak  
Miskolci Szimfonikus Zenekar  
Km.: Soós Gábor – hegedű  
Vez.: Kovács László

**Február 5. 19.00**

**Művészetek Háza**

*Népszerű bérlet*

Paganini: I. hegedűverseny  
Rahmaninov: II. szimfónia  
Savaria Szimfonikus Zenekar  
Hegedű: Ning Feng



(a 2006-os genovai Paganini  
Hegedűverseny győztese)  
Vez.: Alpaslan Ertünger

**Február 16. 19.00,  
Művészetek Háza**

*Szezonbérlet – Orosz est*  
Ljadov: Az elvárásolt tó op. 62  
Ljadov: Kikimora op. 63  
Rimskij-Korszakov:  
cisz-moll zongoraverseny op. 30  
Prokofjev:  
I. (Desz-dúr) zongoraverseny  
Rimskij-Korszakov:  
Scherezádé op. 35  
Zongora: Hsin-Ni Liu  
Vez.: Kovács László

**Február 19. 19.00  
Művészetek Háza**

*Mesterbérlet*  
*Kamarakonzert*  
Mozart: Varázsfuvola – nyitány –  
hangszerelés oktettre  
Beethoven: Esz-dúr oktet op.103  
Ravel: Pavane egy infánsnő halálára  
– hangszerelés oktettre  
Messiaen:  
Kvartett az idők végezetére  
Közreműködnek a Miskolci  
Szimfonikus Zenekar művészei  
Zongora: Kovács László

**Február 26. 19.00  
Művészetek Háza**

*Mesterbérlet*  
Schubert: V. (B-dúr) szimfónia  
Haydn: D-dúr kürtverseny  
Rahmanyinov:  
Szimfonikus táncok  
Kürt: Varga Zoltán  
Vez.: Kovács László

**Március 2. 19.30  
Művészetek Palotája, Bartók Béla  
Nemzeti Hangversenyterem**

*Magyar Szimfonikus Körkép*  
Kerek Gábor: Négy ikon  
Bruch: d-moll hegedűverseny  
No. 2 Op. 44  
Rahmanyinov:  
Szimfonikus táncok  
Hegedű: Jávorkai Sándor  
Vez.: Kovács László

**Március 9. 19.00  
Művészetek Háza**

Erkel: Hunyadi László – nyitány  
Bartók: 3. zongoraverseny  
Dohnányi: Szimfonikus percek  
Kodály: Marosszéki táncok  
Zongora: Farkas Gábor  
Vezényelnek: a Párizsi Konzer-  
vatórium (CNSMDP) növendékei  
Tanáruk: Nagy Zsolt

**Március 19., Eger**

*Gerswain-est*  
Porgy és Bess – szvit  
Egy amerikai Párizsban  
Kék rapszódia  
Dalok  
Km.: Farkas Zsófi (ének),  
Fekete-Kovács Kornél (trombita),  
Hárs Viktor (bőgő),  
Pusztai Csaba (dob)  
Vez. és zongorázik: Kovács László

**Március 26. 19.00  
Művészetek Háza**

*Mesterbérlet*  
Haydn: Teremtés  
Ének: Wierld Eszter, Megyesi Zoltán,  
Bátor Tamás  
Km.: Debreceni Kodály Kórus  
Vez.: Andreas Weiss

**NEMZETI FILHARMONIKUS  
ZENEKAR**

**Január 23. péntek**

*BBNH Klemperer-bérlet/3*  
Liszt-Kocsis:  
Goethe Festmarsch  
II. elfelejtett keringő  
Obermann völgye  
III. elfelejtett keringő  
Mazurka brillante  
Liszt: A-dúr zongoraverseny  
Kodály:  
Felszállott a páva – változatok  
magyar népdalra  
Ravel: Bolero  
Km.: Báll Dávid – zongora  
Vez.: Kocsis Zoltán

**Február 4. szerda**

*BBNH A Művészetek Palotája*  
*A Magyar Szimfonikus Körkép c.*  
*sorozatának keretében*  
Liszt: Les Préludes  
Kurtág: Sztélé, op. 33  
R. Strauss: Aus Italien, op. 16  
Vez.: Kocsis Zoltán

**Február 26. csütörtök**

*BBNH Klemperer-bérlet/4*  
Ravel: Lúdanyó meséi – szvit  
Ravel: La Valse  
Km.: Brickner Szabolcs – ének  
Vez.: Gilbert Varga

**Március 1. vasárnap 11.00, 15.00,  
MÚPA Fesztivál Színház**

*Zenevarázslat bérlet/3*  
Témák és változatok  
Mozart: 12 variáció zongorára, az  
„Ah, vous dirai-je, Maman” gyer-  
mekdalra, K. 265  
Dohnányi: Változatok  
egy gyermekdalra, op. 25  
Paganini: II. (h-moll)  
hegedűverseny („La Campanella”),  
op. 7 – részlet  
Liszt: La Campanella  
Rahmanyinov: Rapszódia egy  
Paganini-témára, op. 43  
Km.: Baráti Kristóf – hegedű  
Oravecz György – zongora  
Vez.: Antal Mátyás  
Műsorvezető: Kovács Sándor

**Március 6. péntek**

*BBNH Ferencsik-bérlet/4*  
Sztravinszkij: Zsoltárszimfónia  
Prokofjev: I. (Desz-dúr)  
zongoraverseny, op. 10  
Webber: Requiem  
Km.: Nemzeti Énekkar  
(karigazgató: Antal Mátyás)  
A Magyar Rádió  
Gyermekközössége  
(karigazgató: Thész Gabriella)  
Jandó Jenő – zongora  
Szabóki Tünde,  
Nyári Zoltán – ének,  
gyermekszólisták  
Vez.: Antal Mátyás

**Március 25. szerda**

*BBNH Bérleten kívüli előadás a  
Budapesti Tavasz Fesztivál keretében*  
Debussy: Jeux  
Bartók: I. és II. hegedűrapszódia  
Bartók: Négy zenekari darab, op. 12  
Bartók: Cantata profana  
Km.: Nemzeti Énekkar  
(karigazgató: Antal Mátyás)  
Kelemen Barnabás – hegedű  
Brickner Szabolcs,  
Kálmándi Mihály – ének  
Vez.: Kocsis Zoltán

**ÓBUDAI DANUBIA  
SZIMFONIKUS ZENEKAR**

**Január 31., 19.30**

*Művészetek Palotája, Bartók Béla  
Nemzeti Hangversenyterem*  
*Magyar Szimfonikus Körkép*  
Bartók: Magyar képek  
Gyöngyösi Levente: Verkündigung  
Dohnányi: I. szimfónia  
Vez.: Héja Domonkos

**Február 23., 19.00,**

**Óbudai Társaskör**  
*DANUBIA+*  
Romantikus vonós kamaramuzsika

**Március 7., 19.30**

**Zeneakadémia, Nagyterem**  
„Utazás a világ körül”

**PANNON  
FILHARMONIKUSOK**

**Január 29. csütörtök 19.30 PNSz**

Hindemith: Szimfonikus metamor-  
fózisok Weber témáira Weber:  
f-moll klarinétverseny, op. 73 Schu-  
mann: 1., B-dúr („Tavaszi”) szimfó-  
nia, op. 38  
Vez.: Hamar Zsolt  
Km.: Sharon Kam – klarinét

**Január 30. péntek 19.30**

**Bartók Béla Nemzeti  
Hangversenyterem**  
Hindemith: Szimfonikus metamor-  
fózisok Weber témáira  
Weber: f-moll klarinétverseny,  
op. 73  
Schumann: 1., B-dúr („Tavaszi”)  
szimfónia, op. 38  
Vez.: Hamar Zsolt  
Km.: Sharon Kam – klarinét

**Február 1. vasárnap, 18.00**

**ANK**  
*Segítség, komolyzene!*  
Schumann:  
1. B-dúr („Tavaszi”) szimfónia  
Vez.: Hamar Zsolt  
Km.: László Csaba – színművész

**Február 19. csütörtök 11.00**

**ZenePark**  
*Még 1 esély!*  
R. Strauss: Aus Italien  
Vez.: Kocsis Zoltán

**Február 19. csütörtök 19.30**

**PTE Aula**  
Bartók: Táncszvit  
Rahmanyinov-Kocsis: 8 dal  
R. Strauss: Aus Italien  
Vez.: Kocsis Zoltán  
Km.: Fekete Attila – ének

**Február 28. szombat**

**Bartók Béla Nemzeti  
Hangversenyterem**  
*Csajkószkij maraton*  
Dvořák: Gordonkaverseny, op. 104  
Vez.: Hamar Zsolt  
Km.: Fenyő László

**Március 12. csütörtök 19.30**

**PNSz**  
G. Fauré:  
Pelléas et Mélisande – szvit  
Ginastera: Hárfaverseny, op. 25  
Debussy: Images (Gigues, Ibéria,  
Rondes de printemps)  
Vez.: Christian Gansch  
Km.: Xavier de Maistre – hárfá

**Március 13. péntek 19.30**

**Bartók Béla Nemzeti  
Hangversenyterem**  
G. Fauré:  
Pelléas et Mélisande – szvit  
Ginastera: Hárfaverseny, op. 25  
Debussy: Images (Gigues, Ibéria,  
Rondes de printemps)  
Vez.: Christian Gansch  
Km.: Xavier de Maistre – hárfá

**Március 15. vasárnap 19.00**

**PNSz**  
*Diszbangverseny*  
Vez.: Hamar Zsolt

**Március 24. kedd 19.30**

**PTE Aula**  
A Pannon Filharmonikusok és az  
UniCum Laude közös produkciója

**Március 28. szombat, 18.00**

**ANK**  
Segítség, komolyzene!  
Debussy: Images  
Vez.: Hamar Zsolt  
Km.: László Csaba – színművész

**SAVARIA SZIMFONIKUS  
ZENEKAR**

**Február 13., 19.30**

**Bartók Terem**  
*Mesélő zene bérlet 4.*  
Schubert: 5. H-dúr szimfónia, D. 485  
Dubrovay: Trombitaverseny  
Sztavinszkij: Petruska (1947)  
Km.: Horváth Bence – trombita  
Vez.: Gál Tamás

**Március 13., 19.30**

**Bartók Terem**  
*Mesélő zene bérlet 5.*  
Liszt: Les Préludes  
Kovács Zoltán: Fagottverseny  
(ösbemutató)  
Rahmanyinov:  
Szimfonikus táncok, op. 45  
Km.: Lakatos György – fagott  
Vez.: Alpaslan Ertünger

**Március 17. kedd 19.30**

**Művészetek Palotája, Budapest**  
Wagner: Tannhäuser – nyitány  
Kovács Zoltán: Álomtáncok  
Szkrajabin: 2. szimfónia  
Km.: Varga Gábor – klarinét  
vez.: Alpaslan Ertünger

**Március 20., 19.30**

**Bartók Terem**  
*Új szimfónia bérlet 6.*  
A Cseh Rádió Szimfonikus Zenekara  
Vez.: Vladimir Valek

**Március 26.**

Savaria Szimfonikus Zenekar  
Km.: Lakatos Mihály – oboa  
Vez.: Juka Lisakkila  
(Finnország)  
Haydn: F-dúr szimfónia, No. 67.  
Haydn: C-dúr oboaverseny  
Sibelius: II. szimfónia D-dúr op. 43.

**Március 27., 19.30**

**Bartók Terem**  
*Mesélő zene bérlet 6.*  
Esa-Pekka Salonen:  
L. A. Variációk  
Haydn: C-dúr oboaverseny,  
Hob.VII: CI  
Sibelius: 2. D-dúr szimfónia, op. 43  
Km.: Lakatos Mihály – oboa  
Vez.: Jukka Lisakkila

## SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Január 27. kedd 19.30**  
**Szegedi Nemzeti Színház**  
*Fricsay-bérlét/3*

Goldmark: Sába királynője – Nyitány, op. 27  
 Madarász: Egy történet fejezetei  
 R. Strauss: Alpesi szimfónia, op.64  
 Vez.: Gyüdi Sándor  
 Km.: Vaszy Viktor Kórus

**Január 28. szerda 19.30**  
**Művészetek Palotája, Nemzeti Hangversenyterem,**  
*Szimfonikus Körkép*

Goldmark: Sába királynője – Nyitány, op. 27  
 Madarász: Egy történet fejezetei  
 R. Strauss: Alpesi szimfónia, op.64  
 Vez.: Gyüdi Sándor  
 Km.: Vaszy Viktor Kórus

**Január 29. csütörtök 19.00**  
**Kisszínház:**

Mozart: Figaro házassága  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos  
 Gábor/Koczka Ferenc

**Január 30. péntek 19.00**  
**Kisszínház:**

Mozart: Figaro házassága  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos  
 Gábor/Koczka Ferenc

**Január 31. szombat 15.00 és 19.00**  
**Kisszínház:**

Mozart: Figaro házassága  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos  
 Gábor/Koczka Ferenc

**Február 1. vasárnap 11.00**  
**Szegedi Nemzeti Színház**

*Matinéhangverseny/2*  
 „MAGYAROS DALLAMOK”  
 Liszt: II. rapszódia  
 Brahms: XX–XXI. Magyar tánc  
 Kodály: Galántai táncok  
 Vez.: Pál Tamás  
 Műsorismertető: Meszlényi László

**Február 6-7. péntek-szombat 19.00**  
**Szegedi Nemzeti Színház:**

Balletelőadás  
 Lendvay-Juronicus:  
 A mennyei város  
 Stravinsky-Juronicus:  
 A katona története  
 Vez.: Gyüdi Sándor  
 Km.: Szegedi Kortárs Balett  
 Altorjay Tamás – ének  
 Kőrösi Györgyi – gordonka  
 Horváth Illés – színművész  
 SzNSzínház énekkara

**Február 9-10-11-12.**  
**hétfő-kedd-szerda-csütörtök**

*Ifjúsági hangversenyek*  
 „Haydn, a tréfamester”  
 Haydn-szimfóniák:  
 Dobpergés, Búcsú  
 Vez.: Gyüdi Sándor  
 A műsort ismerteti:  
 Meszlényi László

**Február 14. szombat 19.00**  
**Művészetek Palotája**

Balletelőadás  
 Lendvay-Juronicus: A mennyei város  
 Stravinsky-Juronicus:  
 A katona története  
 Vez.: Gyüdi Sándor  
 Km.: Szegedi Kortárs Balett  
 Altorjay Tamás – ének  
 Kőrösi Györgyi – gordonka

Horváth Illés – színművész  
 SzNSzínház énekkara

**Február 17. kedd 19.30**  
**Szegedi Nemzeti Színház:**  
*Vaszy-bérlét/4*

Schubert: Rosamunda – nyitány  
 Schumann: Versenymű négy kürtre,  
 F-dúr, Op.86  
 Brahms: I. szimfónia, c-moll, Op.68  
 Vez.: Medveczky Ádám  
 Km.: Szabó László,  
 Kecskés György, Kálmán János,  
 Fabók László – kürt

**Február 24. kedd 19.30**  
**Szegedi Nemzeti Színház:**  
*Fricsay-bérlét/4*

Mendelssohn: III. szimfónia, a-moll  
 („Skót”), Op.56  
 Ginastera: Hárfaverseny  
 Kodály: Fölszállott a páva – változatok magyar népdalra  
 Vez.: Pál Tamás  
 Km.: Constance Luzzatti – hárfa  
 (Franciaország)

**Február 26-27-28.**  
**csütörtök-péntek-szombat 19.00**  
**Kisszínház**

Mozart: Figaro házassága  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos  
 Gábor/Koczka Ferenc

**Március 5-6. csütörtök-péntek**  
**19.00, Szegedi Nemzeti Színház**  
*Bartók-est*

A Kékszakállú herceg vára;  
 A csodálatos mandarin  
 Km.: Szegedi Kortárs Balett  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos Gábor

**Március 10. kedd 19.30**  
**Szegedi Nemzeti Színház**

*Vaszy-bérlét/5*  
*CSAJKOVSKIJ EST*  
 Csajkovszkij:  
 D-dúr hegedűverseny, Op.35  
 Csajkovszkij:  
 IV. szimfónia, f-moll, Op.36  
 Vez.: Gyüdi Sándor  
 Km.:  
 Lev Solodovnikov – hegedű  
 (Ukrajna)

**Március 12-13. csütörtök-péntek**  
**19.00, Szegedi Nemzeti Színház**  
*Bartók-est*

A Kékszakállú herceg vára;  
 A csodálatos mandarin  
 Km.: Szegedi Kortárs Balett  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos Gábor

**Március 16-17-18-19.**  
**hétfő-kedd-szerda-csütörtök**  
*Ifjúsági hangversenyek a megyében*

Szegedi Kamarazenekar  
 Hm.: Kosztánci István

**Március 20-21. péntek-szombat**

**Március 24. kedd 19.00**  
**Március 25. szerda 18.00**  
**Március 26-27.**  
**csütörtök-péntek 19.00**  
**Március 28. szombat 19.00**  
**Március 29. vasárnap**  
**15.00 és 19.00**

**Szegedi Nemzeti Színház**  
 Sullivan: Kalózkaland  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos  
 Gábor/Koczka Ferenc

**Március 22. vasárnap 11.00**  
**Szegedi Nemzeti Színház**

*Matinéhangverseny/3*  
 „ZENÉS ÓRA - tele TELEMANN-nal”

Telemann: Alster – szvit  
 Telemann: Don Quijote - szvit  
**SZEGEDI KAMARAZENEKAR**  
 Hangversenymester:  
 Kosztánci István  
 Műsorismertető: Meszlényi László  
 19.00 Szegedi Nemzeti Színház:  
 Sullivan: Kalózkaland  
 Vez.: Pál Tamás/Kardos  
 Gábor/Koczka Ferenc

**Március 31. kedd 19.30**  
**Szegedi Nemzeti Színház:**  
*Fricsay-bérlét/5*

Beethoven: VII. szimfónia,  
 A-dúr, Op.92  
 Chopin: e-moll zongoraverseny,  
 Op.11  
 de Falla: Három tánc „A háromszög-  
 letű kalap” c. táncjátékból  
 Vez.: Stefano Trasimeni  
 (Spanyolország)  
 Szólista: Farkas Gábor – Fischer  
 Annie ösztöndíjas zongoraművész

## MAGYAR TELEKOM SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Január 22. csütörtök 19.30, ZAK**  
*Beethoven sorozat*

B-dúr zongoraverseny, Op. 19.  
 G-dúr zongoraverseny, Op. 58  
 8. szimfónia, Op. 93  
 Km.: Ránki Dezső  
 Vez.: Keller András

**Február 1. vasárnap 15.00**  
**Telekom Zeneház**

Pinokkió bérlét  
 Az ihletelő a műig – Utazás

**Február 12. csütörtök 19.30**  
**ZAK**

*Fischer Annie bérlét*  
 Haydn:  
 C-dúr notturo Nr.5 Hob. II.29  
 Mozart:  
 B-dúr zongoraverseny Nr.6 KV.238  
 Mozart:  
 B-dúr zongoraverseny KV.595  
 Haydn: G-dúr „Katona”  
 szimfónia Nr.100  
 Km. és vez.: Michel Dalberto

**Február 26. csütörtök 19.30**  
**ZAK**

*Romantikus bérlét*  
 Debussy: Tavasz  
 Liszt: A-dúr zongoraverseny  
 Saint-Säens:  
 III. „Orgona” szimfónia  
 Km.: Várjon Dénes – zongora  
 Vez.: Keller András

**Március 29. vasárnap 11.00**  
**Telekom Zeneház,**

*Manó bérlét*  
 Zenés évszakok – Tavasz

## ZUGLÓI FILHARMÓNIA-SZENT ISTVÁN KIRÁLY SZIMFONIKUS ZENEKAR

**Február 15. vasárnap, 18.00**  
**MÜPA Bartók Béla Nemzeti Hang-**  
**versenyterem**

*III. bérleti hangverseny*  
 Brahms: Szerelmi dalkeringők  
 Csajkovszkij:  
 b-moll zongoraverseny  
 Km.: Bogányi Gergely

Sosztakovics: VII. szimfónia,  
 (C-dúr) „Leningrád”, op.60  
 Vez.: Bogányi Tibor

**Február 21. szombat 16.00**  
**22. vasárnap 10.30, 16.00**

**Zuglói Zeneház Nagyterem**  
 Pastorale 2009  
 Joseph Haydn zeneszerzői portréja  
 Km.: Jánosi együttes, a Magyar  
 Táncművészeti Főiskola növendékei

**Március 8. vasárnap, 18.00**  
**MÜPA Bartók Béla Nemzeti Hang-**  
**versenyterem**

*IV. bérleti Hangverseny*  
 Ravel:Pavane egy infánsó halálára  
 Mozart:  
 G-dúr zongoraverseny K.453  
 Debussy: Három nocturne  
 (1. Felhők, 2. Ünnepek, 3. Szirének)  
 Debussy A tenger  
 Vez.: Kocsis Zoltán

**Március 21. szombat 16.00**  
**22. vasárnap 10.30, 16.00**

**Zuglói Zeneház Nagyterem**  
 Pastorale 2009  
 Rossini: A sevillai borbély  
 Rendező: I onel Pantea  
 Vez.: Horváth Gábor

**Március 28. szombat, 20.00,**  
**Mátyás templom**

*TAVASZI FESZTIVÁL 2009*  
 Haydn: Paukenmesse  
 Haydn: Szent Miklós mise  
 Km.: Geszthy Veronika,  
 Halmai Katalin,  
 Szappanos Tibor, Cser Péter,  
 Oratóriumkórus  
 Vez.: Záborszky Kálmán

## A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA

**Február 5. csütörtök 19.30, ZAK**  
*Vonós varázslat*

Dohnányi Ernő: fiz-moll szvit  
 Liszt: II. (A-dúr) zongoraverseny  
 Dvořák: VIII. szimfónia  
 Km.: Jandó Jenő – zongora  
 Vez.: Stephen D'Agostino

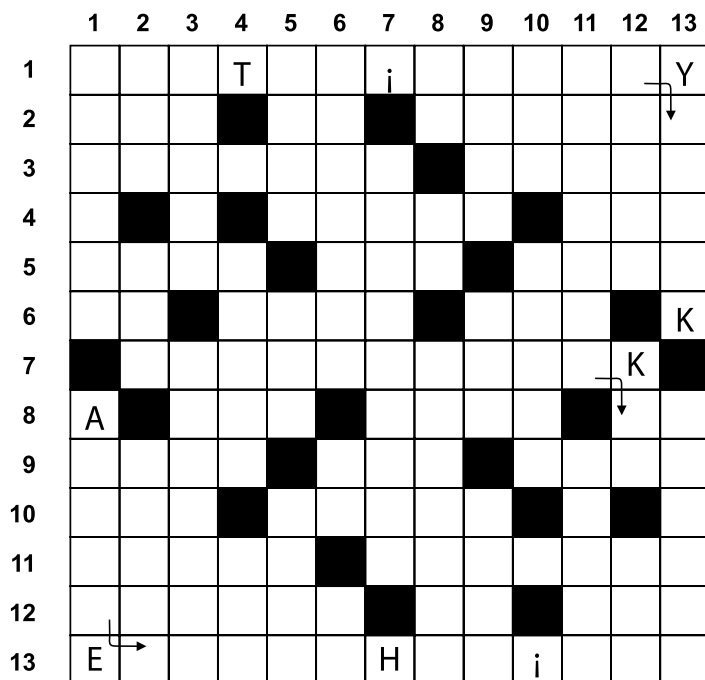
**Március 13. péntek 19.30, ZAK**  
*Csillogó tavasz*

Szentpáli Roland:  
 Trombitaverseny – ősbemutató  
 Vajda János: Magnificat  
 Mendelssohn:  
 Die erste Walpurgisnacht, op. 90  
 Km.: Tarkóvi Gábor – trombita  
 Magyar Rádió Énekkara  
 Vez.: Hollerung Gábor

**Március 24., kedd 19.30**

*A Budapesti Tavaszi Fesztiválon*  
 „Napoleon és a bécsiék”  
 Schönberg: Óda Napoleon Buona-  
 partéhoz, op. 41  
 Beethoven: III. (Eroica) szimfónia  
 Esz-dúr, op. 55  
 Haydn:  
 Nelson-mise Hob. XXII:11  
 Vez.: Puskás Zoltán  
 Km.:  
 Rác Rita, Kovács Annamária,  
 Megyesi Schwartz Lúcia,  
 Szappanos Tibor, Cser Krisztián,  
 Assaf Levitin – ének,  
 Andrea Pestalozza – zongora,  
 Akadémia Quartet

# Az ifjú brácsás



Egy szárnyát bontogató fiatal elmegy a brácsatanárhoz.

– Tanár úr, szeretnék megtanulni brácsázni.

– Jól van, fiam, ma megtanítok neked három hangot. A tanár várja a következő órára a növendéket, nem jön. Egy hét múlva is hiába várja. Elmúlik egy hónap, a tanuló nem jelentkezik. Vagy három hónap múlva véletlenül találkoznak.

– Hát fiam, te miért nem jársz órára? –

A válasz, vagyis a vicc poénja a rejtvény fősorai-ban található.

**VÍZSZINTES:** 1. Az első poén. 2. Indítékkal kapcsolatos – kínai hossz mérték – Nagyvárad román neve. 3. A Fradi olimpiai bajnok balhátvédje (Jenő, 1932–2006) – ... Delon; francia filmszínész. 4. A gondolkodó szobrása (Auguste, 1840–1917) – Friday Night Skate; görkoris egyesület, röv. 5. Kosuth-díjas operaszárny (Andrea) – kellemes hatású ital – calabriai olasz folyó (angolai költő, politikus neve is) – éppen hogy – mely helyen? 7. A poén harmadik, befejező része. 8. Német névelő – az egyes szövegek rövidítése a kóruskottákban – riport kezdete! 9. Megjelentet – folyók felett ível – Darvas, a színész, ill. Madarász, a zeneszerző

keresztneve. 10. ... day; szabadnap, angolul – északi hegységünk. 11. Antonio Lopez ...; spanyol labdarúgó-játékvezető – itt van az illető, aki felett van valaki. 12. Az ing felett viselt férfi kötött ujjas, tájszóval – műsor részlet – United Telecom Limited; kanadai telefontársaság.

**FÜGGŐLEGES:** 1. Korszerű – a poén második része. 2. Kaluga folyója – Országos Tisztifőorvosi Hivatal; röv. – előkelő fiatalember. 3. ... Timberman; Howard Fast regénye – ott, a magasban. 4. Nem vall be – utazási cég (Time-division multiplexing), röv. 5. A Kis-Szunda szigetek tagja – fleur de ...; Bourbon-liliom – Thomas ...; Morus Tamás. 6. A dohány mérgező alkaloidja – kiejtett betű – igazgató, röv. 7. Nyugtalanító. 8. ... Derek; film-sztár – közösen kiad! – indiai város lakója. 9. ...-szk.; Írországhoz tartozó szigetcsoporthoz az Atlanti-óceánban – hétfőtől vasárnapig tart – orosz filmrendező, Naumov szerzőtársa. 10. Pakisztáni folyó – férfi becenev. 11. Útban arra, népiesen – Szent ... katedrális; Prága nevezetessége. 12. Karmester is csinálja – Talajtermékenységi és Talajvédelmi Osztály, röv. 13. International College of Advanced Medicinal, egészségügyi világcég, röv.

Zábó Gyula

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM ÉS A NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA TÁMOGATÁSÁVAL.

nka

Nemzeti Kulturális Alap  
ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER



NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG  
MINISZTERIUMA

A szerkesztőség címe:  
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE  
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.  
Telefon: 342-8927 - Fax: 322-5446  
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu  
www.hungorchestras.com

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS  
1021 Budapest, Tárogtató út 26.  
Telefon/fax: 200-7330

e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu  
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője  
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

## A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

### DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

#### Duna Palota és Kiadó Kulturális Kht.

Próbaterem: 1124 Budapest, Németséggyi út 41.  
Tel./fax: (+36-1) 355-8330  
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.  
Bérletvásárlás, jegyrendelés:  
Bokor Erzsébet 06/20 937-1399  
www.dunaszimfonikusok.hu  
E-mail: info@dunaszimfonikusok.hu

### Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.  
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122  
1221 Budapest, Ady Endre út 25.  
Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057  
Művészeti titkárság: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16–22.  
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365  
E-mail: info@bdz.hu  
www.bdz.hu

### Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.  
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395  
E-mail: dfz@dfz.hu  
www.dfz.hu

### Cyóri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.  
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232  
E-mail: filhgyor@t-online.hu  
www.gyorfilharmonikusok.hu

### Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Enekkar és Kottatár Kht.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.  
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49  
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699  
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu  
www.filharmonikusok.hu

### Magyar Állami Operaház

#### Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrásy út 22.  
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478  
http://www.bpo.hu

### Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

1800 Budapest, Bródy S. u. 5–7.  
Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910  
http://www.radio.hu/muveszet/

### Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

1094 Budapest, Páva u. 10–12.  
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462  
E-mail: btg@tza.hu • http://www.telekomzenekar.hu

### MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.  
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085  
E-mail: office@mavzenekar.hu  
www.mavzenekar.hu

### Miskolci Szimfonikus Zenekar

3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.  
Tel.: (46) 323-488 • Mobil: 30/219-8497  
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu.

### Óbudai Danubia Szimfonikus Zenekar

1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5., Ilem 4., kapucsenegő: 26.  
Levél cím: 1399 Budapest, Pf. 716  
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178  
E-mail: info@danubiazzenekar.hu  
www.danubiazzenekar.hu

### Pannon Filharmonikusok – Pécs

7621 Pécs, Király u. 19.  
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513  
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu  
www.pannonfilharmonikusok.hu

### Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.  
Korzó Zeneház  
Tel.: (62) 426-102  
E-mail: orch@symph-segeded.hu • www.symph-segeded.hu

### Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.  
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808  
E-mail: info@savariaorchestra.hu  
www.savariaorchestra.hu

### Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.  
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;  
E-mail: zuglofilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu  
http://www.szentistvanzene.hu

**MINDEN, AMI  
A FÚJÁSHOZ  
KELL!**



**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB  
KIPRÓBÁLHATÓ,  
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ  
FÚVÓSHANGSZER  
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK  
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben aranykoszorús mesterek több mint 30 éves gyakorlatával irányított munka folyik

- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével, eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával  
- így a garancia magától értetődik.

**FON TRADE MUSIC**

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK  
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.  
Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase



**FON TRADE MUSIC**

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !  
MOST BEVEZETŐ ÁRON  
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,  
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON  
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,  
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

**FON TRADE MUSIC**

**FON  
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.  
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622  
fontrade.music@chello.hu  
Nyitva: munkanapokon  
9:00 - 17:30 -ig.

**www.fontrademusic.hu**